

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΣΤ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓΙΑΣ ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 - ΤΗΛ. 227 - 689

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1969

ΑΡΙΘ. 24

Ο ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

Γ'

1. Εἰς τὴν πόλιν τοῦ παγερωτέρου ὑλισμοῦ· εἰς τὴν ἐστίαν ἐκείνην τῆς παχυλοτέρας σαρκολατρείας καὶ τοῦ ἀκράτου αἰσθησιασμοῦ· εἰς τὴν πόλιν τῆς ἡδυπαθοῦς Κορίνθου ἀναπτύσσονται τὰ πλέον καλλίκαρπα καὶ πολύκαρπα πνευματικὰ Ἰδεώδη! Ἰδεώδη ἀνώτερα, εὐγενῆ, πνευματικὰ, ὑπερκόσμια, θεῖα! Οἱ κάτοικοι τῆς διαβοήτου πόλεως τῆς Κορίνθου, οἵτινες ἐδούλευον ὀλοψύχως καὶ με ἀκόρεστον πάθος εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Μαρμωνᾶ καὶ τῆς Ἀφροδίτης· οἱ κάτοικοι, λέγω, τῆς Κορίνθου ἀξιοῦνται τῆς ὑψίστης τιμῆς ν' ἀκούσωσι τὸν θεῖον Ὑμνον τῆς Ἀγάπης, ὡς τὸν διετύπωσεν ἡ μεγαλοφυῆς, ἡ θεόπνευστος καὶ ἡ οὐρανία γραφίς τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων, τοῦ Παύλου. Ὅποια ἡ ἀντίθεσις μεταξύ τῆς δοκησισόφου Παλλάδος καὶ τῆς ἀμαρτωλῆς, εὐπροσδέκτου ὅμως καὶ ἐτοίμης εἰς μετάνοιαν ὑλιστικῆς πόλεως τῆς Κορίνθου! Οἱ Ἀθηναῖοι στηρίζονται ἐπὶ τῆς γνώσεως καὶ τῆς σοφίας τῶν προγόνων αὐτῶν. Ἰστανται ὑπερηφάνως ἐνώπιον τῆς προγονικῆς κληρονομίας καὶ ἀρνοῦνται νὰ δεχθοῦν τὸ κήρυγμα μετανοίας καὶ πίστεως τοῦ Παύλου. Ὁ ἐγωϊσμός των παρεμβάλλεται ὡς μέγα πρόσκομμα μεταξύ ἐκείνου καὶ αὐτῶν. Αὐτοὶ γνωρίζουν περισσότερον τῶν ἄλλων τὰς φιλοσοφικὰς ἀληθείας καὶ δὲν δέχονται παρ' οὐδενὸς μαθήματα γνώσεως, κοσμοθεωρίας καὶ μεταφυσικῆς ἀληθείας. Ἐξ οὗ καὶ ὁ οὐρανοβάμων Ἀπόστολος ἀναγκάζεται νὰ διακηρύξῃ, ὅτι «ἡ γνώσις φυσιοῦ» καὶ ἀναμιμνησκόμενος πιθανώτατα τῆς ἀρνητικῆς καὶ ὑ-

ψηλόφρονος στάσεως τῶν Ἀθηναίων, νὰ γράφῃ πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Ποῦ σοφός, ποῦ γραμματεὺς, ποῦ συζητητῆς τοῦ αἰῶνος τούτου; Οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ Θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου»; Λόγοι θεόπνευστοι καὶ αἰωνίου ἀξίας, ἀποδεικνύοντες πόσον μέγα πρόσκομμα ἀποτελεῖ ἡ οἴησις καὶ ὁ ἐγωϊσμός ἐκ μέρους τῶν «σοφῶν» κατὰ κόσμον, τῶν οἰομένων ὅτι γνωρίζουν τὰ πάντα καὶ ἀρνούμενων τὴν ἀπλήρην καὶ θεῖαν τοῦ Ναζωραίου Διδαχὴν, τὴν οὐδὲν ἄλλο κηρύττουσαν ἢ τὴν Πίστιν, τὴν Ἐλπίδα καὶ τὴν Ἀγάπην. Τὴν Ἀγάπην πρὸς τὸν τρισυπόστατον Θεόν· τὴν Ἀγάπην πρὸς τὸν «πλησίον» καὶ τὴν Ἀγάπην πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὄρου.

2. Ὅποια λοιπὸν ἡ ἀντίθεσις Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων! Οἱ Κορινθιοὶ δουλεύουν εἰς τὴν ὕλην καὶ εἰς τὰ πάθη τῆς σαρκός. Ἀπαξ ὅμως ἀκούουν τὸ νέον σωτηριῶδες κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἐθνῶν, ἀποδέχονται πάραυτα τοῦτο. Γίνονται οἱ πιστοὶ τῶν διδαχῶν του ἀκόλουθοι, ἰδρύνουν πολυπληθῆ καὶ ζῶσαν Ἐκκλησίαν καὶ ἐκζητοῦν συνεχῶς τὸν φωτισμὸν καὶ τὴν καθοδήγησιν ἀπὸ μέρους τοῦ θεοῦ των Διδασκάλου καὶ Ἰδρυτοῦ τῆς Ἐκκλησίας των. Δὲν ἐντρέπονται οὐδὲ τὰς παρεκτροπὰς καὶ τὰς αἰσχροὺς πράξεις των ἀκόμη νὰ ἐξομολογῶνται πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ Παῦλος παρέχει τὰς συμβουλὰς του καὶ δὲν ἀρνεῖται, παρὰ τὰς συνεχεῖς πτώσεις καὶ παρεκτροπὰς των, νὰ συμβουλευσῇ καὶ παροτρύνῃ αὐτούς· νὰ διδάξῃ αὐτοὺς

μακρόθεν τὴν τελείαν ἐν Χριστῷ ζωὴν. Ψυχολόγος ἄριστος, ἀντιλαμβάνεται ὁ θεῖος οὐτος Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πιστῶν τῆς Κορίνθου, πέραν τῶν ἐλαττωμάτων, πέραν τῶν ἀδυναμιῶν τῆς σαρκός, πέραν τῶν φιληδόνων προσκλίσεων καὶ τῶν λοιπῶν ἀμαρτωλῶν πράξεων καὶ διαθέσεων, πέραν πάντων τῶν ἀρνητικῶν τούτων στοιχείων πρὸς οἰκοδομὴν βίου χριστιανικοῦ, ἐγκρύπτεται μ' ὅλα ταῦτα εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν των καὶ τῶν ἀφελῶν καὶ ἀκαταρτίστων ψυχῶν των, μέγας θησαυρὸς πνευματικὸς ἀνεκμετάλλευτος.

*

3. Καὶ ὁ θεῖος τῶν Ἐθνῶν Ἀπόστολος Παῦλος, ἐν ὑπομονῇ, ἐν καρτερίᾳ, ἐν πίστει, ἐπ' ἐλπίδι καὶ ἐν ἀγάπῃ, νουθετεῖ ὅσα ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν καὶ διδάσκει τὰ πρόποντα καὶ παρωθεῖ εἰς διόρθωσιν καὶ οἰκοδομὴν καὶ ἀνάπλασιν καὶ κάθαρσιν τοὺς Κορινθίους, ὀδηγῶν οὕτω πως τούτους ὁ σοφὸς Διδάσκαλος εἰς «καινότητα ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Πόσον δ' ἠγάπα τοὺς πιστοὺς τῆς Κορίνθου, τὰ ἴδια αὐτοῦ πνευματικὰ τέχνα, διαφαίνεται ἐκ τοῦ Ὑμνοῦ τῆς Ἀγάπης. Διὰ πρώτην φοράν εἰς πρώτους τοὺς Κορινθίους ἀφίνει τὴν θείαν λύραν του ὁ Παῦλος νὰ ἠχήσῃ, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἔψαλλε τὸν ὑπεροχώτερον καὶ θεϊότερον Ὑμνον τῆς Ἀγάπης, διὰ λόγων, φράσεων καὶ ἐννοιῶν, τὰς ὁποίας μόνῃ ἢ μεγαλοφυῆς καὶ θεόπνευστος γραφίς τοῦ οὐρανοβάμονος Ἀποστόλου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμπνευσθῇ καὶ διατυπώσῃ: «Πίστις, Ἐλπίς, Ἀγάπη· μεῖζων δὲ τούτων ἡ Ἀγάπη». Τριάς ἀγία τῆς χριστιανικῆς ἀρετολογίας! Ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς χριστιανικῆς ζωῆς! Παρούσα καὶ αἰωνία ζωὴ! Ἡ πρώτη ὀδεύουσα διὰ τῆς Πίστεως καὶ προαγομένη διὰ τῆς Ἐλπίδος. Ἡ δευτέρα τελειομένη καὶ ἐπιτυγχανομένη διὰ τῆς Ἀγάπης! Ἡ Ἀγάπη! Τὸ ἄκρον ἄωτον τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν καὶ τὸ ἐπιστέγασμα τῆς ἐν Χριστῷ καὶ διὰ Χριστὸν ζωῆς. Ὁ στέφανος τῆς δόξης, ἡ θεία μακαριότης, ἡ οὐράνιος βασιλεία, αὕτη ἡ θέσις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως! Ἡ Ἀγάπη, ἥτις ἐν μὲν τῷ παρόντι βίῳ «μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, οὐ ζηλοῖ, οὐ περπε-

ρεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζέται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ· πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει!»! Ἐν δὲ τῷ μέλλοντι βίῳ «εἴτε προφητεῖαι, καταργηθήσονται· εἴτε γλῶσσαι, παύσονται· εἴτε γινῶσις, καταργηθήσεται. Ἐκ μέρους γὰρ γινώσκωμεν καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. Ὅτε ἤμην νήπιος, ἐλάλουν ὡς νήπιος, ἐφρόνουν ὡς νήπιος, ἐλογιζόμην ὡς νήπιος· ὅτε γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπιῦ. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μεῖζων δὲ τούτων ἡ Ἀγάπη».

4. Ὡς τοῦ θεοπεσίτου Ὑμνοῦ τῆς Ἀγάπης! Ἐγνώριζεν ὁ σοφὸς Ἀπόστολος, ὅτι ὠμίλει «καθ' ὑπερβολὴν» καὶ ὅτι ὑπεδείκνυε τοῖς Κορινθίοις καὶ πᾶσι τοῖς χριστιανοῖς πάντων τῶν αἰώνων, «δόξον» τεθλιμμένην καὶ δύσβατον. Ἐγνώριζεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ πιστὸς ἔστω, ἀλλὰ φύσει πρὸς τὰ γήνα, τὰ χθαμαλά καὶ πρόσκαιρα βλέπων καὶ πρὸς τὴν ἐφήμερον ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονὴν βέπων, δυσκόλως θ' ἀντελαμβάνετο τὰς θυσίας, ἃς ἐνέκλειε καὶ συμπεριελάμβανεν ἡ ἔννοια τῆς Ἀγάπης ἐν τῇ πράξει καὶ τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Ἐν τούτοις δὲν ἀποδυσπετεῖ, δὲν ἀπελπίζεται καὶ δὲν ἀρνεῖται νὰ διδάξῃ, νὰ ὑποδείξῃ, νὰ ἐμφανίσῃ τὴν ἄφατον καὶ μυστηριώδη καὶ πράγματι θείαν προέλευσιν καὶ τὴν ἀσύγκριτον ἀπειρο-αξίαν τῆς μεγίστης καὶ ὑψίστης τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν, τῆς Ἀγάπης, ὡς ὁ Χριστὸς ἐδίδαξε καὶ προετύπωσε ταύτην· ὡς ὁ Χριστὸς ἐπεσφράγισε διὰ τῆς θυσίας Αὐτοῦ τὸν ἄπειρον θησαυρὸν τοῦ περιεχομένου αὐτῆς καὶ ὡς ὁ Χριστὸς ἐνεφάνισε ταύτην, ἥτοι ὡς τὴν τῆς θείας Οὐσίας ἀπόρροιαν καὶ τὴν τῆς θείας Οὐσίας προβολὴν ἐν τε τῇ Φύσει καὶ καθ' ἐξοχὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ μάλιστα τῷ χριστιανῷ, τῷ οἰκειωθέντι μετὰ Χριστοῦ καὶ ἐν Χριστῷ ζῶντι!

5. Τί τὸ ὄφελος, λέγει καὶ διαλαλεῖ ὁ θεόπνευστος Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ, (ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γινῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάναι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. Καὶ ἐὰν φωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθῆσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι) (Α΄ Κορ. 13, 1-4).

*

6. Πόσον ἀναγκαῖον καθίσταται εἶπερ ποτὲ ἢ ἄλλοτε καὶ τὴν σήμερον ἡμέραν τὸ κήρυγμα τοῦτο τῆς Ἀγάπης, τῆς Ἀγάπης τῆς «πάντα νοῦν ὑπερεχούσης», τῆς Ἀγάπης ὡς τὴν διετύπωσεν ἡ μεγαλοφυῆς καὶ θεόπνευστος λογοτεχνικὴ καὶ ἀριστοτεχνικὴ γραφὴς τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Παύλου δι' ὅλους ἡμᾶς, ἀσχέτως ἡλικίας, τάξεως, γένους, φυλῆς, καταστάσεως, χριστιανούς καὶ μὴ, διὰ τοὺς λαοὺς πάντας, διὰ τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Ἑθνῶν, διὰ τοὺς πολιτικούς ἡγέτας, διὰ τοὺς πνευματικούς Ταγούς, διὰ πάντας τοὺς ἐν τέλει, διὰ τοὺς ἐμφανεῖς τῶν Κρατῶν καὶ διὰ τοὺς ἀφανεῖς τῶν λαῶν, διὰ τοὺς ἀπλοῦς πολίτας, διὰ τοὺς πολιτισμένους καὶ μὴ, διὰ πάντας ἀπαξιαπλῶς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς σήμερον, τοὺς αὔριον, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων!

Πόσον ὠραῖον θὰ ἦτο, ἐὰν ὁ θεῖος οὗτος τοῦ θεοῦ Παύλου Ὑμνος τῆς Ἀγάπης ἐδόνει τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας, ὥστε νὰ προσβλέπουν ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους «ἐν Ἀγάπῃ»!

Τότε πάντα τὰ προβλήματα, τὰ συνέχοντα τὸν κόσμον τὸν τεταραγμένον καὶ ἀνήσυχον τῆς σήμερον, θὰ εὑρισκον πάραυτα τὴν λύσιν των. Ἡ ἀγωνία θὰ ἐξέλειπεν· οἱ κίνδυνοι θὰ διεσκορπίζοντο, αἱ μέριμναι θὰ ἔπαυον, οἱ πόλεμοι θὰ κατελύοντο καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ θὰ ἐβασίλευεν εἰς τὰς καρδίας πάντων ἡμῶν.

*

7. Ἄς ἀφήσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν νὰ δεχθῶσιν, ὅσῃν κατὰ χάριν ὁ Θεὸς παρέχει εἰς ἕνα ἕκαστον ἐξ ἡμῶν δύναμιν, τὸν θεῖον τῆς Ἀγάπης Ὑμνον τοῦ Παύλου, βέβαιοι ὄντες ὅτι οὕτω καὶ τιμῶμεν καὶ γεραίρομεν τὴν ἐνδοξον τοῦ ἐνδόξου πρωτοκορυφαίου Ἀποστόλου μνήμην. Ἄς εὐχηθῶμεν, ὅπως ὁ μέγας Θεὸς ἀνοίξῃ τοὺς κρουνοὺς τῆς θείας Αὐτοῦ Χάριτος, ἵνα φωτίσῃ καὶ ἡμᾶς καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ καταστῶμεν ζῶντα μέλη τῆς ἀγίας Του Ἐκκλησίας, ἐνστερνιζόμενοι πλήρως τὰς ὑπερκοσμίους Ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ. Μόνον δ' οὕτω δυνάμεθα πάντες νὰ συναπολαύσωμεν τοῦ θεοῦ Ἄσματος τῆς Ἀγάπης, νὰ ἐννοήσωμεν τὸ βαθύτερον νόημα τῆς ἀρετῆς ταύτης καὶ ν' ἀντιληφθῶμεν, ὅτι ἐπ' αὐτῆς καὶ μόνῃς, ἐπὶ τῆς Ἀγάπης, στηρίζεται τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἡμῶν· τὸ πρόσκαιρον καὶ τὸ αἰώνιον· ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς· τὸ τέλος, πρὸς τὸ ὁποῖον οἱ πάντες βαδίζομεν, κατὰ θεῖαν βουλήν καὶ κατὰ τὸ μυστηριῶδες σχέδιον τῆς θείας Προνοίας.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ο ΜΑΚ. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΕΠΙΤΙΜΟΝ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος ἀνεκηρύχθη τὸ πρῶτον ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν διὰ τὰς ἰδιαζούσας ὑπηρεσίας του ποὺ προσέφερεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν δημοσιογραφίαν. Ἡ ἀνακήρυξις ἐγένετο τὴν 16ην Ὀκτωβρίου ἐ. ἔτους εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν, παρουσία τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ΕΣΗΕΑ καὶ πολλῶν δημοσιογράφων.

Προσφωνῶν τὸν Προκαθήμενον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Πρόεδρος τῆς ΕΣΗΕΑ κ. Π. Τρουμπούνης εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Μακαριώτατε,

Ἡ Ἐνωσις Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν ἐκφράζει δι' ἐμοῦ τὴν βαθυτάτην χαρὰν τῆς, διότι σήμερον ὑποδέχεται τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα εἰς τὸ μέγαρόν τῆς.

Δι' ἡμᾶς τοὺς δημοσιογράφους δὲν εἴσθε μόνον ὁ ὑψηλῆς πνευματικῆς στάθμης κληρικὸς, δὲν εἴσθε μόνον ὁ σοφὸς πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος, οὐδὲ ἐξαντλεῖται ἡ προσωπικότης τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος εἰς τὴν ἐξυγιάνσιν καὶ ἀναμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησίας, οὔτε εἰς τὸ μέγα ἐπίτευγμα τῆς πλήρους ταυτίσεως ζωῆς καὶ λόγου. Εἴσθε καὶ κἀντὶ ἐπὶ πλέον ποῦ δι' ἡμᾶς τοὺς δημοσιογράφους ἐνέχει ἰδιαιτέραν σημασίαν. Εἴσθε καὶ δημοσιογράφος. Διότι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σοφὰ καὶ πολλαπλὰ Σας πανεπιστημιακὰ συγγράμματα ἐπήρξατε ἡ ψυχὴ τῶν ἐκδόσεων τῆς «Δαμασκῶς», συνειργάσθητε ἐπὶ μακρὰ ἔτη εἰς πολλὰς ἐφημερίδας, ὅπως «*Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*» καὶ τὸ «*ΕΜΠΡΟΣ*» καὶ εἰς Περιοδικά, ὅπως αἱ «*ΑΚΤΙΝΕΣ*», ἀκόμη δὲ καὶ εἰς παιδικὰ, μεταλαμπαδεύον τὸν θεῖον λόγον, ἀλλὰ καὶ ἐκλαϊκεῶν θέματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἡ πνευματικὴ παρουσία Σας ὅθεν εἰς τὸν ἡμερήσιον Τύπον ὡς τακτικοῦ συνεργάτου, εἰς τακτὰς ἡμέρας, μᾶς παρέχει τὴν ὑψίστην τιμὴν νὰ βλέπωμεν εἰς τὸ πρόσωπόν Σας ἕνα συνάδελφον, ὁ ὁποῖος ἐκ βιώματος γνωρίζει καλῶς τὴν σημασίαν τοῦ Τύπου καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τῆς δημοσιογραφίας εἰς ὑψηλὴν ἠθικὴν στάθμην.

Ἐνθουμούμεθα, ἐξ ἄλλου, τοὺς λόγους τοὺς ὁποῖους ἀφιερώσατε διὰ τὸν Τύπον, κατὰ τὴν ἐνθρόνισίν Σας τὸν Μάϊον τοῦ 1968. Εἶπατε τότε:

«Θέλω νὰ εὐχαριστήσω ὄλως ἰδιαιτέρως σᾶς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Τύπου, οἱ ὁποῖοι εἰς τόσους κόπους ὑπεβλήθητε διὰ τὴν ἐπὶ τῶν σχετικῶν γεγονότων ἐνημέρωσιν τοῦ κοινοῦ».

Δι' ὅλους τούτους τοὺς λόγους μᾶς κατέχει ἀνπόκριτος χαρὰ καὶ βαθεῖα συγκίνησις, διότι παρὰ τὰ τόσα βάρος, τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας,

τῆς ὁποίας τὸ σκάφος τόσον λαμπρῶς κυβερνᾶτε, εὐρίσκασθε μεταξὺ μας εἰς συνάντησιν ἀπολύτου ἐγκαρδιότητος. Ἦτο καιρὸς ἡ ἐπαφὴ τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ Τύπου νὰ καταστή ἄμεσος καὶ ἡ συνεργασία τοῦ σώματος τῶν Δημοσιογράφων μετὰ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος στενὴ καὶ γόνιμος, πρὸς τὸ καλὸν καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Χριστοπαινώμου Πληρώματος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Διὰ τοῦτο, αἰτούμενοι τὰς εὐλογίας Σας, παρακαλοῦμεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα νὰ δεχθῆ ἡ ἀνακηρυχθῆ σήμερον ἐπίτιμον μέλος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφαρμοζόμεν τὸ ἄρθρον 5 τοῦ Καταστατικοῦ μας, δυνάμει τοῦ ὁποῖου ὡς «ἐπίτιμα μέλη τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν ἐγγράφονται πρόσωπα παρασχόντα ἰδιαζούσας ὑπηρεσίας εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ τὴν Ἐνωσιν».

Εἰς τὸ Μητροῶν τῶν μελῶν τῆς Ὄργανώσεώς μας ἐγγράφεσθε ὡς τὸ ἐπ' ἀριθ. 1 ἐπίτιμον μέλος μας.

Σᾶς παρακαλοῦμεν, Μακαριώτατε, νὰ ἀποδεχθῆτε τὴν πρὸς Ὑμᾶς προσφορὰν τοῦ διπλώματος τούτου. Καὶ νὰ εὐλογήσετε τὸ Σπίτι τοῦ Δημοσιογράφου, ἵνα δυναθῶμεν νὰ ἀνταποκριθῶμεν πληρέστερον πρὸς τὰ βαρῦτα καθήκοντα τοῦ λειτουργήματός μας ἐναντι τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους».

Μετὰ ταῦτα, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν κ. Τρουμπούνης ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Μακαριώτατον τὸ σχετικὸν δίπλωμα, τὸ ὁποῖον ἐφιλοτέχνησεν ὁ σκιτσογράφος κ. Γκεϊβέλης.

Βαθύτατα συγκινηθὲν ἐκ τῆς προσγενομένης τιμῆς διὰ τῆς ἀνακηρυξέως του ὡς πρώτου ἐπιτίμου μέλους τῆς ΕΣΗΕΑ καὶ ἐκ τῆς ὥραίας προσφωνήσεως τοῦ Προέδρου αὐτῆς κ. Τρουμπούνης, ὁ Μακαριώτατος ἀπήντησε καταλλήλως, εἰπὼν τὰ ἑξῆς:

«Ἀγαπητέ μου κ. Πρόεδρε,
Κυρίαί καὶ κύριοι συνάδελφοι,

Δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ ἐπαναλαμβάνω φράσεις καὶ ἐννοίας, αἱ ὁποῖαι λέγονται καὶ ἀκούονται συχνά, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον κινδυνεύει κανεὶς νὰ νομισθῆ, ὅτι λέγει κἀντι συμβατικόν. Ἐντεῦθεν, δὲν θέλω νὰ ἐπαναλάβω καὶ ἐγὼ ὅσα λέγονται διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ Τύπου. Αὐτὰ σᾶς εἶναι γνωστὰ περισσότερον παρὰ εἰς ἐμέ. Δι' αὐτό, καίτοι πιστεύω βαθύτατα εἰς τὴν τεραστίαν ἀποστολὴν καὶ τοῦ Τύπου καὶ τῶν ἄλλων μέσων ἐπικοινωνίας μὲ τὰς εὐρεῖας μᾶζας τοῦ λαοῦ, δὲν θὰ ἀναφερθῶ καθόλου εἰς τὸ θέμα τῆς ἀποστολῆς σας καθ' ἐαυτό.

Εἰς ἐμέ, ἐφ' ὅσον σήμερον ἔχω τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι ὁ φιλοξενούμενός σας, ἀφοῦ μοῦ ἐπιτρέψητε νὰ σὰς εὐχαριστήσω θερμότερα δι' αὐτὸ καὶ διὰ τὰ φιλόφρονα λόγια, τὰ ὁποῖα εἶπεν ὁ ἀγαπητὸς πρόεδρος τῆς Ἐνώσεώς σας καὶ ὅπως ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἐξαιρετικὴν τιμὴν τὴν ὁποῖαν μοῦ ἔκαμεν ἡ Ἐνωσις νὰ μὲ ἀνακηρύξῃ ὡς τὸ πρῶτον ἐπίτιμον μέλος τῆς, νὰ ἀναφερθῶ εἰς ἕνα σημείον, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ συναδελφικὸν θάρρος, τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι μαζὺ σας, ὡς παλαιὸς συνάδελφός σας, ὅπως εἶπε ὁ ἀξιότιμος κ. Πρόεδρος, ἔχω χρέος καὶ ἀπέναντί σας καὶ ἀπέναντι τοῦ Λαοῦ μας, νὰ ὑπενθυμίσω καὶ νὰ ὑπογραμμίσω. Διότι ἡ Ἑλληνικὴ δημοσιογραφία εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ ἀναμεινωθῆ μετὰ τὴν τυπογραφικὴν μελάνην ἡδὴ ἀπὸ πεντηκονταετίας, ὅτε μὲ δύο ἄλλους συμμαθητὰς ἐξεδίδομεν περιοδικόν, μὲ τὸν βαρύνδουπον τίτλον «Πανελληνίος Ἑλπίς» καὶ τὸ ὁποῖον εἶχε τὰ Γραφεῖά του... εἰς τὴν ὁδὸν Σταδίου 44!

Ὑπὸ τὴν διπλὴν μου, λοιπόν, ιδιότητα ἐπιθυμῶ νὰ ὑπογραμμίσω τὴν τεραστίαν εὐθύνην, τὴν ὁποῖαν ὡς δημοσιογράφου ἔχομεν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ὡς οἱ χειριζόμενοι τὴν λεγομένην τετάρτην Ἐξουσίαν, δὲν εἴμεθα ὑπεύθυνοι μόνον ἔναντι τῆς ἐφημερίδος ἢ μόνον ἔναντι τῆς Κοινῆς Γνώμης ἢ μόνον ἔναντι τοῦ Ἔθνους. Εἴμεθα ὑπεύθυνοι καὶ ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ. Ἐφ' ὅσον μὲ ὅ,τι γράφομεν καὶ μὲ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον τὸ γράφομεν συντελοῦμεν εἰς τὴν διάπλασιν ὄχι μόνον τῆς Κοινῆς Γνώμης ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ μιᾶς ἐκάστης ψυχῆς ἀπὸ ἐκείνου, οἱ ὁποῖοι θὰ διαβάσουν τὰ γραφόμενά μας, προκύπτει καὶ τὸ μέγεθος τῆς εὐθύνης μας.

Ὅταν ὁ ἄλφα ἢ ὁ βῆτα νέος μεταφέρεται εἰς τὴν φυλακὴν, διὰ νὰ ἐκτίσῃ τὴν μικρὰν ἢ μεγάλην ποιήν, ἢ ὁποῖα τοῦ ἐπεβλήθη διὰ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ παράπτωμα, πιθανῶς, πιθανώτατα, μετὰ τῶν συνυπευθύνων διὰ τὸ κατάντημα αὐτοῦ τοῦ νέου νὰ εὐρίσκειται καὶ κάποιος ἐκ τῶν διαμορφωτῶν τῆς Κοινῆς Γνώμης, ὁ ὁποῖος μὲ ὅ,τι εἶχε γράφει καὶ πρὸ παντὸς μὲ τὸν τρόπον καθ' ὃν τὸ εἶχε γράφει ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν νέον τὴν πρώτην ὠθησιν διὰ νὰ ὀδηγηθῆ εἰς τὸ παράπτωμα, τὸ ὁποῖον σήμερον τὸν ἔφερεν εἰς τὴν φυλακὴν.

Ἡ, ὅταν ὁ φανατισμὸς, ἢ μισαλλοδοξία, ἢ καὶ τὸ μῖσος ἀκόμη ἀκούεται νὰ παφλάξῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν, εἶναι βέβαιον, ὅτι ἂν ἐρευνήσῃ κανεὶς εἰς τὴν ρίζαν του, θὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι ἔχει ποτισθῆ μὲ ἄφθονον δημοσιογραφικὴν μελάνην.

Ἡ, ὅταν κατὰ ἕνα οἰονδήποτε τρόπον διαπιστώνωμεν, ὅτι ἔχει μειωθῆ ὁ σεβασμὸς τοῦ ἐνὸς πρὸς τὴν προσωπικότητα τοῦ ἄλλου, εἴτε εἰς τὸ στενὸν μας εἴτε εἰς τὸ εὐρύτερον περιβάλλον, ἂν ἔχομεν τὸ ἀπαιτούμενον θάρρος καὶ ἐρευνήσωμεν τὰ γραφόμενά μας, θὰ ἀνακαλύψωμεν ἴσως, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἔχομεν συντελέσει εἰς τὴν μείωσιν τοῦ σεβασμοῦ αὐτοῦ ὄχι εἰς αὐτὴν τὴν συγκεκριμένην περίπτωσιν, ἀλλὰ γενικώτερον, εἴτε εἰς ἄλλας περιπτώσεις, αἱ συνέπειαι τῶν ὁποίων δὲν ἐξεδηλώθησαν ἀκόμη.

Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως: ὅταν ἀκούομεν, ὅτι

κάτι τὸ μεγάλο ἢ ὑψηλὸν εἰς οἰονδήποτε τομέα τῆς ζωῆς, εἴτε εἰς τὸν ὑλικὸν εἴτε εἰς τὸν πνευματικόν, ἔχει συντελεσθῆ, καὶ πάλιν ἂν προσπαθήσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς πρῶτας του καταβολάς, θὰ ἴδωμεν, ὅτι συνδημιουργὸς του ὑπῆρξε καὶ κάποιος, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ προϊόντα τοῦ πνεύματός του ἐβοήθησεν εἰς ὅ,τι θαυμάζομεν καὶ δι' ὅ,τι ὡς σύνολον ἢ ὡς ἄτομα κανχόμεθα.

Διότι ὁ Τύπος κυρίως, δηλαδὴ σεις, ἢ πέννα σας, ὑπῆρξεν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησε τὰς μεγάλας ἐξάρσεις τῶν ἐθνικῶν ἢ τῶν ἄλλων μας ἐξορμήσεων. Ἐκεῖνος ἐβοήθησε τὰς ψυχὰς μας διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν τὸ χρέος μας ὡς Ἑλλήνων καὶ εἰς τὸ ἔπος τοῦ 1940 καὶ μετὰ ταῦτα. Ἐχων προσωπικὴν πείραν περὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Τύπου εἰς τὰς διαφόρους ἐξορμήσεις τῆς Ἐκκλησίας, μοῦ εἶναι ἀδύνατον νὰ λησμονήσω τὴν ἀνεκτίμητον βοήθειάν του εἰς τὴν ἄνευ προηγουμένου ἐπιτυχίαν των.

Δὲν θὰ πρόπη ὁμως νὰ τελειώσω τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια μου, ἂν δὲν σὰς ἀναφέρω κάτι ἀπὸ τὴν προσωπικὴν μου πείραν, ὄχι ὡς δημοσιογράφου, ἀλλ' ὡς ἀναγνώστου.

Δὲν εἶχα ἀκόμη συμπληρώσει πλήρως τὰ δεκατέσσαρα χρόνια τῆς ζωῆς μου, ὅταν πρὸ ἡμίσεος ἀκριβῶς αἰῶνος, ἀπέθανεν ἕνας μεγάλος Ἕλληνας δημοσιογράφος, τοῦ ὁποῖου ἤμην φανατικὸς ἀναγνώστης: ὁ Γεώργιος Σουρῆς. Ἐχον περάσει ἕκτοτε τόσα χρόνια. Δὲν μοῦ εἶναι δυνατόν νὰ λησμονήσω τὸ κλάμα ποὺ ἔκαμα τὴν ἡμέραν, ποὺ ἀνοίγοντας τὴν ἐφημερίδα («Ἐστία») ἐπληροφόρηθην τὸν θάνατόν του. Οὔτε στενὸς συγγενὴς μου ἂν ἦτο, δὲν θὰ εἶχα κλάψῃ νὰ τῶσον πολὺ. Εἶμαι δὲ βέβαιος, ὅτι ἂν ὁ ὁμιλῶν ἔχη νὰ παρουσιάσῃ κάτι καλὸν εἰς τὸν χαρακτῆρά του, τοῦτο ὀφείλεται καὶ εἰς τὸν Γ. Σουρῆν, ὅπως καὶ εἰς ἕνα ἄλλον μεγάλον δημοσιογράφον, τὸν Παῦλον Νιρβάναν, τοῦ ὁποῖου ἐπίσης ὑπῆρξα φανατικὸς ἀναγνώστης. Τὰ λεχθέντα ἄς θεωρηθῶν ὡς εὐλαβὲς μνημόσυνον εἰς μνήμην τοῦ Γ. Σουρῆ, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει πεντηκονταετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου του.

Παρὰ ταῦτα, ὅλοι ὅσοι γράφομεν ἢ μᾶλλον ὅλοι ὅσοι ἔχομεν τὴν δυνατότητα τῆς ἐπικοινωνίας μὲ τὸ εὐρὸν κοινόν, παρακαλῶ, ἄς ἀναλογισθῶμεθα, ὅτι ὑπέχομεν τεραστίας εὐθύναι, ὡς πρὸς τὴν διάπλασιν τῶν ψυχῶν ἐκείνων μὲ τοὺς ὁποῖους ἐπικοινωνοῦμεν. Ἡ πέννα μας, ἢ ὁ λόγος μας εἶναι δυνατόν νὰ γίνοντ τὸ δηλητήριον ἢ τὸ φάρμακον, ἢ μᾶλλον ἢ τροφὴ διὰ τὰς ψυχὰς ἐκείνων, πρὸς τοὺς ὁποῖους ἀπευθύνονται. Εὐχομαι, μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὅλοι οἱ Ἕλληνες δημοσιογράφοι νὰ μὴ κατακοιμνίζοντ, ἀλλὰ νὰ οἰκοδομῶν χαρακτηρίζας, νὰ εἶναι συνδημιουργοὶ καὶ οἰκοδόμοι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἀκολούθως, ὁ Μακαριώτατος παρέμεινε συνομιλῶν εἰς φιλικωτάτην καὶ ἐγκάρδιον ἀτμόσφαιραν μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν. Συνοδευόμενος εἶτα ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς ΕΣΗΕΑ κ. Τρουμπούνη, τοῦ Ἀντιπροέδρου κ. Κ. Μπασιτῆ καὶ ἄλλων δημοσιογράφων, ὁ Μακαριώτατος περιῆλθε τοὺς ὁρόφους τοῦ ἄρτι ἀνεγερθέντος κτιρίου τῆς Ἐνώσεως Συντα-

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

2. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΩΣ ΒΑΣΙΣ ΘΕΩΡΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΗΣ

α') Τὸ συμφέρον τοῦ ἀνθρώπου κριτήριον τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν καὶ τῶν πορισμάτων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης.

Ἐξ ὅλων τῶν ὄντων τῆς θείας δημιουργίας μόνον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἔχει ἐφαρμογὴν τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου· «Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται» (Ματθ. ι' 26). Μόνος ὁ ἄνθρωπος ὀδεύει διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας ἐκ «τοῦ κατ' εἰκόνα» εἰς «τὸ κατ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ. Τὸ περὶ τῆς ἀληθείας κήρυγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν περιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς τὸ οὐσιαστικὸν καὶ ὑπερτάτον συμφέρον του, ἥτοι εἰς τὴν αἰωνίαν διασφάλισιν τῆς πνευματικότητός του. Τὸ συμφέρον τοῦτο παρωράθη σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τῶν πρὸ Χριστοῦ καὶ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ἐργαζομένων ἐρευνητῶν τῆς ἀληθείας. Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὁ Θεὸς «ἐμώρανε τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τοῦτου, ἐπειδὴ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεὸν» (Α' Κορ. α' 18 ἐξ.). Κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον, ὁ Θεὸς ἀπέδειξε διὰ τῆς ἀπλότητος τῶν ὑπερφυσικῶν ἀποκαλύψεων Του, ἰδίᾳ διὰ τοῦ κηρύγματος περὶ τῆς ἀξίας τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους, μωρὰν καὶ ἀνώφελον ἔπασαν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου. Αὕτη ἀντὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ κακοῦ, ἀπέβη εἰς βῆρος τοῦ πνευματικοῦ συμφέροντός του. Ἡ σοφία δηλαδὴ καὶ τῶν μεγαλύτερων σοφῶν τῆς ἀνθρωπότητος παρουσιάζεται ὡς πρὸς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου κατωτέρα καὶ τῶν πλέον ἀπλῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ. «Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων» (Α' Κορ. α' 25). Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἡ γενομένη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκάλυψις τῆς σοφίας, τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἐγένετο χάριν τοῦ ὑπερτάτου συμφέροντος τοῦ ἀνθρώπου γένους. Τοῦτο εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ κακοῦ καὶ ἡ αἰωνία διασφάλισις τῆς ὑποστάσεώς του ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἀποτελεῖ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς ἀπολυτρωτικῆς θρησκείας.

Ἡ ἀξιολόγησις τῶν πορισμάτων τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς χριστιανικῆς πίστεως σημαίνει ποίαν σχέσιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουν τὰ πορίσματα ταῦτα πρὸς τὴν ὑπερτάτην ἔννοιαν τῆς ἀληθείας. Καὶ περὶ τῆς ἀξιολογήσεως τῶν πορισμάτων τούτων ἰσχύει ἡ προτροπὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· «γνώσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. η' 32). Ἡ γνώσις τῆς ἀληθείας, ὅποθενδήποτε

κτῶν, ἐπισχεφθεὶς τὴν Ἐκθεσιν Ἑλληνικοῦ Τύπου καὶ τὴν πλουσίαν Βιβλιοθήκην τῆς Ἑνώσεως.

Ὁ Μακαριώτατος παρέμεινε εἰς τὴν Ἑνωσιν Συντακτῶν ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν.

Ἡ παροῦσα ἐπικοινωνία τοῦ Μακαριώτατου μετὰ τῶν ἐκπροσώπων τῆς τετάρτης ἐξουσίας, ὡς ἀπεκλήθη εὐστόχως ὁ Τύπος, θὰ καταστήσῃ ἐτι στενωτέρα καὶ γονιμωτέρα τὴν συνεργασίαν μεταξὺ τῆς ἡγεσίας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῆς ἐλληνικῆς δημοσιογραφίας, ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ μας.

παρεχομένης, ἀποτελεῖ ἐντολὴν καὶ χρέος διὰ τὸν ἄνθρωπον, διότι αὕτη ἀποτελεῖ τὴν πνευματικωτέρα ἀποστολὴν αὐτοῦ. Διὰ τῆς γνώσεως ὁ ἄνθρωπος προβάλλεται ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἡ εἰκὼν τοῦ τὰ πάντα γινώσκοντος Θεοῦ. Κατὰ τὸν Χριστιανισμόν, ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας ἐνεργεῖται ποικιλοτρόπως καὶ βαθμιαίως χάριν τοῦ πνευματικοῦ συμφέροντος σύμπαντος τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἐξ ὅλων τῶν ὄντων τῆς θείας δημιουργίας μόνον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἔχει ἐφαρμογὴν τὸ λόγιον τοῦ Κυρίου· «Οὐδὲν γὰρ ἐστὶν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται» (Ματθ. ι' 26). Μόνος ὁ ἄνθρωπος ὀδεύει διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας ἐκ «τοῦ κατ' εἰκόνα» εἰς «τὸ κατ' ὁμοίωσιν» τοῦ Θεοῦ. Τὸ περὶ τῆς ἀληθείας κήρυγμα τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν περιέργειαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς τὸ οὐσιαστικὸν καὶ ὑπερτάτον συμφέρον του, ἥτοι εἰς τὴν αἰωνίαν διασφάλισιν τῆς πνευματικότητός του. Τὸ συμφέρον τοῦτο παρωράθη σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τῶν πρὸ Χριστοῦ καὶ μακρὰν τοῦ Θεοῦ ἐργαζομένων ἐρευνητῶν τῆς ἀληθείας. Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ὁ Θεὸς «ἐμώρανε τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τοῦτου, ἐπειδὴ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν Θεὸν» (Α' Κορ. α' 18 ἐξ.). Κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον, ὁ Θεὸς ἀπέδειξε διὰ τῆς ἀπλότητος τῶν ὑπερφυσικῶν ἀποκαλύψεων Του, ἰδίᾳ διὰ τοῦ κηρύγματος περὶ τῆς ἀξίας τῆς σταυρικῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου γένους, μωρὰν καὶ ἀνώφελον ἔπασαν τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου. Αὕτη ἀντὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀπαλλαγῇ ἐκ τοῦ κακοῦ, ἀπέβη εἰς βῆρος τοῦ πνευματικοῦ συμφέροντός του. Ἡ σοφία δηλαδὴ καὶ τῶν μεγαλύτερων σοφῶν τῆς ἀνθρωπότητος παρουσιάζεται ὡς πρὸς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἀνθρώπου κατωτέρα καὶ τῶν πλέον ἀπλῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ. «Ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων» (Α' Κορ. α' 25). Κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἡ γενομένη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποκάλυψις τῆς σοφίας, τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἐγένετο χάριν τοῦ ὑπερτάτου συμφέροντος τοῦ ἀνθρώπου γένους. Τοῦτο εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τοῦ κακοῦ καὶ ἡ αἰωνία διασφάλισις τῆς ὑποστάσεώς του ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἀποτελεῖ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς ἀπολυτρωτικῆς θρησκείας.

Τὸ ὑπερτάτον συμφέρον τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως προβάλλεται ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὡς βῆσις καὶ κριτήριον ἀξιολογήσεως καὶ τῶν συντελουμένων διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης ἀποκαλύψεων τῆς ἀληθείας. Κατὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν συμβάλλουν

ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ εἰς τὴν ἐν τῇ φύσει πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως ἐκτυπωθεῖσαν πανσοφίαν, παντοδυναμίαν καὶ παναγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Κατὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, πᾶσα ἐπιστημονικὴ ἔρευνα ἀποτελεῖ τὸ ὀλιγώτερον εὐγενῆ προσπάθειαν ἀποκαλύψεως «τοῦ πνεύματος τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει» (Ἰωάν. ιδ' 17). Τὸ πνεῦμα τοῦτο νοεῖται ὡς ὁ κοινὸς παράγων τῆς θερησκευτικῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως, διότι ἄνευ αὐτοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ οὔτε ἡ καθαρὰ θερησκευτικὴ πίστις οὔτε ἡ ἀληθὴς ἐπιστημονικὴ γνώσις. Πρόκειται περὶ τοῦ πνεύματος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον τὰ «πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βᾶθη τοῦ Θεοῦ» (Α' Κορ. β' 10). Τοῦτο ἐκφράζεται καθόλου διὰ τῆς πνευματικῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ θεμελιούται θρησκεία καὶ ἐπιστήμη.

Κατὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν, τὰ θετικὰ καὶ ἀσφαλῆ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθοῦν ἄσχετα πρὸς τὴν πανσοφίαν, τὴν παντοδυναμίαν καὶ τὴν παναγαθότητα τοῦ Θεοῦ, διότι ἀκριβῶς διερμηνεύουν τὰς ιδιότητες ταύτας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀντίληψις αὕτη ὑπαγορεύει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὰς νέας ἐκάστοτε ἠθικὰς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις ἐκ τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προόδου τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν. Ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ὑποχρεώσεων τούτων διακρίνονται καὶ οἱ ἐπιστήμονες ἐρευνῆται εἰς θεοσεβεῖς καὶ ἀσεβεῖς, εἰς πιστοὺς καὶ ἀθέους ἐπιστήμονας. Παρὰ ταῦτα, ὡς συμβαίνει καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ, ὅπου τελειουργοῦνται κανονικῶς τὰ μυστήρια τῆς θείας χάριτος ἀκόμη καὶ δι' ἀναξίων λειτουργῶν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἀποκαλύπτονται κατ' οἰκονομίαν Θεοῦ τὰ μυστικὰ τῆς δομῆς τοῦ σύμπαντος ἀκόμη καὶ δι' ἀπίστων καὶ ἀσεβῶν ἐνίοτε ἐρευνῶν. Καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίπτωσιν ὑπάρχει πάντοτε τὸ θέμα τῆς προσωπικῆς εὐθύνης ἔναντι Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, διὰ τὴν προσγενομένην «ὑβρίν» ἐκ τῆς αὐθάδους θεωρήσεως ὡς κοινῶν πραγμάτων τῶν ὑπὲρ νοῦν θεμάτων τῆς θερησκευτικῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Ἄλλωστε ἡ ἠθικὴ εὐθύνη προκειμένου περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως ἐπεκτείνεται πολὺ μακρύτερον τῆς προσωπικῆς διαθέσεως τῶν ἐρευνῶν καὶ εἰς τὴν μόνην ἐνδεδειγμένην ἀξιοποίησιν τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς ἐπιστήμης.

β') Ὁ Χριστιανισμὸς ἡ μόνη ἀσφαλὴς περὶ κόσμου καὶ βίου θεωρία.

Ὡς γνωστόν, αἱ βασικαὶ ἀρχαὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔχουν ἀποτυπωθῆ ἐπιγραμματικῶς εἰς τὸ «Σύμβολον τῆς πίστεως». Τοῦτο δὲν εἶναι διὰ τοὺς πραγματικοὺς χριστιανούς μίαν ἀπλῆ διατύπωσις ἀφηρημένων δογματικῶν διδασκαλιῶν, ἀλλ' ἐκφρασις τῶν περὶ κόσμον, ὑπάρξεως, ζωῆς καὶ προορισμοῦ πεποιθήσεων τῶν μελῶν τῆς πλείον πνευματικῆς κοινωνίας ἀνθρώπων, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Αἱ πεποιθήσεις αὗται εἶναι ἀλήθεια ἀποκαλυφθεῖσαι διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὸ καὶ ἀποτελοῦν τὴν καθαρὰν χριστιανικὴν κοσμοθεωρίαν. Αὕτη ὑπερέχει πάσης ἄλλης περὶ κόσμου καὶ βίου θεωρίας, ὅχι μόνον διότι ἀπεκα-

λύφθη ὑπὸ τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι ἀνταποκρίνεται πλήρως εἰς τὰς οὐσιαστικὰς ψυχωσωματικὰς ἀνάγκας καὶ τὰ πνευματικὰ διαφέροντα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ὡς καταδεικνύεται διὰ τῆς ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων, τῆς φιλοσοφίας τῆς θρησκείας, τῆς ψυχολογίας τῆς θρησκείας, καὶ τῆς ἱστορίας τοῦ πολιτισμοῦ, τὰ διαφέροντα ταῦτα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὑρουν ἱκανοποίησιν δι' ἄλλης τινὸς κοσμοθεωρίας, πολὺ δὲ περισσώτερον διὰ μόνης τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσεως, ὡς δραματικῶς ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἀρχαίου γνωστικισμοῦ, τῶν ἀποβλεψάντων εἰς τὸν στραγγαλισμὸν τῆς θρησκείας, μετ' αὐτῆς δὲ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος.

Ἡ πλήρης ἀνταπόκρισις τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας εἰς τὰ πάσης φύσεως διαφέροντα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος προσδιορίζει τό τε ποῖον καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς θερησκευτικότητος τῶν ἀνθρώπων. Αὕτη ἀποτελεῖ τὸ οὐσιαστικώτερον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἀναφέρεται φυσικῶς καὶ κοινωνεῖ πνευματικῶς ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἑναρμόνιον ἱκανοποίησιν πάντων τῶν ψυχωσωματικῶν αὐτοῦ διαφερόντων καὶ αἰτημάτων. Οὕτως ἡ θερησκευτικότης τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ τὴν ὑποκειμενικὴν βᾶσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Δι' αὐτῆς συντελεῖται ὅλων φυσικῶς ἡ πρώτη θερησκευτικὴ λειτουργία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος διὰ τῆς ἀπλῆς ἐκφράσεως τοῦ πόθου καὶ ἐν συνεχείᾳ διὰ τῆς ἀναζητήσεως τῆς λυτρώσεως ἐκ τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ καὶ τῆς παροδικότητος τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων. Ἡ χριστιανικὴ πίστις καθίσταται οὕτω προσωπικὴ ὑπόθεσις ἐκάστου τῶν χριστιανῶν καὶ προσλαμβάνει διὰ τῆς ὀρθῆς λειτουργίας τῆς προσωπικῆς των θερησκευτικότητος χαρακτῆρα καθαρῶς ὑποκειμενικόν.

γ') Ἡ ἔμφυτος θερησκευτικότης τοῦ ἀνθρώπου τὸ φυσικὸν λίκνον τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ἡ θερησκευτικὴ πίστις, νοουμένη ὡς ἡ θερησκευτικὴ λειτουργία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἀποβαίνει τὸ ὄργανον ἅμα καὶ τὸ λίκνον τῆς θρησκείας. Ὅθεν ἡ θερησκευτικὴ πίστις παρουσιάζεται φύσει ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ² καὶ αὐτομάτως προβαλλομένη ἐκτὸς αὐτοῦ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὁποῖου τὴν εἰκόνα ἀποτελεῖ ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης. Ἡ συνάντησις τῆς θερησκευτικῆς πίστεως καὶ τῆς θερησκευτικῆς διδασκαλίας, ὡς καὶ ἡ πλήρης ἀνταπόκρισις τῆς δευτέρας εἰς τὰ διαφέροντα τῆς πρώτης, γεννᾷ ἐν ἡμῖν τὴν θρησκείαν. Ἡ θρησκεία νοεῖται οὕτως ἡ πλεον προσωπικὴ κοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἡ συντελουμένη διὰ τοῦ συνοικεσίου τῆς θερησκευτικῆς πίστεως καὶ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, εἰς ἐκ τῶν πρώτων χριστιανῶν μελετητῶν τῆς ψυχολογίας τῆς θρησκείας, ἐξάγει

2. Ὁρα Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία ιε' Περὶ πίστεως, Migne E.Π. 31, 464B.

τὴν σπουδαιότητα τῆς θρησκευτικῆς πίστεως διὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς θρησκείας. Κατ' αὐτὸν «ἦν δέ τις ἔμφυτος ἀρχαία πρὸς οὐρανὸν ἀνθρώποις κοινωνία, ἀγνοία μὲν ἐσκοτισμένη, ἄφνω δέ που διεκθρώσκουσα τοῦ σκότους καὶ ἀναλάμπουσα». (Προτρεπτικός II 25,3). Ἀνθρωπολογικῶς προσδιορίζεται ἡ θρησκευτικὴ πίστις ὡς μία λειτουργία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, μάλιστα δὲ ὡς ἡ συνισταμένη πασῶν τῶν ψυχοσωματικῶν λειτουργιῶν αὐτῆς. Εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦτου τῆς θρησκευτικῆς πίστεως ἐγκείται ἀκριβῶς καὶ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔναντι τῶν ἄλλων θρησκειῶν. Μόνον κατὰ τὴν ἀντίληψιν ταύτην τοῦ Χριστιανισμοῦ, περὶ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐκφράσεως ὀλοκλήρου τῆς προσωπικότητός του, εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῇ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ὡς κοινωνία προσώπων πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ἀπόλυτον πρόσωπον. Ὁ καθορισμὸς οὗτος τῆς θρησκευτικῆς πίστεως βοηθεῖ εἰς τὴν κατανόησιν καὶ αὐτῆς τῆς χριστιανικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἐκ τῆς ἐξαρτήσεως αὐτῆς καὶ τῶν σχέσεων τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Αἱ προσωπικαὶ αὗται σχέσεις ἐκάστου χριστιανοῦ μετὰ τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ προσλαμβάνουν θετικὸν καὶ λίαν συγκεκριμένον χαρακτήρα διὰ τῆς προσωπικῆς παρουσίας ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος μεθίσταται οὕτω διὰ τῆς θρησκευτικῆς πίστεως του εἰς τὰ βᾶθη τοῦ σύμπαντος, τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑποστάσεως, ἀναζητεῖ καὶ εὐρίσκει τὸν Θεὸν καὶ διαλέγεται μετ' αὐτοῦ, ὡς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Οὕτως αἰσθάνεται καὶ τὴν πνευματικὴν του ὑπεροχὴν ἔναντι τοῦ σύμπαντος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλαχιστότητά του ἔναντι τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἀνομολογεῖ ἐν ταπεινώσει: «Τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμήσκη αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπη αὐτόν; ἢ λάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους, δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ» (Ψαλμ. η' 5-7). Ὁ ἄνθρωπος ὁμως ζῆ διὰ τῆς θρησκευτικῆς του πίστεως καὶ αὐτὸ τὸ δρᾶμα τῆς ὑποστάσεώς του, ἡ ὁποία, ἂν καὶ εἶναι ἡ κορωνὴ τῆς θείας δημιουργίας, ἐν τούτοις συνθλίβεται ἀπὸ τὴν ἀνελεήμονα πάλην τοῦ κακοῦ. Οὗτος αἰσθάνεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ζωῆς του σκληρὰ τὰ δεσμὰ τῆς παροδικότητος τῶν πάντων, τῶν θλίψεων, τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν βασάνων, διὸ καὶ διακατέχεται ἀδιαλείπτως ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς ἀβεβαιότητος καὶ ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν κινδύνων τῆς ὑποστάσεώς του. Ἡ συναίσθησις τῆς ἀνάγκης μιᾶς ἐξωθεν οὐσιαστικῆς βοηθείας γίνεται ὀλονὲν καὶ ἐπιτακτικώτερα, καθόσον τὴν πνευματικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀνθρώπου συναγωνίζεται ἡ συνεχῶς αὐξανομένη δύναμις τοῦ κακοῦ. Τὸ χάος τῶν ἐγκοσμίων ἀντιθέσεων, οἱ ἄμεσοι κίνδυνοι τοῦ ἀφανισμοῦ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος μέσα εἰς τὸ πέλαγος τῆς ἀλλαγῆς τῶν πάντων καὶ τῆς λήθης ἐκ τῆς ροῆς τοῦ χρόνου, συνειδητοποιοῦν τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν ἰδίων δυνάμεων πρὸς διασφάλισιν τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ νοσταλγία τῆς ἐξωθεν βοή-

θείας προσλαμβάνει οὕτω περισσότερο ὑπαρξιακὸν χαρακτήρα, ὅπου ἡ βίωσις τῆς ἀνάγκης ταύτης εἶναι καὶ ἐντονωτέρα. Ἡ ἀνταπόκρισις τοῦ περιεχομένου τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας εἰς τὰ προσωπικὰ αἰτήματα τῆς θρησκευτικῆς πίστεως τῶν χριστιανῶν καθιστᾷ εὐπρόσδεκτον καὶ ἀποφασιστικὴν τὴν παρεχόμενην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βοήθειαν. Μόνον δι' αὐτῆς γεννᾶται ἡ καθαρὰ θρησκεία ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμῶν προσωπικότητος.

δ') Ἡ πλήρης ἀνταπόκρισις τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας εἰς τὴν ἔμφυτον καθαρὰν θρησκευτικότητα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ εἰδικὴ διὰ τὴν ἀναζήτησιν τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας θρησκευτικὴ λειτουργία τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος εἶναι καθολικὴ καὶ τόσον ἰσχυρὰ, ὥστε νὰ προβάλλωνται συχνάκις ἐκτὸς αὐτῆς ἔντονα τὰ εἰδῶλα μιᾶς ὅλως ὑποκειμενικῆς θρησκευτικῆς νοσταλγίας. Τὰ εἰδῶλα αὗτα ἐκφράζουν τὴν μὴ ὑπαρξίν τῆς ἐξωθεν θρησκευτικῆς ἱκανοποιήσεως καὶ συντελοῦν εἰς τὴν διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἀνάπτυξιν τῶν ψευδῶν θρησκειῶν, τῶν ὑποκαταστάτων τῆς μιᾶς καὶ μόνης ἀληθινῆς θρησκείας. Ὡς εἶναι αὐτονόητον, ἡ ἀληθινὴ θρησκεία γεννᾶται μόνον εἰς τὴν προσωπικότητα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εὐρίσκουν πλήρη ἱκανοποίησιν τῆς θρησκευτικῆς των νοσταλγίας εἰς τὰς διδασκαλίας καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ ἐνός καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ. Μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς παγκοσμίου ἱστορίας ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκει πλήρη ἱκανοποίησιν μόνον εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, διότι Οὗτος μόνος ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὸν Θεὸν ὡς Πατέρα, κατὰ πλήρη κυριολεξίαν. Διότι μόνον κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀπολυτρούμενος διὰ τοῦ ἁγιαστικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ, καθίσταται πραγματικὸς υἱὸς Θεοῦ καὶ συγκληρονόμος τῆς βασιλείας τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ Αὐτοῦ, Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἡ διδασκαλία αὕτη ἀποτελεῖ ἀποκάλυψιν, ἡ ὁποία προσλαμβάνει προσωπικὴν ἀξίαν δι' ἓνα ἕκαστον ἄνθρωπον, διότι ἡ ἀποδοχὴ αὐτῆς γίνεται ἐλευθέρως ὑπὸ ἐνός ἐκάστου τῶν πιστῶν, μάλιστα κατόπιν τῆς ἐπ' αὐτῆς κριτικῆς ἐνός ἐκάστου. Ἡ κριτικὴ αὕτη δὲν ἀσκεῖται βεβαίως διὰ τῆς νοήσεως καὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἀλλὰ διὰ τῆς καθόλου θέσεως τῆς προσωπικότητος τῶν πιστῶν ἔναντι τῆς ἀποκαλύψεως, ἥτοι διὰ τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἀνθρωπίνης θρησκευτικότητος. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς κριτικῆς ταύτης εἶναι ἡ ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κατὰ Χριστὸν ζωὴ, ἡ ἡ ἀπόρριψις αὐτῶν. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν τὸ κενὸν τῆς ἀνθρωπίνης θρησκευτικότητος πληροῦται διὰ τῶν προδηλωθέντων εἰδῶλων, τὰ ὁποία, ἂν καὶ ἐκφράζουν ἀνωμαλίαν περὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐν ἡμῖν θρησκευτικότητος, δὲν εἶναι ἀπεστερημένα οἰασδήποτε θρησκευτικῆς ἀξίας. Διότι αὗτα ἐκφράζουν ὅπωςδήποτε τὴν πανανθρωπίνην νοσταλγίαν τῆς θρησκευτικῆς λυτρώσεως, ὡς καὶ τὸν βαθμὸν τῆς ὑφισταμένης ἐν τῇ προσωπικότητι τοῦ ἀνθρώπου ἀνωμαλίας. Ὅσον μικρότερα εἶναι ἡ

άνωμαλία αὕτη, τόσον εὐκολωτέρα καθίσταται καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐκ τῶν εἰδώλων, ὅσον δὲ μεγαλυτέρα τόσον δυσκολωτέρα καὶ ἡ ἐκ τῶν εἰδώλων ἀπαλλαγὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀποδοχὴ τῶν πραγματικῶν ἀποκαλύψεων τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ὅπου δὲν παρουσιάζεται ἀνωμαλία τις εἰς τὴν ὅλην συγκρότησιν καὶ λειτουργίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, ἐκεῖ αἱ χριστιανικαὶ ἀποκαλύψεις ἐκτιμῶνται εὐκόλως ὡς αἱ μόναι προσιδιάζουσαι ἀλήθειαι εἰς τὰς θρησκευτικὰς νοσταλγίας τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως. Μόνον τότε ἡ προσωπικὴ βίωσις αὐτῶν προκαλεῖ ἐξόχως πνευματικὰ καὶ μεγαλειώδη συναισθήματα. Ταῦτα ἀποτελοῦν τὸ πλοῦσιον πνευματικῶν περιεχόμενον τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τῶν μεγάλων μορφῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, Ἀποστόλων, Μαρτύρων, Ὁσίων, Ὁμολογητῶν καὶ Διδασκάλων τῆς πίστεως. Τὰ συναισθήματα ταῦτα ἀποτελοῦν τὴν σταθερὰν βάσιν τῆς πλέον θριαμβευτικῆς ὑπερβάσεως τῶν δυσκολιῶν, τῶν θλίψεων καὶ τῶν κινδύνων τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς, ὡς καὶ τῆς θεωρήσεως τῶν πάντων ὑπὸ τὸ ἄπλετον καὶ ζωογόνον φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Διὰ τῶν συναισθημάτων τούτων ὁ πιστὸς ρυθμίζει προσηκόντως καὶ τὰς πάσης φύσεως ὑποχρεώσεις του ἐναντι τῶν ἀξιῶν τῆς ζωῆς. Οὕτω γίνεταί σαφές, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότης καθίσταται διὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως αὐτοαξία πρῶτου μεγέθους (πρβλ. Ματθ. 1στ' 26), καθόσον αὕτη ἀποτελεῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑποκείμενον τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἐντὸς αὐτῆς ἴσταται ἡ πίπτει δι' ἕνα ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἡ ὑπερτέρα ἀλήθεια τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Ἐντὸς αὐτῆς συντελεῖται τὸ θαῦμα τῆς πίστεως, τὸ ὁποῖόν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῆ φυσικῶς ἢ λογικῶς, παρὰ μόνον θεολογικῶς.

ε') Τὸ τρίπτυχον τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ἐκ τῶν ἤδη ἐκτεθέντων συνάγεται, ὅτι ὁ ὅρος «χριστιανικὴ πίστις» ἐμπερικλείει τρεῖς ἐννοίας. Ἡ πρώτη ἐκφράζει τὰς διδασκαλίας τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως, ἡ δευτέρα τὴν ἔμφυτον θρησκευτικότητα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ τρίτη τὴν ἐκ τῆς ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς θρησκευτικότητος ταύτης βίωσιν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν ἐν ἡμῖν γέννησιν τῆς θρησκείας, ὡς προσωπικῆς κοινωνίας τοῦ πιστοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἐννοιαὶ ἐγγίζουσι τὰ ὅρια τοῦ μυστηρίου. Διὰ τοῦτο ἡ χριστιανικὴ πίστις, καὶ ἐν τῷ συνόλω της καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ μέρους ἐννοίας αὐτῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀντικείμενον τῆς θετικῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Ἡ χριστιανικὴ πίστις δὲν ἀνάγεται εἰς γνῶσιν, διότι δὲν ὑπάρχει ἐν ἡμῖν τὸ κατάλληλον ὄργανον ἢ ἄλλος τις παράγων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος.

Αἱ προδηλωθεῖσαι τρεῖς ἐννοιαὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐξαίρουσι τὴν ἀξίαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, διότι διὰ τῶν ἐννοιῶν τούτων ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν παραμένει ἀπλή θεωρία, ἀλλὰ γίνεται προσωπικὸν βίωμα καὶ ἐμπειρία τοῦ ἀνθρώπου. Αὗται ἐξαίρουσι ἐξ ἴσου καὶ τὴν ἀξίαν τῆς ἀνθρωπίνης προσω-

πικότητος, ἡ ὁποία ἐκφράζει διὰ τῆς θρησκείας τὴν συνήχησιν τῆς ἀρμονικῆς λειτουργίας ὄλων τῶν παραγόντων τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως, τοῦ σώματος δηλαδή, τῆς ψυχῆς, τῆς συνειδήσεως, τοῦ λόγου, τῆς βουλήσεως κλπ. Ἡ θρησκεία νοουμένη ὡς προσωπικὸν βίωμα, ἐνῶ δὲν ἀπορρέει ἐκ τῆς ἰδιοσυστασίας τοῦ ἀτομικοῦ ἐγῶ, ἐν τούτοις κατευθύνει αὐτὸ εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἀτομικῶν ἐκάστου ὑποχρεώσεων. Οὕτω καθίσταται δυνατὴ καὶ ἡ συγκρότησις τῆς πλέον πνευματικῆς καὶ ἀρμονικῆς ἐν Χριστῷ κοινωνίας, τῆς Ἐκκλησίας, παρὰ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας διαφορὰς τῶν συγκροτούντων αὐτὴν ἀτόμων, προσωπικὰς, φυλετικὰς, κοινωνικὰς, ἐκπολιτιστικὰς κλπ. Ὁ πιστεύων εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, μεμορφωμένος ἢ ἀμόρφωτος, πλούσιος ἢ πτωχός, Ἀσιάτης ἢ Εὐρωπαῖος κλπ., δὲν πιστεύει μόνον διὰ τῆς ψυχῆς του ἢ τοῦ πνεύματός του ἢ διὰ τῆς βουλήσεως καὶ τῆς συνειδήσεώς του, ἀλλὰ πιστεύει ὡς ὠλοκληρωμένη προσωπικότης, καὶ πάλιν ὄχι μόνον εἰς τὸν ναὸν ἢ εἰς τὴν οἰκίαν του, ἀλλ' εἰς πάντα τόπον καὶ χρόνον, μάλιστα δὲ κατενώπιον βασιάνων καὶ κινδύνων, ἀκόμη δὲ καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ τούτου τοῦ προσωπικοῦ μαρτυρίου. Μόνον τὸ γνήσιον θρησκευτικὸν βίωμα εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκφράσῃ πλήρως τὴν φυσικὴν καὶ ἀρμονικὴν λειτουργίαν πάντων τῶν παραγόντων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ἡ ἀπιστία ἐκφράζει ἀντιστρόφως τὴν ἐμπλοκὴν, πολλάκις δὲ καὶ τὴν ἀδράνειαν τῆς λειτουργίας ταύτης καὶ ἄρα καὶ τὴν δυσαρμονίαν τῶν παραγόντων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς κρίνεται ἡ ἀπιστία ὑπὸ τῆς ψυχολογίας τῆς θρησκείας, ὡς φαινόμενον ἀνθρωπολογικὸν δυσκολώτερον καὶ παραδοξότερον τῆς πίστεως.

Τὸ θρησκευτικὸν βίωμα ἐκτιμᾶται ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὡς ὁ ἀσφαλῆς γνῶμων τῆς πνευματικῆς ἱκανότητος τοῦ ἀνθρώπου, διότι τοῦτο γεννᾶται ἐκ τῆς εὐαισθησίας τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος ἐναντι τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐπιδεκτικότητος τῶν θείων δωρεῶν. Ταύτας δέχεται ἐν ταπεινώσει μόνον ὁ ἔχων καθαρὰν τὴν συγκρότησιν τῆς προσωπικότητός του καὶ ὁ δυνάμενος νὰ προαγάγῃ ταύτην διὰ τοῦ φωτός τῶν ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεων. Ἡ χριστιανικὴ πίστις ἀποβαίνει, ὡς προσωπικὸν βίωμα τοῦ πιστοῦ, ὑπερπροσωπικὴ ἐν ἡμῖν δύναμις, διὰ τῆς ὁποίας καὶ κατασιγάζεται πᾶσα τρικυμία ἐκ τῶν ταραχῶν καὶ τῶν θλίψεων τῆς ζωῆς. Διὰ τῆς δυνάμεως ταύτης ὁδηγεῖται ὁ πιστεύων ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ χαρᾷ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ὀρθῆς θέσεώς του μέσα εἰς τὸ χάος τῆς κοινωνίας καὶ εἰς τὸ πέλαγος τῆς παγκοσμίου ἱστορίας. Τὸ θρησκευτικὸν βίωμα ἔχει διὰ τὸν χριστιανὸν τὴν ἀξίαν τοῦ πολιτικοῦ ἀστέρος, διότι δι' αὐτοῦ δύναται πᾶς χριστιανός, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείπῃ τὸν παρόντα κόσμον, νὰ ζῆ ὡς ὑπερκόσμιος ὑπαρξίς καὶ νὰ ἐπιτυγχάνῃ τὴν διασφάλισιν τῆς ὑποστάσεώς του εἰς τὰ ὑπερφυσικὰ ταμεῖα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῆς ὑπερπροσωπικῆς ταύτης δυνάμεως ὁ χριστιανὸς ὑποκειμενοποιεῖ τὰς πνευματικὰς καὶ ὑπερφυσικὰς ἀξίας καὶ ὑποτάσσει τὸ προσωπικὸν του θέλημα εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

στ') Περιθώρια ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Τὸ θέμα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς χριστιανικῆς πίστεως προσλαμβάνει δῆθεν ἐξ ὀνόματος τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς προόδου, τὰς διαστάσεις ἑνὸς γενικωτέρου συνθήματος. Ἐν πρώτοις πρέπει νὰ κατανοηθῆ, ὅτι τὸ τρίπτυχον τῆς χριστιανικῆς πίστεως δὲν παρουσιάζεται ποσῶς ἀντίθετον ἢ κατώτερον τῶν ἐπιτευγμάτων τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς ἀναπτύξεως. Εἶναι παράλογος ὁ διίσχυρισμός, ὁποθενδήποτε προερχόμενος, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τοῦ 20οῦ αἰῶνος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰκανοποιηθῆ διὰ τῶν ἄχρι τοῦδε δεδομένων τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ὁ Χριστιανισμός, ὡς ἡ ὑπερτάτη ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ εἶναι χθές καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἡ πλήρης ἀναπόκρισις αὐτοῦ εἰς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου οὐδὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη ὑπαρξιακὸν ἀντιστάθμισμα, ὄχι μόνον, διὰ τὸν ἄνθρωπον τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ δι' ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους μέχρι τῆς συντελείας τοῦ κόσμου, καὶ τοῦτο διότι ὁ Χριστιανισμός προσφέρει ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς αὐτοῦ πρὸς πάντας ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀπόλυτον. Εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ Χριστιανισμός ἐγνώρισε καὶ γνωρίζει ἀκόμη καὶ σήμερον πολλὰς παρερμηνείας καὶ ἀλλοιώσεις. Μόνον ἐπὶ τῶν παρερμηνειῶν τούτων εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουν θέσιν τὰ περὶ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ σύγχρονα συνθήματα. Ἐπὶ τῶν παρερμηνειῶν τούτων ἔχει ἀπὸ μακροῦ ἐκφρασθῆ ἡ συνείδησις πάντων τῶν ἀρμοδίων, ἰδίᾳ διὰ τῶν προσπαθειῶν ἀναπτύξεως τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου μεταξὺ ὄλων τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Αἱ δυσκολίαι τῆς οὐσιαστικῆς προωθήσεως τοῦ διαλόγου τούτου ἐκφράζονται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν σοβαρότητα τοῦ ἀναλαμβανόμενου ἔργου.

Ἐν συνεχείᾳ ὑπογραμμίζεται, ὅτι ὁ ἐκσυγχρονισμός ὑπὸ τὴν πραγματικὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως, οὐχὶ δηλαδὴ διὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς οὐσίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἀλλὰ διὰ τῆς καταλλήλου ἐρμηνείας αὐτῆς καὶ εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, ὄχι μόνον δὲν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιβάλλεται, καὶ ἐκ τοῦ χαρακτήρος τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ (ὄρα Ματθ. θ' 22). Οὕτω κατανοεῖται, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ νοηθῆ ὁ ἐκσυγχρονισμός τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐκκοσμίκευσις καὶ ἀποπνευματώσεως αὐτοῦ. Εἰς μίαν τοιαύτην περίπτωσιν ὁ οἰοσδήποτε ἐκσυγχρονισμός αὐτοῦ θὰ ἀποβῆ ἐπὶ οὐσιαστικῆν ζημίαν τοῦ ἀνθρώπου, χάριν τοῦ ὁποίου ὁ ἐνσαρκωθεὶς Λόγος τοῦ Θεοῦ ἀπεκάλυψε τόσας ὑπερφυσικὰς ἀληθείας, ὅσας ἡ ἐπιστήμη καὶ ἀποκεκαλυμμένας δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ. Τὰ συνθήματα περὶ τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔχουν ἐν τῇ ἔννοιᾳ ταύτῃ θέσιν μόνον, ἐφ' ὅσον νοεῖται δι' αὐτῶν ἡ ἀσφαλὴς περαιτέρω πνευματικὴ ἐξύψωσις τοῦ ἀνθρώπου. Πλὴν ὁμως ὁ Χριστιανισμός δὲν ἀπέβη εἰσέτι τὸ προσωπικὸν βίωμα πάντων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι καὶ ἐξαπολύουν κυρίως τὰ συνθήματα ταῦτα. Τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, διότι μόνον ἡ

προσωπικὴ βίωσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἄγει «εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσιν πάντες οἱ θησαυροὶ» (Κολοσ. β' 3). Ἄνευ τῆς βιώσεως ταύτης τὰ προβαλλόμενα συνθήματα ἐκμοδερνισμὸν, οἱ κίνδυνοι τοῦ ὁποίου ὑπερβαίνουν τοὺς κινδύνους πασῶν ὁμοῦ τῶν αἰρέσεων τοῦ παρελθόντος. Διότι ὁ ἐκμοδερνισμός τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν προσαρμογὴν τοῦ περιεχομένου τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἰς τοὺς παραλογισμοὺς ἑνὸς ἐκάστου ἀτόμου.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ περιεκτικότης τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν παρέχει ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των τὴν δυνατότητα τῆς προσφορᾶς αὐτῶν εἰς μὲν τοὺς πνευματικῶς νηπίους ὑπὸ τὴν ἀπλουστέραν μορφήν (Α' Κορ. γ' 2, Ἐβρ. ε' 12-13, Α' Θεσο. β' 7), εἰς δὲ τοὺς περισσότερον προηγμένους πνευματικῶς τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ἀπλῆς διατυπώσεώς των ὑπάρχοντος ἀπείρου βάθους τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως. ("Ὁρα Χρυσοστόμου, Ἐρμηνείαν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον, Migne E.Π. 57, 11). Ὅθεν κατανοεῖται, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τοῦ 20οῦ αἰῶνος δὲν ἐξήντησε ποσῶς τὰ ἀποθέματα τῆς χριστιανικῆς σοφίας καὶ χάριτος, ὥστε νὰ διακατέχεται ἀπὸ συμπλέγματα τοιαύτης παραλόγου ἀνωτερότητος.

ζ') Τὸ ἔργον τῆς θεολογίας.

Ἡ ἐμβάθυνσις τοῦ χριστιανοῦ εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ἀποκεκαλυμμένων διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀληθειῶν τοῦ τριπτύχου τούτου τῆς χριστιανικῆς πίστεως εἶναι ἔργον τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἀσκεῖται δὲ ὑπ' αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει εἰδικῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν, κριτηρίων καὶ μεθόδων. ("Ὁρα Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Μυσταγωγία ε', Migne E.Π. 691, 681 C). Διὰ τῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων τούτων ἡ θεολογία ἀναπτύσσεται εἰς ἐπιστήμην ἰδιοτύπου καθολικῆς θεωρήσεως τῆς εὐρύτερον ἀσκουμένης ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Ἡ θεολογία δὲν περιορίζει τὸ ἀντικείμενόν της εἰς τὰ στενὰ πλαίσια τῆς ἀνθρωπίνης θρησκευτικότητος, ἀλλ' ἀντιλαμβάνεται τοῦτο ἐπεκτεινόμενον ἐπὶ ὄλων τῶν διαφερόντων τοῦ ἀνθρώπου. Οὔτε τὸ ἔργον της περιορίζεται εἰς τὰ στενὰ πλαίσια τοῦ ἀνθρωπίνου στοχασμοῦ καὶ τῆς λογικῆς. Ἡ ἐργασία τῆς θεολογίας ἀναπτύσσεται κατὰ κανόνα ἐπὶ ἀξιωματικῶν ὄντολογικῶν, πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν, ὡς καὶ ἐπὶ διαφόρων θετικῶν δεδομένων, κυρίως ἱστορικῶν, ἀνθρωπολογικῶν καὶ κοινωνικῶν. Δι' ὄλων τούτων ἐξέρχεται τῶν ὀρίων τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου καὶ κινεῖται εὐχερῶς ἐντὸς τῶν ὑπὲρ λόγον καὶ ὑπὲρ φύσιν πνευματικῶν θεμάτων. Ὁ λόγος, ὁ ἐνυπάρχων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅστις εἶναι κατὰ τὴν θεολογίαν φῶς ἐκ φωτός, ἢ ἐν ἡμῖν δηλαδὴ ἀνανάκλασις τοῦ θεοῦ Λόγου, ἀποβαίνει τὸ πρῶτον καὶ πλεον οὐσιαστικὸν ὄργανον ἐνασκήσεως τοῦ ἔργου της. Ἐξόχως χαρακτηριστικὰ ἀποβαίνουν τὰ ὅσα λέγει σχετικῶς ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης. «Προῖων δὲ ὁ νοῦς καὶ διὰ μείζονος αἰεὶ καὶ τελειοτέρας προσοχῆς ἐν περινοίᾳ γινόμενος τῆς τῶν ὄντων κατανοήσεως, ὅσῳ προσεγγίζει μᾶλλον τῇ θεωρίᾳ, τοσοῦτω πλεον ὄρα τὸ τῆς

θείας φύσεως ἀθεώρητον. Καταλιπὼν γὰρ πᾶν τὸ φαινόμενον οὐ μόνον ὅσα καταλαμβάνει ἡ αἴσθησις, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἡ διάνοια δοκεῖ βλέπειν, αἰεὶ πρὸς τὸ ἐνδότερον ἵεται ἕως ἂν διαδυῆ τῇ πολυπραγμοσύνῃ τῆς διανοίας πρὸς τὸ ἀθέατόν τε καὶ ἀκατάληπτον κάκει τὸν Θεὸν ἴδῃ...» (ὄρα Βίος τοῦ Μωϋσέως II, 162-163 Migne E.P. 44, 377 A). Ὁ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ λόγος εἶναι κατὰ τὴν θεολογίαν καὶ τὸ πρῶτον τῶν πρὸς ἐξερεύνησιν ὑπ' αὐτῆς μεγάλων μυστηρίων τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Δι' αὐτοῦ πᾶς πιστὸς κάμνει τὰ πρῶτα βήματα τῶν θεολογικῶν του στοχασμῶν ἐπὶ τῶν ὑπὲρ λόγον καὶ ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων τῆς πίστεώς του, ἄνευ παραλογισμῶν καὶ παρακρούσεων, ἀσκεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φυσικῶν πραγμάτων ὑπερφυσικὴν θεώρησιν. Ὁ ὀρθὸς λόγος καθίσταται διὰ τὴν θεολογίαν τὸ μέτρον καὶ ἡ βᾶσις ἀναγωγῆς ἀπὸ τῶν φυσικῶν πραγμάτων εἰς τὰ ὑπερφυσικά θέματα τῶν ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεων. Οὗτος ἀποβαίνει διὰ τὴν θεολογίαν τὸ κάτοπτρον, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ ἀντικατοπτρίζεται τὸ μυστήριον τῆς πίστεως, διὰ τῶν ἐν ἡμῖν πρῶτων ἀπεικονισμάτων τῆς ἀγάπης καὶ τῶν ἀποκαλύψεων τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα διδάσκων ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει: «Εἴ τις δοκεῖ ἐγνωκέναι τι, οὐπω ἔγνω καθὼς δεῖ γινῶναι, εἰ δὲ τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ» (Α' Κορ. η' 2). Κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον ἡ γένεσις ἐν ἡμῖν τῆς πίστεως ἐπὶ πραγμάτων ὑπερφυσικῶν καὶ ὑπὲρ λόγον, τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου ὄντος ἐν δράσει καὶ ἐν ἀκμῇ, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῇ ἄλλως παρὰ ὡς τὸ ἐν ἡμῖν ἐνεργούμενον μέγα μυστήριον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ (ὄρα Ἐφεσ. γ' 3-19). Οὕτω κατανοεῖται πῶς ὁ ἄνθρωπος προσλαμβάνει διὰ τοῦ ἐν αὐτῷ λόγου ἀξίαν ὑπερκόσμιον καὶ διαστάσεις ὑπεριστορικάς. Διὰ τοῦ λόγου τούτου ὁ ἄνθρωπος ἀνακρίνει θεολογικῶς τὰ τε παρελθόντα, τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα καὶ κατατείνει πρὸς τὴν ὑπερκοσμιότητα, ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεων.

Ἡ θεολογικὴ αὕτη ἀξιολόγησις τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου εἶναι ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων δυνατὴ καὶ πρέπει κατὰ συνέπειαν νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν θεωρήσεως καὶ τῶν σχέσεων θρησκευτικῆς πίστεως καὶ ἐπιστημονικῆς γνώσεως. Ἐφ' ὅσον ὁ ἀνθρώπινος λόγος δὲν ἀντιτίθεται, ὡς ἐκ τῆς πνευματικῆς φύσεώς του, πρὸς τὰ θέματα τῶν ὑπερφυσικῶν ἀποκαλύψεων, ἀλλὰ γίνεται ἀκόμη καὶ τὸ ὄργανον οἰκειώσεως αὐτῶν, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιολογηθῇ οἰαδήποτε ἀντίθεσις τῶν θετικῶν πορισμάτων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἢ ὅποια εἶναι τὸ προῖον τοῦ ἀνθρωπίνου λόγου, πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν; Ὁ ἐν ἡμῖν ὀρθὸς λόγος, ὡς

εἰς τῶν οὐσιαστικωτέρων παραγόντων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θεωρηθῇ, ὅτι λειτουργεῖ φυσικῶς καὶ κανονικῶς, ὡς ἂν συμβάλλει ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἰσορροπίας μεταξὺ ὄλων τῶν παραγόντων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ἡ ἰσορροπία αὕτη διαταράσσεται ἀναντιρρήτως, ὡς ἂν ὁ ὀρθὸς λόγος ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν, τὴν ἀνταποκρινομένην πλήρως εἰς τὴν ἔμφυτον θρησκευτικότητα τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ αὐτὰ ἰσχύουν καὶ διὰ τὰ ἐπινοήματα τοῦ ὀρθοῦ λόγου, τὰ ἐπιτεύγματα δηλαδὴ τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν.

Ἡ ἐπιστημονικὴ γνώσις ἔχει διὰ τὴν θεολογίαν ἀντικειμενικὴν καὶ ὑποκειμενικὴν ἀξίαν, πρωτίστως ὁμως ἀντικειμενικὴν. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ θεολογία ἐκτιμᾷ πᾶσαν θετικὴν ἐπιστημονικὴν γνώσιν καὶ πρόοδον ὡς πραγματικὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐκτίμησις τῆς ὁμως πρὸς τοὺς ἐπιστήμονας εἶναι σχετικὴ, ὡς ἐξαρτωμένη οὐ μόνον ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἐρεύνης των, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς προθέσεις καὶ τὴν καθόλου πνευματικότητά των. Κατὰ τὴν θεολογίαν, συντελεῖται διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἀνεξαρτήτως τῶν προθέσεων καὶ τῆς καθόλου πνευματικότητος τῶν ἐρευνητῶν, βαθμιαία καὶ σταθερὰ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ ἢ πρόοδος αὕτη ἐκτιμᾶται ὡς νέα ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ ἀποκάλυψις αὕτη προσλαμβάνει ἰδιαιτέραν ἀξίαν καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δι' αὐτῆς ἐκφράζεται ἡ πνευματικὴ ἐνότης τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Αἱ γνώσεις τοῦ παρελθόντος ἀξιολογοῦνται ὑπὸ τῆς θεολογίας ὡς ἡ σοβαρωτάτη παρακαταθήκη τοῦ παρελθόντος πρὸς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἦσαν δυνατὰ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς προόδου. Οὕτως ἐκτιμῶνται αἱ γνώσεις τοῦ παρελθόντος ὡς αἱ διηλεκτῶς συνεχιζόμεναι προβαθμίδες πρὸς τὴν πνευματικὴν τελειότητα. Ἐντὸς τῶν πλαισίων τούτων τῆς πνευματικῆς ἐνότητος τῆς ἱστορίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ προβάλλει καὶ τὸ θέμα τῆς ἐκτιμήσεως τῶν διαφόρων ἐποχῶν, ὡς ἐποχῶν ἀκμῆς ἢ παρακμῆς, ὡς καὶ τὸ θέμα τῆς πλήρους ἢ τῆς μὴ πλήρους ἀντιστοιχίας ὄλων τῶν κλάδων τῆς ἐπιστήμης εἰς τὴν σύμμετρον ἀνάπτυξιν τῆς ἐρεύνης αὐτῶν. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι σήμερον αἱ περισσώτεροι τῶν λεγομένων πνευματικῶν ἐπιστημῶν παρουσιάζουν μεγίστην δυσαρμονίαν μέσα εἰς τὴν καταπληκτικὴν ἀνάπτυξιν πασῶν σχεδὸν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν.

(Συνεχίζεται)

ΜΑΡΚΟΣ Α. ΣΙΩΤΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΔΗΜΟΙ

Πρέπει νὰ καταβληθοῦν προσπάθειαι διὰ τὴν σύστασιν:

1. Συλλόγων, Σωματείων ἢ Συνδέσμων. Ἀνάγκη νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν διὰ τῆς Ἐκκλησίας σύστασιν Σωματείων, Συνδέσμων ἢ Συλλόγων, μορφωτικὸν ἔχοντων χαρακτηῖρα. Δι' αὐτῶν θὰ δυναθῶμεν νὰ ἐπιδράσωμεν εὐεργετικῶς ἐπὶ τῶν μεταναστῶν μας. Θὰ τοὺς προστατεύσωμεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τοῦ νὰ πέσουν θύματα διαφόρων ὑπόπτων καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐπικινδύνων Ὄργανώσεων πολιτικῆς ἢ ἄλλης χροιάς, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ τοὺς παρασχωμεν τὴν δυνατότητα ποιάς τινος κοινωνικῆς μορφώσεως διὰ διαλέξεων, ἐκδρομῶν, ἄλλων ἐκδηλώσεων, πανηγυρικῶν συναθροίσεων κ.τ.τ. καὶ τὴν συνειδητοποίησιν, κατὰ τὸν ὀρθὸν τρόπον, τοῦ σκοποῦ τῆς μεταναστεύσεως. Νὰ ἀποκτήσουν ἰδίαν συναίσθησιν τῆς εὐθύνης των καὶ τῶν ὑποχρεώσεων των ἔναντι ἑαυτῶν, τοῦ τόπου ὃ ὁποῖος τοὺς φιλοξενεῖ καὶ τῆς Πατρίδος μας, εἰς τὴν ὁποίαν μίαν ἡμέραν ἴσως θὰ ἐπιστρέψουν. Ἀνάγκη νὰ δεχθοῦν τὴν «διαφώτισιν» διὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἂν θέλωμεν ἢ συμβολῆ τινος εἰς τὴν πρόοδον καὶ προκοπὴν τοῦ τόπου μας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἰδίων, νὰ εἶναι θετικὴ καὶ ὄχι ἀρνητικὴ.

Ἡ ἀνάγκη τῆς «διαφώτισεως» κατέστη πλέον μία πραγματικότης διὰ τοὺς μέχρι χθὲς ἀπλοῦς καὶ ἀθώους ἀγρότας τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου. Ἡ μετὰ τῶν ἀποδημῶν ἀδελφῶν μας ἀναστροφή ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον δεκαετίαν μὲ ἐδίδαξεν, ὅτι ἐπιτακτικὸν προβάλλει τὸ καθήκον, νὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὴν ὀρθὴν τοποθέτησιν μας ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔναντι τῶν φλεγόντων κοινωνικῶν θεμάτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ἀτόμων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν καὶ προβληματίζουν τὰ θέματα αὐτά. Ἀντὶ νὰ τοὺς ἀφήσωμεν νὰ ἀποβοῦν ὄργανα ἀναρχικῶν διαθέσεων καὶ τάσεων καταλυτικῶν, νὰ κινηθῶμεν νὰ τοὺς μεταβάλωμεν εἰς ἐργάτας καὶ προδρόμους ἐνὸς «κοινωνικοῦ χριστιανισμοῦ». Τοιοῦτοτρόπως, ἡ Ἐκκλησία θὰ καταδείξῃ εἰς τὴν Πολιτείαν τὴν ἠθικὴν τῆς ὑποχρέωσιν, καθισταμένη πρωτοπόρος εἰς τὸν κοινωνικὸν τομέα.

Ἡ πείρα διδάσκει, ὅτι σημεῖον προσανατολισμοῦ δὲν ἀποτελεῖ πλέον διὰ τὸν Ἕλληνα ἀγρότην-ἐργάτην μετανάστην τὸ καμπαναριό, ἀλλὰ ἡ καπνοδόχος τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας, μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα μᾶς ἐσωτερικῆς ἀλλαγῆς. Ἄλλο τὸ μήνυμα τοῦ καμπαναριοῦ καὶ ἄλλο τὸ σύνθημα τῆς καπνοδόχου. Μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο κορυφῶν κινεῖται καὶ εὐρίσκειται πλέον τὸ μυστικὸν τῆς ἀποστολῆς τῆς συγχρόνου Ἐκκλησίας. Μυστικὸν τὸ ὁποῖον ὅσον γρηγορώτερα ἡμεῖς τὸ ἀποκαλύψωμεν καὶ τὸ διερμηνεύσωμεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς μας, τόσοον τὸ καλυπτόμενον δι' αὐτοὺς καὶ ὅλην τὴν κοινωνίαν, διότι κινδυνεύουν νὰ δεχθοῦν τὴν ὁποῖαν-δήποτε παρερμηνείαν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι εἶναι ἔτοιμοι

νὰ τοὺς προσφέρουν μὲ μέσα δελεαστικώτερα παρ' ὅτι ἡ Ἐκκλησία.

Αἱ πολιτικοκοινωνικαὶ ἐπιδράσεις καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν ἐπιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκονται ἐκτεθειμένοι οἱ ἀπόδημοί μας, συνιστοῦν ἕνα ἐπὶ πλέον παράγοντα ψυχολογικῶν ἀλλοιώσεων, ὃ ὁποῖος δὲν θὰ πρέπη νὰ ἀφήσῃ ἀσυγκίνητον τὴν Ἐκκλησίαν, διότι πολλὰ προβλήματα τοῦ καθημερινοῦ βίου τῶν μεταναστῶν μας συνδέονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρὸς αὐτάς. Καὶ τοῦτο ὀφείλομεν νὰ τὸ ἐξετάσωμεν ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς χριστιανικῆς ἀντιλήψεως τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἐθνικῶν μας δεδομένων. Ἐπιβάλλεται ἀνοικτὴ, εἰλικρινὴς συνομιλία, «διάλογος» μὲ τὸν μετανάστην, διὰ νὰ μείνῃ κοντὰ μας καὶ νὰ ἔχη τὴν δύναμιν νὰ διακρίνῃ μεταξὺ ἀληθείας καὶ ψεύδους.

2. Παιδικῶν Σταθμῶν. Ἐτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἔχει νὰ ἀνι μετωπίσῃ ὁ ἀπόδημος Ἕλληνας εἶναι ἡ φροντίς καὶ ἡ μέριμνα διὰ τὰ παιδιὰ του τῆς βρεφικῆς ἡλικίας καὶ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς δημοτικῆς παιδείσεως. Εἶναι γνωστόν, ὅτι πατὴρ καὶ μήτηρ ἐξευτεῦθησαν, διὰ νὰ δημιουργήσουν καλύτερον μέλλον δι' ἑαυτοὺς καὶ τὰ τέκνα των. Ὅταν ὁμως ἀμφοτέροι ὑποχρεοῦνται πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου νὰ ἀφήσουν τὴν οἰκογενειακὴν των ἐστίαν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν ὀλίγας μόνον ὥρας πρὸ τῆς δύσεως αὐτοῦ, τίς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰ τέκνα των; Ἴσως θὰ ἀπαντήσῃ τις: ὑπάρχουν γερμανικοὶ παιδικοὶ σταθμοί. Ὁρθῶς. Ὅταν ὁμως ὁ ἴδιος σκεφθῆ, ὅτι ὑπάρχουν Ἑλληνόπουλα, τὰ ὁποῖα ἀδυνατοῦν νὰ συνεννοηθοῦν εἰς τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν μὲ τοὺς γονεῖς των, δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, ὅτι ἐστάλησαν εἰς γερμανικοὺς παιδικοὺς σταθμούς, δὲν αἰσθάνεται τύψεις, ὅτι ἐστερήθησαν ταῦτα τοῦ περιβάλλοντος ἐκείνου τοῦ ἑλληνικοῦ;

Δὲν ἔλειψαν, ἀσφαλῶς, μεμονωμένοι προσπάθειαι δημιουργίας τῶν συνθηκῶν ἐκείνων, αἵτινες θὰ ἐπέτρεπον εἰς τοὺς Ἕλληνας γονεῖς, μὲ ἡρεμον τὴν συνείδησιν νὰ παραδίδωνται εἰς τὸν καθημερινὸν μόχθον τῆς ζωῆς, βέβαιοι ὄντες, ὅτι τὰ τέκνα των δὲν στεροῦνται τοῦ ἑλληνικοῦ περιβάλλοντος ἀνατροφῆς καὶ διαπαιδαγωγήσεως, ἀλλ' αἱ περιπτώσεις αὗται καὶ μικραὶ καὶ ὀλίγαι ἦσαν καὶ ἔμειναν, διότι οὐδεμιᾶς ἔτυχον ἐνισχύσεως ἀπὸ μέρους τῶν ἰδικῶν μας ἀρμοδίων Ἀρχῶν, παρὰ τὰς ἀφθύνους ὑποσχέσεις καὶ διαβεβαιώσεις. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα τὴν σύστασιν ὑπὸ τοῦ ὑποφαινομένου, τῆ συμπράξεως τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, τῆ συμπαράστασις τῶν γερμανικῶν ἐργοστασιῶν καὶ τῆ συμβολῆ τῶν ἐργατῶν μας, τοῦ πρώτου καὶ μοναδικοῦ καθαρῶς Ἑλληνικοῦ Παιδικοῦ Σταθμοῦ, μὲ Ἑλληνίδα παιδονόμον, εἰς τὴν πόλιν τῆς περιοχῆς μου Wetzlar-Lahn, ὅστις καὶ παραμένει ὁ μοναδικὸς εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν.

3. «Ἑλληνικῶν Σπιτιῶν» ἤτοι Κέντρων, Ἑσπιῶν συναντήσεως τῶν ἐργατῶν μας κατὰ τὰς ἐλευθέρας αὐτῶν ὥρας.

Τὰ εἰς διαφόρους πόλεις συσταθέντα ὡς ἄνω Κέντρα, ἀπ' αὐτῆς τῆς συστάσεώς των, ἔπαυσαν νὰ ἐκπληροῦν τὸν προορισμὸν των καὶ ἐλάχιστα ἐξ αὐτῶν προσφέρουν θετικὸν τι εἰς τὸν ἀπόδημον Ἑλληνα. Ἡ ὄλη των ὀργάνωσις καὶ διοργάνωσις εἶναι πλημμελής. Ἡ διευθύνονται ὑπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς ἢ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἢ ἐποπτεύονται ὑπὸ τῶν ἰδικῶν μας κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν. Ὅπως οὕτως, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως, δὲν ἐξυπηρετοῦν τὸν σκοπὸν δι' ὃν συνεστήθησαν. Ἀπ' ἀρχῆς ἐτονίσθη ἡ ἀνάγκη, ὅπως ταῦτα συνδεθοῦν ἀναποσπάστως μετὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Κοινοτήτων, τῶν ὁποίων καὶ θὰ ἔφερον τὸν χαρακτήρα, ὡς Κοινωνικὴ Αἵθουσα.

4. Τύπος - Πνευματικὴ κίνησις. Περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φορὰν ἐπιβάλλεται σήμερον ἢ διὰ τοῦ Τύπου ἐθνικοθησκευτικὴ διαφώτισις. Τὸ θέμα τοῦτο πρέπει νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ σοβαρά. Θρησκευτικὰ περιοδικὰ ὑπάρχουν πλεῖστα ὅσα. Παρὰ ταῦτα, ἀνάγκη νὰ ἐκδοθῇ περιοδικὸν ἐθνικοθησκευτικῆς ἀγωγῆς ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν καὶ σημασίαν. Ὁ ὑποφαινόμενος προσεπάθησε καὶ ἐπραγματοποίησε τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Νέα Πορεία» περιοδικοῦ, ἐκτικῶν εἰς τοῦτο ἐκ τῆς «Πορείας καταλλαγῆς καὶ ἀγάπης» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου. Ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ ἀπεσκόπει εἰς τὴν ὀρθὴν τοποθέτησιν μας ἐναντι τῶν σημερινῶν φλεγόντων θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν προβλημάτων. Ἄμα τῇ ἐκδόσει του, ἔσπευσαν νὰ δηλώσουν, ἄνευ χρηματικῆς ἀντιπαροχῆς, συνεργασίαν ἐπιφανεῖς Ἑλληνας τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, ὅπως ἡ Καθηγήτρια τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας εἰς τὰ Πανεπιστήμια τοῦ Marburg—Lahn καὶ Bochum Δρ.κ. Ἰσιδώρα Rosenthal-Kamarinea, ὁ Ὑφηγητὴς τῆς Κοινωνιολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κολωνίας Δρ. Δημοσθένης Σαβράμης, ὁ Καθηγητὴς εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Giessen Δρ. Σπ. Σημίτης κ.ἄ. Δυστυχῶς, μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινῶν, ἠναγκάσθη νὰ διακόψω τὴν ἔκδοσιν λόγῳ οἰκονομικῶν δυσκολιῶν καὶ ἄλλων ἐμποδίων. Παρὰ ταῦτα, δὲν παύω νὰ πιστεύω, ὅτι περιοδικὸς Τύπος αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς κατευθύνσεως θὰ προσφέρῃ πολλὴν καὶ θετικὴν ὑπηρεσίαν εἰς τὸν ἀπόδημον Ἑλληνα, καὶ δὴ ὄχι μόνον τὸν ἐργάτην, ἀλλὰ καὶ τὸν φοιτητὴν καὶ τὸν ἐπιστήμονα.

Περαιτέρω, ἡ προβολὴ ταινιῶν μορφωτικοῦ περιεχομένου ἢ πληροφοριακοῦ τοιοῦτου διὰ τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον, τὰς ἀρχαιότητας καὶ τὰς καλλονάς της, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς νέας διαμονῆς τῶν ἀποδήμων, πολλὰ ἔχει νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος των. Ὑπάρχουν τοιαῦτα ἐκδηλώσεις. Ἀπέχουν πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι οἷα ἔπρεπε νὰ εἶναι. Ἐπιβάλλεται νὰ ὀργανωθοῦν καὶ συστηματοποιηθοῦν. Πόσα θὰ εἶχε

νὰ προσφέρῃ ὁ χριστιανικὸς κινηματογράφος καὶ τὸ χριστιανικὸν θέατρον εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἀποδήμου...

Διοργάνωσις πνευματικῶν ἐκδηλώσεων διὰ τῆς ἀποστολῆς, κατόπιν ἐπιλογῆς, σοβαρῶν μουσικῶν, θεατρικῶν ἢ χορευτικῶν συγκροτημάτων, ἀκόμη δὲ καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Χορωδιῶν, ὅπως π.χ. ἐγένετο προσπάθεια ἐλεύσεως τῆς Χορωδίας τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καρύτση.

Διὰ μιᾶς ὀρθῆς καὶ ἐγκαίρου προπαρασκευῆς καὶ προετοιμασίας τοῦ προγράμματός των, δύνανται οἱ θίασοί ἢ τὰ συγκροτήματα ταῦτα νὰ συντελέσουν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν σχέσεων τῶν δύο λαῶν, Γερμανικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ, μὲ συνδετικὸν κρίκον τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅσάκις εἰς τὸ παρελθὸν ἐπεχειρήθη, ἀπὸ πλευρᾶς πολιτικῶν... ἄρμοδιῶν, προσεφέρθη ὅ,τι χθαμαλότερον ἠδύνατό τις νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν μετανάστην, γαργαλίζον τὰ κατώτερα αὐτοῦ ἔνστικτα, εἴτε δι' ἐπιθεωρήσεων τοῦ ἑλαφροῦ θεάτρον, εἴτε δι' ἄσμάτων πᾶν ἄλλο ἢ ἐποικοδομητικῶν. Πολλάκις τὸ ἠθικὸν ἐπίπεδον τῶν παραστάσεων, ἦτο τοιοῦτον ὥστε νὰ ἐντρέπεται τις διὰ τὰς «πνευματικὰς», ὡς εἶχον τὸ θράσος νὰ τὰς ὀνομάζου, αὐτὰς ἐκδηλώσεις.

Προνομιῶχος ἠδύνατο καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς νὰ θεωρηθῇ ἡ Φραγκφούρτη καὶ ἡ περιοχὴ της, διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν, μετὰ κόπου πολλοῦ, ἴδρυσιν ἐκκλησιαστικῆς Χορωδίας, δυναμένης νὰ παραβληθῇ καὶ συγκριθῇ μὲ ὅποιανδήποτε γερμανικὴν, ἐχούσης εὐχέρειαν νὰ ἐκτελῇ ὀλόκληρον πρόγραμμα, εἴτε ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων εἴτε σοβαρῶν λαϊκῶν ᾠσμάτων. Δυστυχῶς καὶ αὕτη διελύθη.

Ἐν σχέσει καὶ ἀναφορᾷ πρὸς ὅσα ἀνωτέρω ἀναφέρω, δὲν δύναμαι νὰ ἀποφύγω τὸν πειρασμὸν τοῦ νὰ μὴ σημειώσω τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς Χορωδίας εἰς τὴν ἑναρξιν καὶ τὸ τέλος ἐκδηλώσεων καὶ ἑορτῶν ὀλοκλήρου μηνός, τῆς μεγάλης φαρμακευτικῆς Ἐταιρείας C. H. Boehringer εἰς τὸ Ingelheim-Rhein, ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν εὐμενῆ ἀπήχησιν, ἣν εἶχεν ἡ προβολὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας.

Τὴν προσοχὴν μας πρέπει νὰ ἐλκύσῃ καὶ ἡ διοργάνωσις ἐκθέσεων τοῦ ἑλληνικοῦ ἐντύπου καθόλου, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Χριστιανικοῦ βιβλίου.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς Διεθνούς Ἐκθέσεως τοῦ Βιβλίου ἐν Φραγκφούρτη, εἶναι, νομίζω, δυνατόν νὰ συστηθῇ ἓν κλιμάκιον, τὸ ὁποῖον νὰ περιοδεύσῃ τὰς πόλεις, ὅπου διαβιοῦν καὶ ἐργάζονται Ἑλληνες.

Ἀκόμη καὶ προβολὴ νέων ἀφωσιωμένων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καλλιτεχνῶν, δι' ἐκθέσεων τῶν ἔργων των προσφέρεται νὰ προαχθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Τέλος, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν ἄρμοδιῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ ὅλως ἰδιαιτέρως μετὰ τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τοῦ Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, καὶ μάλιστα αὐτοῦ τούτου τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνεζήτησα γενικῶς τὸ θέμα τῶν ἀποδήμων, τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Φιλο-

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ*

Με μεγάλην χαράν ἀπεδέχθη τὴν τιμητικὴν ὄντως δι' ἐμὲ πρόσκλησιν, ὅπως συμμετάσχω ὡς ὁμιλητῆς εἰς τὰς ἐφετεινὰς ἑορταστικὰς ἐκδηλώσεις τῶν Παλαιολογείων, τῶν τελομένων εἰς τιμὴν τοῦ τελευταίου Ἀυτοκράτορος τῆς περικλεοῦς Βυζαντινῆς Ἀυτοκρατορίας.

Δὲν μοι διαφεύγει ὅτι διὰ τοιοῦτον ἐγχείρημα χρειάζεται καὶ ἀνάλογος ἰκανότης. Χρειάζεται ἡ συνεργία ταχυτέρου καὶ ὑψητεροῦ Πηγάσου, ἵνα δυνηθῆ καὶ ἀνέλθῃ ὁ ὁμιλήσων εἰς τὰς σφαίρας τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως καὶ ἐκεῖθεν πορισθῆ τὰ ἀναγκαῖα διὰ τὴν μελέτην τοῦ θεματός του. Θαρρῶν ὅμως ἐπὶ τὴν προσήκειαν ὑμῶν καὶ πιστεῦων πάντοτε ὅτι ἔχει εὐρεῖαν ἐφαρμογὴν τὸ τοῦ Ἡσιόδου (καὰδδύναμιν ἔρδειν καὶ Θεῶ φίλον) ἢ, ὡς μεταπλάθει τοῦτο Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὁ καὶ Ναζιανζηνός, «καὶ Θεῶ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν», ἵππεύω ἀντὶ Πηγάσου τὴν πτωχὴν μου ὄνον καὶ ἀνέρχομαι μετ' αὐτῆς εἰς ὅσας σφαίρας ἠδυνήθη νὰ με ἀναβιάσῃ ἢ μέχρι τοῦδε μελέτη καὶ πεῖρά μου, ἵνα πραγματευθῶ τὸ θέμα τὸ ὁποῖον ἐπέλεξα διὰ τὴν παροῦσαν ἑόρτιον σὺναξιν καὶ τὸ

* Ὁμιλία λαχθεῖσα κατὰ τὰς διαγενομένας ἑορτὰς τῶν Παλαιολογείων ἐν Σπάρτῃ (29-5-1969).

σοφικῆς Σχολῆς κ. Δημητρίου Ἰωάννου Κουτσογιαννοπούλου, ἠδυνάμεθα νὰ συστησωμεν κύκλον ἐκδηλώσεων ἀνὰ ἓνα μῆνα κατὰ ἑποχὴν τοῦ ἔτους, Ἄνοιξι, Θέρους, Φθινοπώρον καὶ Χειμῶνα, ἐπιλέγοντες ἀναλόγως πρὸς τὴν ἑποχὴν ἐκδηλώσεις.

5. Κ α τ α σ κ η ν ὡ σ ε ι ς. Ἡ σκέψις νὰ κρατήσωμεν συνδεδεμένα τὰ ἀπόδημα Ἑλληνόπουλα μετὴν Μητέρα Πατρίδα πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸ νὰ εὐρωμεν τὸν τρόπον καὶ τὰ μέσα πραγματώσεώς της.

Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διαφεύγῃ τῆς προσοχῆς μας τὸ γεγονός, ὅτι ὑπάρχουν σήμερα Ἑλληνόπουλα ἄγοντα τὸ 8ον ἢ 9ον ἔτος τῆς ἡλικίας των, τὰ ὁποῖα ἴσως δὲν ἐγνώρισαν τὴν Ἑλλάδα μας, διότι ἐγεννήθησαν ἐν Γερμανίᾳ. Εἶναι τὰ τέκνα τῶν πρώτων μεταναστῶν. Καθῆκόν μας εἶναι νὰ ἐξασφαλίσωμεν καὶ δι' αὐτὰ μίαν θέσιν ὑπὸ τὸν γαλανὸν τῆς Ἑλλάδος οὐρανὸν καὶ τὸν χαρούμενον ἥλιον, εἰς τινὰ τῶν παραλίων μας κατὰ τὸ θέρος, εἰς μίαν τῶν κατασκηνώσεων τῆς Ἐκκλησίας. Ἄρκει πρὸς τοῦτο νὰ προϋπάρξῃ ἡ σκέψις καὶ ἡ θέλησις καὶ τολμῶ νὰ πιστεύω, ὅτι ἡ πραγματώσις ἐνὸς τοιοῦτου ἐγχειρήματος δὲν εἶναι δύσκολος.

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΚΟΝΤΟΜΕΡΚΟΣ
Προϊστάμενος τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

ὁποῖον εἶναι «Ἡ Ἱστορικὴ συνάφεια τῆς πρὸ καὶ μετὰ τὴν Ἀλωσιν Βυζαντινῆς Μουσικῆς».

**

Καθὼς ὁ Φαλλμεράυερ¹ καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ἠγειραν τὴν θεωρίαν τοῦ ἐκσλαυισμού τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας, θεωρίαν τὴν ὁποῖαν ἄλλοι μὲν ὑπεστήριξαν, ἄλλοι δὲ ἠμφισβήτησαν καὶ τελικῶς κατέρριψεν ἐκ θεμελίων ὁ Ἐθνικὸς ἡμῶν ἱστορικὸς Κων/νος Παπαρρηγόπουλος², τοιουτοτρόπως, εἰς παράλληλον ἐποχὴν, ἐδημιουργήθη τὸ πρόβλημα τῆς τύχης τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς μετὰ τὴν Ἀλωσιν τῆς Βασιλίδος τῶν Πόλεων καὶ τὴν πτώσιν τῆς Βυζαντινῆς Ἀυτοκρατορίας.

Καὶ ἄλλοι μὲν διατείνονται ὅτι τὸ βυζαντινὸν λειτουργικὸν ἄσμα ἀπαλώσθη, καὶ, κατὰ συνέπειαν, αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔχομεν σήμερον οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς ἐκεῖνο, ἄλλοι ὅτι ἐξετουρκίσθη, καὶ ἄλλοι ὅτι διεσώθη μὲ τινὰ ποικίλου βαθμοῦ ἐπιδράσεις τοῦ ὀθωμανικοῦ στοιχείου.

Εἰς τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἔρχεται νὰ λάβῃ θέσιν καὶ ἡ παροῦσα ὁμιλία. Ὀφείλομεν δὲ ἐκ προοιμίου νὰ διασαφήσωμεν ὅτι δὲν θὰ ἐπιχειρήσωμεν τεχνολογικὴν ἀντιμετώπισιν, ἢ ὁποῖα, ὡς εἰκός, καὶ χρόνον πολὺν θὰ ἀπῆται καὶ εἰδικὰς μουσικὰς γνώσεις τοῦ ἀκροατηρίου, καὶ, πρὸ παντός, ἰδιαίτερα μουσικὰ διαφέροντα. Θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἀπλῆν συλλογιστικὴν θεώρησιν τῶν πραγμάτων ἐπὶ τῇ βάσει πρακτικῶν δεδομένων, τὰ ὁποῖα ἐνῶ παρέχουν, καθ' ἡμᾶς πάντοτε, εὐρεῖαν ὁδὸν ἐρεῦνης, σχεδὸν οὐδόλως ἔχουσι μέχρι τοῦδε μελετηθῆ.

**

Ἐν πρώτοις ὀφείλομεν νὰ ἐρευνήσωμεν ὁποῖον ἦτο τὸ λειτουργικὸν ἄσμα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως.

Πρὸς ἔρευναν τοῦ θεματος πρόκεινται ἐνώπιον ἡμῶν ἄφ' ἐνὸς μὲν τὰ λειτουργικὰ κείμενα, τόσον τὰ ἐν χειρογράφοις ὅσον καὶ τὰ τύποις ἐκδεδωμένα, τὰ ὁποῖα ἐμπειρέχουν τὸν ὑμολογικὸν θησαυρὸν τῶν νυχθημέρων ἱερῶν ἀκολουθιῶν ὀλοκλήρου τοῦ ἐνιαυ-

1. Fallmerayer Ἰάκωβος Φίλιππος. Γερμανὸς ἱστορικὸς, περιηγητῆς καὶ δημοσιογράφος (1790-1861).

2. Βλ. τὴν περίφημον μελέτην του «Περὶ ἐποικίσεως σλαυικῶν τιῶν φύλων εἰς τὴν Πελοπόννησον» (Ἀθῆναι 1843). Ὅρα πλείονα βιβλιογραφίαν ἐν Κων. Γ. Μπὸννη Ἰωάννης Ἡ' ὁ Εὐφιλίνος, Πατριάρχης Κ/Πόλεως (1765-1075). Ἐν Ἀθῆναις 1939.

τοῦ, ἄνευ μουσικῆς γραφῆς, μέ τινας μόνον ὑπομνημα-
τιστικὰς μουσικὰς ὑποδείξεις, καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἐν
χειρογράφοις κώδιξι μουσικὰ κείμενα (εἰρμολόγιον,
στιχηράριον, παπαδική), τὰ ὁποῖα ἐμπε-
ριέχουν τὸν μουσικὸν πλοῦτον τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν,
σεσημασμένα διὰ μουσικῆς γραφῆς ἀπὸ πολὺ ἔνωρις.

Δύο ἐπομένως αἱ μορφαὶ τοῦ λειτουργικοῦ ἄσμα-
τος, τόσον ὑπὸ ἔποψιν ἐμφανίσεως ὅσον καὶ ὑπὸ ἔπο-
ψιν ὑφῆς, χρήζουσαι ἰδίας ἐκάστη μελέτης καὶ ἐρευνῆς.
Καὶ ἡ μὲν πρώτη μορφή, τὸ λειτουργικὸν δηλονότι
ἄσμα τὸ μὴ μουσικῶς σεσημασμένον, ἀλλὰ σωζόμενον
παραδοσιακῶς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ὡς τὸ δημο-
τικὸν ἄσμα, οὐδόλως ἐρευνᾶται ὑπὸ τῶν ἐν τῇ ἁλλο-
δαπῇ ἐρευνητῶν, οἵτινες ἀσχολοῦνται ἀποκλειστικῶς
καὶ μόνον μετὰ τὴν δευτέραν, τοῦτέστι τὸ περιεχόμενον
τῶν μουσικῶν κωδικῶν. Ἴδου τὸ πρῶτον καὶ βασικὸν
σφάλμα εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ ὑπ' ὄψιν θέματος. Διότι
ἀφ' ἐνὸς μὲν αὕτη ἡ μορφή ἀποτελεῖ τὸ μεῖζον ὑπὸ
ἔποψιν ὄγκου εἰς τὴν καθόλου ἁσματικὴν λειτουργικὴν
τέχνην, καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἀποτελεῖ τὴν ζώσαν παρά-
δοσιν, ἡ ὁποία οὐδέποτε διεκόπη εἰς τὴν ζωὴν τῆς
Ἐκκλησίας, ὡς θέλομεν ἀπο-
δείξει κατωτέρω. Ἄλλ' ἄς ἴδωμεν τὰ πράγματα ἐγγύ-
τερον.

Τὰ λειτουργικὰ ἡμῶν βιβλία, λαβόντα τὴν ὀρι-
στικὴν τῶν μορφῶν τὸν 9ον μ.Χ. αἰῶνα, ἐκυκλοφόρησαν
χειρόγραφα μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς ἐφευρέσεως τῆς
τυπογραφίας, ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, συμπίπτει περίπου
χρονικῶς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κων/πόλεως. Αἱ ἐκδό-
σεις τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἤρχισαν διὰ τοῦ Φ' αλ-
τηρίου τὸ 1480³, συνεχίσθησαν σποραδικῶς
διὰ τοῦ Ὁρολογίου τὸ 1509 καὶ τῆς Ὀκτωβρίου
τὸ 1510, καὶ συστηματικῶς ἀπὸ τοῦ 1520, καὶ ὁλο-
κληρώθησαν τὸ 1527, πολλάκις ἔκτοτε ἀνατυπωθεῖσαι.
Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐντύπων λειτουργικῶν βιβλίων
εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ τῶν χειρογράφων τῶν ἀμέσως
προηγούμενων αἰώνων, τὸ ὁποῖον πάλιν οὐδόλως
παραλλάσσει πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν σήμερον ἐν
χρήσει λειτουργικῶν βιβλίων, πλὴν μεμονωμένων
τροπαρίων καὶ τινων ἀκολουθιῶν νεοφανῶν ἀγίων.

Ποῖον εἶναι τὸ περιεχόμενον τῶν λειτουργικῶν
βιβλίων; Οἱ κανόνες, τὰ προσόμοια καὶ τὰ ἰδιόμελα.
Καὶ οἱ μὲν κανόνες καὶ τὰ προσόμοια ἀποτελοῦν τὸ
πλεῖστον μέρος τῶν ὕμνων, συναπαρτίζοντα τὰ 90%,
καὶ πλεόν τοῦ ὕμνολογίου, ἐνῶ τὰ ἰδιόμελα τὸ μικρό-
τερον, ἦτοι τὸ ὀλιγώτερον τοῦ 10%.

Πῶς ψάλλονται ταῦτα σήμερον; Οἱ κανόνες καὶ τὰ

3. Συνήθως ὡς πρώτη ἐκδοσις τοῦ Φ' αλτηρίου ἀναφέρεται ἡ ἐν ἔτει 1486 γενομένη ἐν Ἐνετίᾳ ὑπὸ τοῦ ἐκ Χάν-
δακος τῆς Κρήτης Ἑλληνοῦ τυπογράφου Ἀλεξάνδρου Γεωργίου,
υἱοῦ τοῦ ἱερέως καὶ μετὰ τὴν χρεῖαν τοῦ ἐπισκόπου Ἀρχαδίας
(Κρήτης) γενομένου Γεωργίου Ἀλεξάνδρου, (βλ. Βρετού Α',
I, Μητροπολίτου πρ. Δεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου
«Εἰρμολόγιον» σελ. γ', ὑποσ. 9, κ.λ.π.). Ταύτης ὁμοῦ προη-
γεῖται, ἐξ ὅσων γνωρίζω, ἡ ἐν Μεδιολάνοις τὸ 1480 γενομένη
δίστηλος (ἑλληνικὸν κείμενον ἀριστερά, λατινικὸν δεξιὰ),
δαπάνη Bonaccourci Pijani, ἀντίτυπον τῆς ὁποίας σώζεται εἰς
Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην τῶν Παρισίων (βλ. E. Legrand, Biblio-
graphie Hellenique, Reimpression Anastatique Γ' 50).

προσόμοια ἐπὶ τῇ βάσει σταθερῶν προτύπων, τὰ δὲ
ἰδιόμελα, ἐὰν δὲν εἶναι μουσικῶς σεσημασμένα, ἐπὶ
τῇ βάσει κανόνων οἱ ὁποῖοι ἰδεάζουν τὸ μέλος.

Πρὸ τινων ἐτῶν, τὸ 1963, ἐωρτάσαμεν τὴν χιλιε-
τηρίδα τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι
τὸ ἀγιώνυμον ὄρος οὐδέποτε κατεπατήθη ὑπ' οὐδενὸς
κατακτητοῦ καὶ οὐδέποτε ἠρημώθη, ἔχομεν ἐνώπιον
ἡμῶν μίαν συνεχῆ ζωὴν χιλιῶν ἐτῶν. Λαμβανομένης
πάλιν ὑπ' ὄψιν τῆς ἄκρας αὐστηρότητος περὶ τὰ
θέσμια καὶ τὰς παραδόσεις ἐν τῷ μοναχισμῷ, αὐστη-
ρότητος τὴν ὁποῖαν ἐπιτείνει, ἰδίως εἰς τὰ θρησκευτικὰ
πράγματα, ὁ συντηρητισμὸς, τὸ ἰδιαίτερον αὐτὸ
γνώρισμα τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν
τῶν ὁποίων εὐρίσκεται καὶ ὁ χῶρος τοῦ Ἑλληνισμοῦ,
ἡ χιλιετής αὕτη ζωὴ πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς μία,
ὑπὸ πᾶσαν μορφολογικὴν ἔποψιν, τοῦτέστιν ἰδιωτικοῦ
βίου, κοινωνικοῦ, λειτουργικοῦ κ.λ.π. Διὰ τὸν Ἑλληνα
τοῦτο εἶναι γνωστόν. Γνωρίζει οὗτος ὅτι εἰς τὰς μονὰς
ὑπάρχουν ἀνεκίχθαι οἱ γέροντες καὶ οἱ ὑποτακ-
τικοί. Ὅταν οἱ γέροντες μεταβαίνουν ἀπὸ τῆς
στρατευομένης Ἐκκλησίας εἰς τὴν θριαμβεύουσαν,
οἱ ὑποτακτικοὶ λαμβάνουν τὴν θέσιν τῶν γερόντων,
προσλαμβάνοντες νέους ὑποτακτικούς· καὶ οἱ μὲν
ἀκολουθοῦν τὰ βήματα τῶν δέ, εἰς τὸ διηγεῖσθαι. Διὰ τὸν
ἁλλοθνή ὁμοῦ δὲν εἶναι τοῦτο γνωστόν. Καὶ ἐδῶ
ἔγκειται ἡ ἀρχὴ τῆς πλάνης.

Ἄς ἔλθωμεν ὁμοῦ ἔτι ἐγγύτερον.

Τὸ προσόμοιον «Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρὸν»
ἔχει 36 τροπάρια κατανεμημένα συμμετρῶς εἰς τὰς
ἐπτὰ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος τοῦ Β' ἡχοῦ καὶ 263 τρο-
πάρια κατανεμημένα εἰς ἑτέρας 79 ἡμέρας τοῦ ἔτους.
Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Β' ἡχος ψάλλεται ἐπὶ
ἐξ ἐβδομάδας κατ' ἔτος, ἔχομεν ἐν συνόλῳ 599 τροπάρια
ψαλλόμενα εἰς 121 ἡμέρας τοῦ ἔτους. Ὁ μοναχὸς,
δηλαδή, τοῦ ὁποῖου νυχθήμερον ἀκρόαμα ἀποτελοῦν
αἱ καθ' ἡμέραν ἱεραὶ ἀκολουθίαι, ἀκούει ἐπὶ 121 ἡμέρας
κατ' ἔτος 599 φορές τὴν μελωδίαν τοῦ τροπαρίου τού-
του καὶ καθ' ὅλον τοῦτον βίον. Δὲν εἶναι, ἄς ἐπιτραπῇ
ἡ ἔκφρασις, μωρία, νὰ λεχθῇ ὅτι εἰς μίαν δεδομένην
χρονικὴν στιγμήν, ἄνευ οὐδενὸς συντρέχοντος λόγου,
ἔχασε ἀπὸ τὸ οὖς τοῦ τὴν μελωδίαν αὐτὴν καὶ τὴν ἀντι-
κατέστησε μετ' ἄλλην, ἡ ὁποία οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει
πρὸς αὐτήν; Καὶ διὰ νὰ μὴ νομισθῇ ὅτι τὸ παράδειγμα
εἶναι μεμονωμένον, λέγομεν ὅτι αὐτὸ συμβαίνει καὶ μετ'
πλήθους ἄλλων προσομοίων, ὡς τὸ «Τὸν τάφον σου,
Σωτήρ», τὸ ὁποῖον ἔχει 464 τροπάρια κατανεμημένα
εἰς 176 ἡμέρας, τὸ «Πανεύφημοι μάρτυρες», τὸ ὁποῖον
ἔχει 511 τροπάρια κατανεμημένα εἰς 125 ἡμέρας,
τὸ «Ἐδωκας σημεῖωσιν», τὸ ὁποῖον ἔχει 557 τροπάρια
κατανεμημένα εἰς 148 ἡμέρας, τὸ «Ὡς γενναῖον
ἐν μάρτυσιν», τὸ ὁποῖον ἔχει 618 τροπάρια κατανεμη-
μένα εἰς 171 ἡμέρας, τὸ «Ὡ τοῦ παραδόξου θαύματος»
(πλ. δ' ἡχοῦ), τὸ ὁποῖον ἔχει 529 τροπάρια κατανεμη-
μένα εἰς 134 ἡμέρας κ.ο.κ.⁴

4. Οἱ ἀριθμοὶ κατὰ τὴν ἐκδοσιν «Φῶς», Ἀθήναι 1958-
1961.

Ἄλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἄσματα τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ἔλασσον τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, τὰ λεγόμενα ἰδιόμελα, ψάλλονται εἰς ἔτοιμα μελωδικὰ πρότυπα, τὰ ὁποῖα δύναται εὐκόλως νὰ ἀναγνωρίσῃ ὁ ἀκροατὴς καὶ εἰς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐμπειρικοὺς καὶ αὐτοσχέδιους ψάλτας, ὡς εἶναι οἱ ψάλται τῶν χωρίων, τῶν ὁποίων αἱ μελωδίαί, ὅσον ἄτεχνοι καὶ ἂν εἶναι, οὐδόλως παραλλάσσουν, ὡς πρὸς τὸ μελωδικὸν διάγραμμα τοῦ ἤχου, ἀπὸ τὴν μελωδίαν τὴν ὁποίαν ψάλλουν οἱ κατ' ἐπιστήμην καὶ ἀπὸ μουσικοῦ κειμένου⁵.

Συμπέρασμα πρῶτον· ἡ συνεχῆς λατρευτικὴ ζωὴ τῶν μονῶν καὶ ἰδιαίτερος τοῦ Ἁγίου Ὄρου ἀποκλείει τὸ νὰ ἀπωλέσθῃ ἡ μουσικὴ τοῦ λειτουργικοῦ ἄσματος, τόσον τῶν προσομοίων ὅσον καὶ τῶν ἰδιομέλων.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν ἐτέραν μορφήν τοῦ λειτουργικοῦ ἄσματος, τοῦτέστιν εἰς τὴν μορφήν τοῦ ἄσματος τῶν μουσικῶν κωδίκων, τὸ ὁποῖον οἱ ξένοι ἐρευνηταὶ καὶ οἱ «τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι» ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἐμφανίζουσι τελείως διάφορον τοῦ σήμερον ἐν χρήσει, διὰ τὸ ὁποῖον δέχονται ὅτι ἐξετουρκίσθη.

Διὰ νὰ δεχθῶμεν τοῦτο, παρ' ὅτι τὸ μελωδικὸν διάγραμμα καὶ αὐτῶν, ὡς ἡμεῖς τὸ γνωρίζομεν παραδοσιακῶς, οὐδόλως παραλλάσσει τοῦ τῶν προσομοίων καὶ ἰδιομέλων, (διὰ τὰ ὁποῖα φρονοῦμεν ὅτι ἀκροῦντως κατεδείξαμεν ὅτι οὐδόλως ἀπωλέσθησαν αἱ μελωδίαί των), διὰ νὰ δεχθῶμεν λέγω, τοῦτο, δύο τινὰ πρέπει νὰ ἔχουν συμβῆ. Ἡ ὅτι ἡ μουσικὴ ζωὴ τοῦ τόπου παντελῶς διεκόπη κατὰ τὴν ἀποφάδα ἡμέραν τῆς Ἀλώσεως, ἔλλειψαι ἐμπειρῶν συνεχιστῶν, ἢ ὅτι...οἱ κατακτηθέντες εὐρέθησαν πρὸ ἀνωτέρου μουσικοῦ πολιτισμοῦ τῶν κατακτητῶν καὶ ὑπερίσχυσεν αὐτὸς τοῦ ἰδιοῦ των.

Ἄς ἴδωμεν καὶ πάλιν τὰ πράγματα ἐκ τοῦ πλησίον.

Καὶ πρῶτον· ἐξέλιπον παντάπασιν οἱ μύσται τῆς Δαμασκηναίας τέχνης μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κων/πόλεως;

Παρ' ὅλον ὅτι καὶ μόνον ἡ λογικὴ θὰ ἤρκει, διὰ νὰ ἀπαντήσῃ, ὅτι ὅπως οὐδεμιᾶς τέχνης ἢ καὶ ἐπιστήμης ἐξέλιπον οἱ μύσται, τοιοῦτοτρόπως δὲν ἐξέλιπον καὶ οἱ τῆς μουσικῆς, λαμβανομένου μάλιστα ὑπ' ὄψιν ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ οὐσιῶδες μέρος τῆς λατρείας καί, κατὰ συνέπειαν, εἶναι εὐνόητον ὅτι θὰ ἔτυχεν ἰδιαίτερας στοργῆς καὶ μερίμνης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τούτοις εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὀμιλήσωμεν καὶ διὰ τεκμηρίων μήπως καὶ πείσωμεν τοὺς κατ' Οἰδίποδα «τυφλοὺς τὰ τ' ὄψα τὸν τε νοῦν τὰ ὄμματ' ὄντας».

Ποῖοι ἤσκουν καὶ ἐκαλλιέργουν τὴν μουσικὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας; Οἱ Δομέστικοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Παλατίου, ὧν οἱ πρῶτοι ἐκαλοῦντο Πατριαρχικοὶ καὶ οἱ δεῦτεροι Βασιλικοὶ καὶ οἱ τῆς Βασιλίσσης Δεσποινικοὶ, ἄλλως Ἀρχοφδοὶ

5 Βλ. Ἐπισκόπου Διονυσίου Ψαριανοῦ, Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, Ἡ Θεοτόκος ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ἡμῶν, σελ. 17, ὑπόσ. 12.

ἢ καὶ Πριμικήριοι. (Πρωτοψάλτης ἐλέγγοτο ἐπὶ Κουροπαλάτου) μόνον ὁ τοῦ Αὐτοκράτορος).

Καὶ τῶν μὲν Βασιλικῶν καὶ Δεσποινικῶν αἱ θέσεις εἶναι εὐνόητον ὅτι ἐξέλιπον μετὰ τὴν Ἀλωσιν, χωρὶς βεβαίως νὰ ἀποκλείεται ὅτι τινὲς τούτων πιθανὸν νὰ ἐπέζησαν ὡς ἄτομα καὶ νὰ ἀνεμείχθησαν πῶς εἰς τὴν μουσικὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Δὲν συνέβη ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ μετὰ τοὺς Πατριαρχικοὺς. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀμφότεροι οἱ κατὰ τὴν Ἀλωσιν ἡγούμενοι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν χορῶν τῆς Ἁγίας Σοφίας, ὁ τε Πρωτοψάλτης καὶ ὁ Λαμπαδάριος αὐτῆς, ἐπέζησαν. Καὶ ὁ μὲν πρωτοψάλτης κύρ Γεώργιος Μπούνης ὁ Ἀλυάτης ἐγένετο Ἱερομόναχος, ἀγνωστον πότε ἀκριβῶς, μετονομασθεὶς εἰς Γρηγόριον, ὁ δὲ Λαμπαδάριος Μανουὴλ Δούκας ὁ Χρυσάφης, ὁ ὁποῖος πρὸ μὲν τῆς Ἀλώσεως ἐμελοποίησε πλεῖστα ἄσματα φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν «Κατ' αἵτησιν τοῦ εὐσεβοῦς Αὐτοκράτορος Κων/νου τοῦ Παλαιολόγου», ἐν ἔτει 1458, Ἰνδικτιῶνος ζ' Ἰουλίῳ, δηλαδὴ πέντε καὶ πλεόν ἔτη μετὰ τὴν Ἀλωσιν, παραδίδει τὸ ἔργον «Περὶ τῶν ἐνθεωρουμένων τῆ ψαλτικῆς τέχνης καὶ ὧν φρονοῦσι κακῶς τινες περὶ αὐτῶν», πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ἀφ' ἐνός μὲν ὅτι οὗτος ἠσχολεῖτο μετὰ τὴν μουσικὴν καὶ μετὰ τὴν Ἀλωσιν, καὶ ἀφ' ἐτέρου ὅτι καὶ ἄλλοι ἠσχολοῦντο μετὰ αὐτὴν, πρὸς τοὺς ὁποίους καὶ ἀπηρθύνετο διὰ τοῦ ἔργου του.

Ἄλλὰ καὶ εἰς οὐδεμίαν περαιτέρω ἐποχὴν ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη ἔπαυσε καλλιεργουμένη, εἴτε θεωρητικῶς εἴτε πρακτικῶς, μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν παρεδόθη εἰς τὴν ἡν γνωρίζομεν μορφήν. Καὶ θεωρητικῶς μὲν γνωρίζομεν ἱκανοὺς σκαπανεῖς αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Ζακυνθίου Ἱερομόναχου Παχυμίου Ρουσάνου ἢ Ρακενδύτου (+ 1553), τοῦ γράψαντος τὴν παρὰ καὶ Σάθα μνημονευομένην «Ἐρμηνείαν συντομον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μουσικὴν», μέχρι τοῦ ἱατροφιλοσόφου Βασιλείου Στεφανίδου, τοῦ γράψαντος τὸ 1819 «Σχεδίασμα περὶ μουσικῆς, ἰδιαίτερον Ἐκκλησιαστικῆς», καὶ τοῦ Ἀποστόλου Κωνστάλα (+ 1840), τοῦ γράψαντος ἐν ἔτει 1808 τὴν παρὰ Ψάχω σωζομένην «Γραμματικὴν τῆς μουσικῆς».

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

(Συνεχίζεται)

Μουσικολόγος

6. Κουροπαλάτης Θεόδωρος, Σμυρναῖος «ὑπάτος τῶν φιλοσόφων», ἀκμάσας τὸν ΙΑ' αἰῶνα.

7. Τὴν ἐνδειξὴν αὐτῆς μνημονεῖ ὁ ἀείμνηστος Κ. Ψάχος εἰς τὸ ὄλιγον πρὸ τοῦ θανάτου του εἰς τὸ Ἐγκυκλ. Λεξικὸν τοῦ «Ἡλίου» δημοσιευθὲν θαυμάσιον ἄρθρον του «Ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ» (βλ. Ζ', σελ. 1017, στήλη β'). Παρομοία ἐνδειξις ἀπαντᾶται καὶ εἰς χειρόγραφον τῆς ἡμετέρας Βιβλιοθήκης, ἐπιμελοποιίας Μανουὴλ Δούκα τοῦ Χρυσάφης, ἔχουσα οὕτω: «Δι' αἵτησιν τοῦ ἀοιδίου Βασιλέως Κων/νου τοῦ Παλαιολόγου», τὸ κείμενον τῆς ὁποίας εἶναι οἱ στιχ. 7,8 τοῦ Β' ψαλμοῦ τοῦ Δαβὶδ «Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Εἶπε Κύριος πρὸς με· υἱὸς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἶτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι Ἐθνη τὴν κληρονομίαν σου καὶ τὴν κατάσχεσιν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Τερίρεμ... Αἶτησαι παρ' ἐμοῦ καὶ δώσω σοι Ἐθνη τὴν κληρονομίαν σου. Ἀλληλούϊα».

ΕΚΑΤΟΝ ΕΤΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ

ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ

(1782-1867)

V. Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ

Ὁ Φιλάρετος ὑπῆρξεν ἕνας βαθεὶα πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἕνας ἀ σ κ η τ ῆ ς. «Τὸν ἔβλεπε κανεὶς — παρατηρεῖ ὁ Κυπριανὸς Kern — κατὰ τὰς ἐπισήμους θρησκευτικὰς τελετάς, νὰ εἶναι περιβεβλημένος μετὰ τὴν ἐπισκοπικὴν του μεγαλοπρέπειαν, κοσμημένον μετὰ τὰ παράσημα, φέροντα τὸν μέγαν σταυρὸν τῆς τάξεως τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, ἐνδεδυμένον μετὰ μεταξωτὰ καὶ βελουδίνα καὶ ἔχοντα εἰς τὴν κεφαλὴν του τὸ λευκὸν ἐπανωκαλύμμακον, καὶ θὰ ἐνόμιζεν ὅτι ἔχει νὰ κάμῃ μετὰ ἕνα ἄνθρωπον κενόδοξον. Ἀλλὰ πολλοὶ ὀλίγοι ἤμποροῦσαν νὰ εἰσχωρήσουν εἰς τὸ πτωχὸν κελλίον, ὅπου ὁ γέρον ἡτροπολίτης διήρχειτο μακρὰς ὥρας προσευχόμενος καὶ μελετῶν καὶ ὅπου ἕνα ἀπλὸ σιδερένιον κρεβάτι τοῦ ἐχρησίμευε δι' ἀνάπαυσιν. Μόνον ὁ ὑπῆρέτης του ἤμποροῦσε νὰ μαρτυρήσῃ διὰ τὴν λιτότητα τοῦ φαγητοῦ του, τὸ ὅποιον μόλις τοῦ ἐπέτρεπε νὰ ἀναλάβῃ δυνάμεις καὶ νὰ ἀναζωογονήσῃ τὸ φιλάσθενον σῶμά του. Ὀλίγοι ἄνθρωποι τοῦ ἀμέσου περιβάλλοντός του ἠδύνατο νὰ ἐκτιμῆσουν τὴν ἀγάπην του διὰ τὴν μοναχικὴν ζωὴν, ὅταν, τὰς σπανίας ἀλλωστε διακοπὰς του, ἐπροτιμοῦσε νὰ τὰς περνᾷ εἰς τὴν Λαύραν τοῦ Ἁγίου Σεργίου ἢ εἰς τὸ ἐρημητήριον τῆς «Γεθσημανῆ», συνομιλῶν οἰκειότατα μετὰ τοὺς ἀπλοῦς μοναχοὺς, ἢ μετὰ τὸν πνευματικὸν του, ἀρχιμ. Ἀντώνιον. Μόνον αὐτός, ὁ πνευματικὸς καὶ ἐξομολόγος τοῦ περιφήμου Μητροπολίτου, ἐγνώριζε τὰ βάθη τῆς ἀγαπῶσης αὐτῆς καρδίας. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὑπὸ τὸ ἐπίσημον αὐτὸ — κατ' ἀνάγκην — προσωπεῖον ἐκρύπτετο μεγάλη χριστιανικὴ καρδία. Τὸ ὄξυ καὶ διαπεραστικὸν βλέμμα αὐτοῦ τοῦ μικροσώμου σκυφτοῦ γέροντος ἐγνώριζε νὰ σὰς φωτίζῃ μετὰ τὴν λάμψιν τῆς καλωσύνης καὶ συμπαθείας»⁴⁹.

Χαρακτηριστικὴ καὶ συγκινητικὴ εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Μητροπολίτου πρὸς τὰ πρόσωπα τοῦ οἰκογενειακοῦ του περιβάλλοντος. Ἄν καὶ ἐνωρὶς εἶχεν ἀπαρνηθῆ τὰς τέρφεις τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς διὰ νὰ ἀσπασθῆ τὸν μοναχικὸν βίον, ἐν τούτοις ὁ Φιλάρετος παρέμεινε πάντοτε ἕνας στοργικὸς υἱός. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πρώτων μηνῶν τῆς παραμονῆς του εἰς τὴν Πετρούπολιν πέμπει πρὸς τὸν πατέρα του ἐπιστολὰς πλήρεις ἀφοσιώσεως καὶ υἱικῆς τρυφερότητος⁵¹. Ἀποστέλλει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πρὸς τοὺς γονεῖς του ἕνα ποσὸν χρημάτων, τὸ ὅποιον ἠῤῥξανε καθὼς ἐβελτιώνετο ὁ μισθός του, διὰ νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἰσχνὸν οἰκογενειακὸν ταμεῖον. Τὴν 18ην Ἰανουαρίου 1816 (ὁ Φιλάρετος ἦτο τότε Πρύτανις τῆς Ἐκκλ. Ἀ-

καδημίας) ἀποθνήσκει ὁ πατέρας του. Γράφει τότε πρὸς τὴν μητέρα του συλλυπητήριον ἐπιστολήν, πλήρη παρηγορητικῶν λόγων καὶ χριστιανικοῦ πνεύματος. Ποτὲ δὲν θὰ παραμελήσῃ τὰς σχέσεις του μετὰ τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας του. Ἄλλοτε δίδει ποιμαντικὰς ὁδηγίας εἰς τὸν ἀδελφὸν του Νικόλαον, ἐγγαμὸν ἱερέα, καὶ ἄλλοτε ἐνδιαφέρεται ζωηρῶς διὰ τὴν υἱεὶαν του καὶ τὰς ὑποθέσεις του. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς χηρείας τῆς μητρός του, ὁ Μητροπολίτης δὲν παύει ποτὲ νὰ τῆς ἐκδηλώνῃ τὴν ἀφοσιώσιν του καὶ τὴν φροντίδα του. Τῆς ἀγοράζει τὸ 1844 ἕνα μικρὸ σπίτι, πλησίον τῆς Μητροπόλεως εἰς μίαν ἡσυχον συνοικίαν τῆς Μόσχας, τὴν ἐπισκέπτεται κατὰ τὰς ὥρας τῶν ἀσθενειῶν της, τελεῖ ὁ ἴδιος τὸ εὐχέλαιον καὶ δὲν τὴν ἐγκαταλείπει ἕως ὅτου βεβαιωθῆ ὅτι πάει καλλίτερα. Ὅταν ἐκείνη ἀνελάμβανε ἀπὸ τὴν ἀσθενεὶαν της, μετέβαινεν εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον, εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ὁποίου θὰ λειτουργήσῃ πρὸς χάριν της ὁ υἱὸς της χωρὶς ἐπισημότητα καὶ πομπῆν. Πολλοὶ ἐνθυμοῦνται τὴν ἀλησιμότητα αὐτῆς εἰκόνα: ἡ γηραιὰ μητέρα νὰ λαμβάνῃ τὴν θείαν Κοινωνίαν ἀπὸ τὸ χεῖρι τοῦ παιδιοῦ της. Ἀπλῆ γυναῖκα ἔμπροσθεν τοῦ διασῆμου Μητροπολίτου, καὶ οἱ δύο μαζὶ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ⁵¹. Ὅταν ἡ μητέρα του ἀπέθανε, ἡ λύπη τοῦ Μητροπολίτου ὑπῆρξε μεγάλη. Εἰς μίαν ἐπιστολήν του πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σεργίου, οἱ ὅποιοι τοῦ συμπαραστάθησαν διὰ τῆς προσευχῆς εἰς τὴν θλιβεράν αὐτὴν ὥραν, γράφει: «Ἡ ζωὴ καὶ τὸ τέλος τῆς μητέρας μου μετὰ πείθειν ὅτι ἀπέθανε μετὰ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως. Ἡ προχωρημένη ἡλικία της καὶ ἡ ἐπὶ ἕνα χρόνον διαρκέσασα τελευταία ἀσθενεία της μετὰ προητοίμασαν διὰ τὸν θάνατόν της. Σκέπτομαι τὸν θάνατόν της μετὰ τὴν ἐλπίδα τοῦ χριστιανοῦ, ἀλλ' ἐν τούτοις συχνὰ θὰ ἤθελα νὰ κλαύσω. Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, διότι ἠμπόρεσα νὰ ἐκπληρώσω ἀπέναντί της τὰ τελευταῖά μου καθήκοντα... Προσηυχῆθην τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου της καὶ ὑπῆρξα μάρτυς τῆς τελευταίας εἰρηνικῆς ἀναπνοῆς της κατόπιν προσηυχῆθην πρὸς τὸν Θεόν διὰ τὴν ψυχὴν της»⁵².

Τὸ ἐνδιαφέρον ὅμως τοῦ Μητροπολίτου δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας του. Ἡ μεγάλη του ἀγάπη ἐξετείνετο καὶ ἀγκάλιαζε τὴν εὐρυτέραν χριστιανικὴν οἰκογένειαν: τοὺς μοναχοὺς, τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς δυστυχημένους. Κάθε χρόνον,

51) Σουσκῶφ: Σημειώσεις περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μητροπολίτου Φιλάρετου, σ. 29.

52) Μητροπολίτου Φιλάρετου: Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν ἀρχιμ. Ἀντώνιον. Τόμ. 3ος σ. 202.

53) Μητροπολίτου Φιλάρετου: Ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν ἀρχιμ. Ἀντώνιον. Τόμ. 1ος σ. 18.

49) Cyprien Kern: Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 404-405.

50) Μητροπολίτου Φιλάρετου: Ἐπιστολαὶ πρὸς τοὺς γονεῖς, σ. 118.

Γ Ν Ω Μ Α Τ Ε Υ Σ Ι Σ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΑΡΑ ΤΩ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΩ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΥΣ

Ἐν Ἀθήναις τῆ 2/9/69

Ἀριθ. Γνωμ. 15

Πρὸς

Τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κεφαλληνίας

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑμετέρου ὑπ' ἀριθ. 1825/25-8-1969 ἐγγράφου ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἐκθέσω τὰ ἀκόλουθα:

Ὁ μοναχὸς κατὰ τὰ διὰ συνοδικῶν κανόνων τεθεσπισμένα (βλ. αὐτοὺς εἰς Παναγιωτάκον: Σύστημα ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, τόμος Α' σελ. 138, 142, 143) εἶναι ὑπόχρεως εἰς ἰσόβιον ἐγκαταβίωσιν ἐν τῇ Μονῇ τῆς μετανοίας του, τὴν αὐτὴν δὲ ὑποχρέωσιν ὑπέχει καὶ ἐὰν λάβῃ ἱερατικὸν βαθμὸν πρεσβυτέρου ἢ διακόνου. Ἐξοδος ἐκ τῆς Μονῆς συγχωρεῖται, ἀδεία τῆς μοναστηριακῆς ἀρχῆς ἢ τοῦ οἰκείου ἱεράρχου, δι' ὠρισμένους, κανονικῶς τεθεσπισμένους λόγους («χρεῖας ἀναγκαιῶς», «ἐπειγούσας ἀνάγκας»), ἐν οἷς ἢ εἰς ἱερομόναχον ἀνάθεσις ἐκκλησιαστικῶν καθηκόντων, ὡς τὰ τοῦ προσωρινοῦ ἐφημερίου ἐνοριακοῦ ναοῦ, συμφώνως πρὸς τὰ ἄρθρα 46 παρ. 4 καὶ 56 παρ. 2 τοῦ Ἀναγκ. Νόμου 2200/1940 (περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων). Ἀνακαλουμένης τῆς τοιαύτης ἐντολῆς ὑπὸ τοῦ δόντος ταύτην μητροπολίτου ὁ ἱερομόναχος ὀφείλει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μονὴν τῆς μετανοίας του, τοῦ μητροπολίτου ἔχοντος ἐξουσίαν (κατὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις καὶ τὸ ἄρθρον 20 παρ. 1 τοῦ ν.δ. 126/1969 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου» τῆς

τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἢ τὴν 1ην Δεκεμβρίου (ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Φιλάρτου τοῦ Ἐλεήμονος, ἰδιαιτέρου προστάτου του) ὁ Μητροπολίτης ἔδιδε σεβαστὰ ποσὰ (100 ἕως 500 ρούβλια) εἰς τοὺς μοναχοὺς, τοὺς δοκίμους, τοὺς σπουδαστάς, τοὺς προσκυνητάς τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σεργίου, τοὺς ἀρρώστους, τοὺς πτωχοὺς καὶ γενικῶς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Βεβαίως τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τοῦ Μητροπολίτου δὲν ἦτο μικρόν, ἀλλὰ ὁ Φιλάρτος δὲν ἐλησμόνει ποτὲ «ὅτι ἓνας μοναχὸς πρέπει πάντοτε καὶ χωρὶς ἀργοπορίαν νὰ δίδῃ τὸ πλεονάζον εἰς τὸν Θεὸν καὶ τοὺς πτωχοὺς»³. Δὲν ἐλησμόνει ἀκόμη ἐκείνους πού ἐπλήττοντο ἀπὸ διαφορῶν ἐπιδημίας ἢ πεῖναν ἢ τὰς οἰκογενεῖας τὰς βυθισμένας εἰς τὴν ἀθλιότητα. Τότε, μαζὶ μὲ τὰ χρήματα, ὁ Μητροπολίτης ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς καὶ ἄρτον καὶ ἄλευρα καὶ γεώμηλα... Οἱ προσκυνηταί, πάντοτε πολυάριθμοι τῆς Λαύρας τοῦ Ἁγίου Σεργίου, κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Μητροπολίτου, εὗρισκαν πάντοτε ἐκεῖ πλουσίαν φιλοξενίαν καὶ εἰς περιπτώσιν ἀσθενείας ἐνοσηλεύοντο εἰς τὸ ἀναρρωτήριον τῆς Μονῆς»⁴.

(Συνεχίζεται)

ΣΟΛΩΝ Γ. ΝΙΝΙΚΑΣ

54) Cyprien Kern: Ἐνθ' ἄνωτ. σ. 406-307.

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος») νὰ διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον ἀπειθῶν ὑποπίπτει εἰς κανονικὸν παράπτωμα. Σχετικῶς ἡ ἀστυνομικὴ ἀρχὴ εἶναι ὑπόχρεως νὰ παράσχωι συνδρομὴν, ἐὰν εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ζητηθῇ, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ἀποφάσεως ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, δι' οὗ ἐτιμωρήθη διὰ τὸ παράπτωμα τοῦτο (ἄρθρα 11 καὶ 153 ἐδ. α' ν. 5383/1952, ὡς τὸ ἄρθρον 153 ἀντικατ. διὰ τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ ν. 899/1943 κωροθέντος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 184/1946 Π.Υ.Σ.).

Πέραν τῆς περιπτώσεως ταύτης, ἐὰν ἡ ἀστυνομικὴ ἀρχὴ ὀφείλῃ συνδρομὴν δι' ἀπέλασιν ἐκ τῆς περιφέρειας τῆς μητροπόλεως καὶ μεταγωγὴν μοναχοῦ εἰς τὴν Μονὴν, εἶναι θέμα ρυθμιζόμενον νῦν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 45 παρ. 5 τοῦ ρηθέντος Καταστατικοῦ Χάρτου, ἔχοντος οὕτω: «Κληρικὸς ἢ μοναχὸς τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, διατρίβων εἰς ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν ἐτέραν ἐκείνης, εἰς ἣν ἀνήκει, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς ἐν γένει διαγωγῆς του ὑποπίπτει εἰς κανονικὸν παράπτωμα, διεγείρον κατ' αὐτοῦ τὴν δημοσίαν γνώμην, διώκεται πειθαρχικῶς, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου εἴτε ὑπὸ τῆς προϊσταμένης του ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς. Μόνον δὲ μετὰ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐγερσιν πειθαρχικῆς διώξεως, ὁ διωκόμενος, ἐπὶ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐπιχωρίου Μητροπολίτου, ἐπανάγεται ὑποχρεωτικῶς διὰ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς εἰς τὸν τόπον τῆς προελεύσεώς του». Ἡ διάταξις διαφέρει οὐσιωδῶς τῆς ἀντιστοίχου τοιαύτης τοῦ ἄρθρου 58 παρ. 1 τοῦ προϊσχύσαντος Καταστατικοῦ Χάρτου τοῦ ν.δ. 671/1943 (προσομοίαις πρὸς τὰς τῶν παλαιότερων καταστατικῶν νόμων τῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι ἄρθρον 54 παρ. 1 ἀν. ν. 2170/1940, ἄρθρον 21 κωδικ. ν. 5438, ἄρθρον 74 ν. δ. 31/12/1923), ἐπιτρέπουσα τὴν διὰ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ἀπέλασιν κληρικοῦ ἢ μοναχοῦ, διατρίβοντος εἰς ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν ἐτέραν ἐκείνης, εἰς ἣν ἀνήκει, εἰς τὸν τόπον τῆς προελεύσεώς του, μόνον ἐὰν ὑπέπεσεν εἰς κανονικὸν παράπτωμα, διεγείρον κατ' αὐτοῦ τὴν δημοσίαν γνώμην καὶ ἐπὶ πλέον ἡσκήθη πειθαρχικὴ δίωξις. Τῇ συνδρομῇ τῶν ὄρων τούτων, τῇ αἰτήσει τοῦ κατὰ τόπον μητροπολίτου, ὁ κληρικὸς ἢ μοναχὸς (ἐπανάγεται ἑποχρωτικῶς) διὰ τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς εἰς τὸν τόπον τῆς προελεύσεώς του, ἦτοι ἀπελαύνεται ἐκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφέρειας, εἰς ἣν διατρίβει, καὶ ὀδηγεῖται εἰς τὸν τόπον τῆς προελεύσεώς του, ὅστις διὰ τὸν μοναχὸν (καὶ διὰ τὸν ἱερομόναχον) εἶναι ἡ Μονὴ τῆς μετανοίας του. Ἡ ἀστυνομικὴ ἀρχή, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, θέλει ἐξετάσει μόνον τὴν συνδρομὴν τῶν ἐξωτερικῶν προϋποθέσεων τῆς «ἐπαναγωγῆς», ἦτοι τὴν ὑπαρξιν αἰτήσεως τοῦ ἱεράρχου, τὴν ιδιότητα τοῦ κληρικοῦ ἢ μοναχοῦ, τὴν ἀσκησιν πειθαρχικῆς διώξεως, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν τέλεσιν τοῦ κανονικοῦ παραπτώματος ὡς καὶ τὴν βαρύτητα αὐτοῦ, (ἐὰν δηγήριε τὴν δημοσίαν γνώμην), ἅτινα ἀνάγονται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκ τοῦ ἄρθρου 43 τοῦ αὐτοῦ καταστατικοῦ νόμου, ὁρίζοντος ὅτι «πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν ἀποφάσεων τῶν ὀργάνων τῆς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Ἐπιμορφωτικά Συνάξεις Νέων Ἐφημερίων».

Ἐκτός τῶν ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν ὀργανομένων ἀξιολογωτάτων ἱερατικῶν συνεδρίων καὶ συνάξεων, ἐν νέον βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς παροχῆς ἐπιμορφωτικῶν ἐνκαιριῶν εἰς τοὺς ἐλλαβεστάτους ἐφημερίους εἶναι ἡ ὀργάνωσις τῶν ἀρξαμένων ἤδη («Ἐπιμορφωτικῶν Συνάξεων Νέων Ἐφημερίων») (Ε.Σ.Ν.Ε.) τῆς Ἱεραῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, αἵτινες θὰ γίνωνται ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος καὶ θὰ διαρκοῦν ἐκάστοτε ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου κατ' ἔτος.

Συμφώνως πρὸς τὸν ἐκπονηθέντα Κανονισμὸν λειτουργίας τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος Συνάξεων, αὗται θὰ ἀποβλέπουν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἀγιογραφικὴν συμμετέχουσαν καὶ τὸν συμπνευματισμὸν τῶν ἐφημερίων, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν τρόπων καὶ μέσων τῆς ἐπιτυχίας τῆς πνευματικῆς ζωῆς αὐτῶν, ὡς καὶ τῆς ἀρσεως τῶν ἐπιπροσθούτων εἰς αὐτὴν ἐμποδίων, ἐκ τρίτου εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ πνεύματος τῶν ἀφορώτων εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἱερέως πατερικῶν κειμένων καὶ ἱερῶν Κανόνων, τέταρτον εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐνορίας, πέμπτον εἰς τὴν ἀνάδειξιν ὑποδειγματικῶν τελετουργῶν καὶ τέλος εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν συγκεκριμένων ἀποριῶν καὶ προβλημάτων τῶν μετεχόντων τῶν συνάξεων. Τὰ θεωρητικὰ μαθήματα θὰ συνδράζονται μετ' ἐπιμορφωτικῶν ἐκδρομῶν καὶ περιπάτων, ὡς καὶ μετ' ἐπισκέψεων εἰς ἐνορίας, ἰδρύματα κ.λ.π. (πρὸς ἀντλήσιν πολυτίμου ὕλικου διὰ τὸ ἐνοριακὸν ἔργον).

Β' Ἐκθεσις Ἀγίας Γραφῆς.

Ἡ ἐν αἰθούσῃ τοῦ κτιρίου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου διοργανωθείσα ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἀλελφότητος («Ὁ Ἐδαγγελισμὸς») Β' Ἐκθεσις Ἀγίας Γραφῆς, ἐτοιμασθεῖσα ὑπὸ τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀδελφότητα ταύτην νέων, πληροφοροεῖ περὶ τῶν

διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐφ' ὅσον αὗται εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸ Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας, ἡ οἰκεία ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ δικαιούται νὰ ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, ἥτις παρέχει ταύτην κατὰ τὸ ἐφικτὸν αὐτῇ τὸ ταχύτερον», δὲν συνάγεται δικαίωμα καὶ ἀντίστοιχος ὑποχρέωσις τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς ὅπως, ἀνευ τῆς συνδρομῆς τῶν ἄνω προϋποθέσεων, αἰτήσῃ τοῦ μητροπολίτου, ἀπελάσῃ κληρικὸν ἢ μοναχόν, καθ' ὅσον ἡ διάταξις ἐξαρτᾶ τὴν παροχὴν τῆς συνδρομῆς ἐκ τοῦ ὅτι εἶναι ἡ αἴτησις σύμφωνος πρὸς τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας, τοιοῦτος δὲ νόμος, ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, τυγχάνει ἢ προδιαληφθεῖσα παρ. 3 τοῦ ἀρθροῦ 45.

Μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς
Ὁ Ἀντεισαγγελεὺς
Σ τ. Τ ο ὄ σ α ς

ἐκδόσεων τῆς Ἀγίας Γραφῆς, παρουσιάζει ἄφθονον ἐποπτικὸν ὕλικόν πρὸς κατανόησιν αὐτῆς, προβάλλει βιβλία ἀναφερόμενα εἰς τὴν Γραφὴν καὶ συνειδητοποιεῖ τὴν ἀξίαν αὐτῆς, ὡς καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ἀναγνώσεως αὐτῆς.

Ὡς ἐτόνισεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος, ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ἐκθεσιν, «εἶναι λίαν ἐλπιδοφόρον καὶ παρήγορον τὸ γεγονός, ὅτι εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῆς ὑλοφροσύνης, εὐρίσκονται νέοι, οἱ ὅποιοι ἐμφοροῦνται ἀπὸ τόσον ὑψηλὰ καὶ ἱερὰ ἰδανικά, ὥστε νὰ ἀγωνίζωνται, ἵνα καταστήσουν περισσότερον γνωστὴν εἰς τὴν κοινωνίαν μας τὴν Ἀγίαν Γραφήν, τὸ ἱερὸν καὶ μοναδικὸν αὐτὸ βιβλίον, τὸν φάρον καὶ τὸ σωσίβιον εἰς τὴν ζωὴν μας, τὴν ἀξίαν τοῦ ὁποίου οὐδὲ οἱ ἐχθροὶ τῆς πίστεώς μας ἠδυνήθησαν νὰ ἀμφισβητήσουν, ὅταν παραδέχωνται, ὅτι ἡ Ἀγία Γραφή ἐστέρνωσε τὰ περισσότερα δάκρυα καὶ ὅτι εἶναι πηγὴ ἀνεξάντλητος ἠθικῶν ἀναγεννήσεων».

Διεθνὲς Ἀνθρωπιστικὸν Συμπόσιον.

Μεταξὺ 27 Σεπτεμβρίου καὶ 4 Ὀκτωβρίου ἐ. ἔτους συνῆλθεν ἐν Δελφοῖς τὸ Α' Διεθνὲς Ἀνθρωπιστικὸν Συμπόσιον. Τοῦτο ὠργάνωσεν ὁ δραστηριώτατος Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας καὶ ὁμότιμος καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Κωνσταντῖνος Βουρβέρης. Συμμετέσχον τοῦ Συμποσίου τεσσαράκοντα πέντε καὶ πλέον ἐπιστήμονες διεθνούς κύρους καὶ προβολῆς, σχεδὸν ὅλους τοὺς κλάδους καὶ τὰς εἰδικότητας τῶν ἐπὶ μέρους ἐπιστημῶν ἐκπροσωποῦντες. Μεταξὺ τούτων διεκρίνοντο δύο κάτοχοι τοῦ βραβείου Νόμπελ, ἦτοι οἱ καθηγηταὶ Rabi καὶ Cori. Οἱ τε Ἕλληνες καὶ οἱ ξένοι σύνεδροι προέβησαν εἰς σπουδαιότατας ἀνακοινώσεις. Κατὰ τὴν διάρκειαν δὲ τοῦ Συμποσίου ἐπεκράτησε πνεῦμα ἐξαιρετικῶς φιλικὸν καὶ συναδελφικόν. Δυσκόλως δύναται νὰ περιγραφῆ ὁ ἐνθουσιασμός καὶ ἡ συγκίνησις τῶν ξένων ἐπιστημόνων ἐκ τῆς ἐπιδειχθείσης φιλοξενίας. Τὸ Συμπόσιον ἐπευλόγησε κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν του ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φωκίδος κ. Χρυσόστομος.

Τὰ Πρακτικὰ καὶ αἱ ἀνακοινώσεις τοῦ Συμποσίου, ὡς καὶ τὰ πορίσματα αὐτοῦ θὰ δημοσιευθῶσιν ἐλληνιστὶ καὶ εἰς ξένας γλώσσας εἰς εἰδικὸν τόμον ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας. Ὁ σχὼν τὴν πρωτοβουλίαν καὶ ἀναλαβὴν τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ὠραίου Συμποσίου καθηγητῆς κ. Βουρβέρης εἶναι ἀξίος πολλῶν συγχαρητηρίων. Πᾶν δ' ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι φυσικὸν νὰ ἐνδιαφέρῃ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅθεν ἀναμένομεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ τόμου τῶν Πρακτικῶν, διὰ νὰ ἀσχοληθῶμεν εὐρύτερον περὶ τὸ σπουδαιότατον θέμα τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ καθόλου, ἰδίᾳ δὲ τῆς σχέσεως Ἀνθρωπισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἱερά Σύνοδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, συνελευθεύσα εἰς 7 συνεδρίας κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον, ἐπέξεργάσθη καὶ ἐψήφισε τοὺς κάτωθι Κανονισμούς:

A) Περὶ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁργανισμοῦ Προστασίας Παιδιοῦ. Σκοπὸς τοῦ ἰδρυομένου νέου Ὁργανισμοῦ εἶναι ὁ συντονισμὸς τῶν ἤδη λειτουργούντων Ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων παιδικῆς προστασίας, ἢ μεγαλυτέρα ἀνάπτυξις αὐτῶν καὶ ἡ ὑποβοήθησις τοῦ ὑπ' αὐτῶν ἐπιτελουμένου κοινωνικοῦ ἔργου.

B) Περὶ Σχολῆς Ἀδελφῶν-Νοσοκόμων Διακονισσῶν. Αἱ

ἐκ τῆς Σχολῆς ταύτης ἀποφοιτῶσαι Ἀδελφαί-Νοσοκόμοι Διακόνισσαι θὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν εἰς τὸ Νοσηλευτικὸν Ἴδρυμα Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ν.Ι.Κ.Ε.) καὶ εἰς ἄλλα Νοσοκομεία.

Ὡσαύτως, ἡ Ἱερά Σύνοδος, ἀποτίουσα τὸν ὀφειλόμενον φόρον τιμῆς πρὸς τὴν μνήμην τῶν κεκοιμημένων Προέδρων Αὐτῆς, μακαρία τῇ λήξει γενομένων Ἀρχιεπισκόπων, ἀπεφάσισεν, ὅπως καθιερώσῃ τὴν καθ' ἕκαστον ἔτος κατὰ τὸν μῆνα Νοέμβριον καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ συμπάσης τῆς Ἱεραρχίας τέλεισιν Συνοδικῆς Θ. Λειτουργίας μετ' ἐπιμνημοσύνου δεήσεως ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν. Ἡ τοιαύτη ἐκδήλωσις ἐφέτος θὰ λάβῃ χώραν τῇ Κυριακῇ, 17 Νοεμβρίου 1969. Ὁμιλητῆς κατ' αὐτὴν ὠρίσθη ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ. Δαμασκηνός.

Ὁ ἀληθὴς Ἀνθρωπισμὸς.

Ὁρθῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐν Δελφοῖς συνελθόντος Διεθνoῦς Ἀνθρωπιστικοῦ Συμποσίου ἐνθεν μὲν ἀπεκροσθήσαν τάσεις θεμελιώσεως τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ ἐπὶ ὀλιστικῶν ἀνθρωπολογικῶν θεωριῶν ἢ ἐπὶ μιᾶς μονομεροῦς καλλιιεργείας τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, ἐτέρωθεν δὲ ἐξήθη ἢ συμβολῆ τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ ἀληθοῦς Ἀνθρωπισμοῦ.

Ὁ Χριστιανικὸς Ἀνθρωπισμὸς, ὦν προφανῶς ἀσυγκρίτως τελειότερος τοῦ ἀρχαίου κλασσικοῦ, κηρύσσει τὴν ἀπόλυτον ἀξίαν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ καθ' ἑαυτὸν, ἀνεξαρτήτως τῶν πρὸς τὸ κράτος ἢ ἄλλην κοινωνικὴν ομάδα σχέσεων αὐτοῦ. Ἡ ἀξία αὕτη εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ τῇ οὐσίᾳ τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος καὶ ἐν τῇ σχέσει αὐτῆς πρὸς τὸν Θεόν. Ποτὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι ἐπλάσθημεν («κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν») τοῦ Θεοῦ (Γεν. α', 26) καὶ ὅτι δὲν ἐλυτρώθημεν («ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσίλου Χριστοῦ») (Α' Πέτρο. α', 18-19). Ὡς τονίζει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ἀνθρωπὸς ἔστι τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον· κἂν δοῦλος ἦ, οὐκ ἔστι μοι εὐκαταφρόνητος· κἂν εἷς ἦ, ἀνθρωπὸς ἔστι, δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη καὶ ἥλιος φαίνει καὶ σελήνη τρέχει καὶ ἀῆρ ἐξεχέθη καὶ πηγαὶ βρῦουσι καὶ θάλαττα ἠπλώθη καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν καὶ νόμος ἐδόθη· καὶ τί δὴ πάντα λέγειν; δι' ὃν ὁ μογογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπος ἐγένετο. Ὁ Δεσπότης μου ἐσφάγη καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπου· κἀγὼ καταφρονῆσαι ἔχω; καὶ ποῖαν ἔχω συγγνώμην;».

Οὐχὶ οὐραγοὶ, ἀλλὰ πρωτοπόροι καθοδηγηταί.

Ὁ εὐσεβὴς ἑλληνικὸς λαὸς μετὰ λύπης διεπίστωσεν, ὅτι ἐκπρόσωποι τινες τοῦ τελούντος ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Κράτους Ε.Ο.Τ., ὡς καὶ τῶν κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν, αἵτινες προβάλλουν διάφορα ἐπίκαιρα γεγονότα διὰ τῆς τηλεοράσεως ἢ τοῦ κινηματογράφου, ἐσπατάλησαν χρήματα τόσον πρὸς ὀργάνωσιν, ὅσον καὶ πρὸς προβολὴν δημοσιῶν ἐκδηλώσεων, αἵτινες, ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῆς («σοῦπερ-μίνι»), ὤθησαν πολλὰς νεάνιδας εἰς τὴν κατ' ἀπαράδεκτον τρόπον ἀποβολὴν πάσης αἰδοῦς... πρὸς λήψιν βραβείων καὶ συνετέλεσαν

εἰς τὴν ἐπὶ πανελληνίῳ κλίμακος ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου τῆς διαβρώσεως τῶν ἠθικῶν ἀξιών, αἵτινες δέον νὰ στηρίζουν τὴν ἑλληνικὴν νεολαίαν.

Εἶναι περιττὸν νὰ τονισθῇ, ὅτι οἱ διαχειριζόμενοι τὰ μέσα, ἅτινα ἐμπιστεύεται εἰς αὐτοὺς ἡ Πολιτεία, δέον νὰ ἔχουν τὴν συναίσθησιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ εἶναι οὐραγοὶ εἰς τὸ ἐκτροχιασθὲν ἄρμα ἀπαράδεκτων ἐκδηλώσεων πνευματικῆς σήψεως καὶ φθορᾶς, ἀλλὰ πρωτοπόροι καθοδηγηταί τῆς Κοινῆς Γνώμης, ὀδηγοῦντες ταύτην ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἀνακαίνισιν καὶ ἀπὸ τῶν νοσηρῶν παρεκτροπῶν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς υγείας καὶ τῆς ἀνψώσεως. Εἶναι ἀληθῶς λυπηρὸν, ὅτι κρατικά τινα ὄργανα στεροῦνται τῆς καταλλήλου εὐαισθησίας καὶ τῶν ἀπαραιτήτων ἀξιολογικῶν κριτηρίων πρὸς ἐπιλογὴν τῆς πνευματικῆς τροφῆς, ἣτις δέον νὰ παρέχεται εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, καὶ λησμονοῦν, ὅτι ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ κρημνίζον ὅτι μετὰ τόσου κόπου καὶ μόχθου οἰκοδομεῖ ἡ Ἐκκλησία, ἢ Χριστιανικὴ Οἰκογένεια καὶ οἱ ἄλλοι μορφωτικοὶ παράγοντες.

Ἀπόδειξις τῆς συγχύσεως.

Τὸ ἐν Μόσχᾳ ἐκδιδόμενον καὶ εἰς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα ἀναφερόμενον σοβιετικὸν περιοδικὸν («Ναούκα ἢ Ρελίγια») (Ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία), συναισθανόμενον ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκρίζωσις τῆς θρησκευτικῆς πίστεως ἐκ τῆς ψυχῆς τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, προσπαθεῖ νὰ νοθεύσῃ καὶ μεταμορφώσῃ τὸν χαρακτῆρα ταύτης, παρουσιάζον ταύτην ὡς... κομμουνιστικὴν ἐκδήλωσιν!

Κατὰ τὰς ἐκφράσεις τοῦ περιοδικοῦ, ἡ ἐπικρατήσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ («ἐπικρατήσις τοῦ κομμουνιστικοῦ συστήματος») καὶ ἡ δι' αὐτοῦ («ἀνοικοδόμησις τοῦ κόσμου»). Ὅθεν («ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι ἡ πορεία πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῶν ιδεῶν τοῦ Εὐαγγελίου»).

Αἱ ἀφελεῖς αὗται διατυπώσεις τοῦ περιοδικοῦ εἶναι τραγὴ ἀπόδειξις τῆς συγχύσεως, εἰς τὴν ὅποιαν περιπίπτουν πάντες οἱ μωυπάζοντες πρὸ τῆς πραγματικότητος τῆς Θρησκείας καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ συσχετίζοντες κατ' ἀπαράδεκτον τρόπον τὰς ὑπερβατικάς καὶ πνευματικάς βλέψεις τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὰς ἐμμότους καὶ ὀλιστικὰς ἐπιδιώξεις τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ἐκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον

Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον, συνεδρίασαν τὴν 7ην, 8ην καὶ 9ην Ὀκτωβρίου ἐ.ε., ἐξέδωκε τὰς κάτωθι ἀποφάσεις:

1) Εἰς τὸν μοναχὸν **Μελέτιον Κατσαλιάκη**, τῆς Ἱ.Μ. Ὑδρας, κατηγορούμενον ἐπὶ ἀντιποίησης ἱερατικοῦ ἀξιώματος, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

2) Εἰς τὸν ἱερομόναχον **Ἀγάπιον Ἀναγνωστάκη**, τῆς Ἱ.Μ. Γρεβενῶν, κατηγορούμενον δι' ἠθικὰ παραπτώματα, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

3) Τὸν ἱερέα **Δημήτριον Καστανιά**, τῆς Ἱ.Μ. Σάμου, κατηγορούμενον δι' ἀπρεπῆ συμπεριφορὰν, ἠθώωσεν.

4) Εἰς τὸν ἱερέα **Ἐλευθέριον Παπαελευθερίου**, τῆς Ἱ.Μ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, κατηγορούμενον διὰ διαχειριστικὰς ἀνωμαλίας, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς ἀργίας δέκα μηνῶν μετὰ στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ.

5) Εἰς τὸν ἱερομόναχον **Κωνστ. Γαλάτην**, τῆς Ἱ.Μ. Κεφαλληνίας, κατηγορούμενον δι' ἠθικὰ παραπτώματα, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως καὶ ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

6) Εἰς τὸν ἱερέα **Δημ. Βαρώνο**, τῆς Ἱ.Μ. Σάμου, κατηγορούμενον δι' ἀνάρμοστον συμπεριφορὰν, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν ἀργίας ἑνὸς ἔτους μετὰ στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ.

7) Εἰς τὴν μοναχὴν **Μαρίαν Σιάμη**, τῆς Ἱ.Μ. Ζιχνῶν, κατηγορουμένην δι' ἐγκατάλειψιν τῆς Ἱ.Μουῆς τῆς μετανοίας τῆς, ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τῆς ἐπαναγωγῆς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν.

8) Τὸν δικαστικὸν φάκελλον τοῦ μοναχοῦ Ἀβερκίου Σιάκα, τῆς Ἱ.Μ. Σερρών, παρέπεμψεν εἰς τὸ Ἀρχεῖον.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 6ης μέχρι τῆς 20ῆς Ὀκτωβρίου ἐ.ε. ἔτους:

Ἐτέλεσε τὴν 12 Ὀκτωβρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Τριάδος (Βύρωνος) καὶ Μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν μεγάλων Εὐεργετῶν Σταματίου καὶ Ἐλένης Βαφειαδάκη.

— Τὴν 18 Ὀκτωβρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς Ἁγιον Λουκᾶν (ὁδοῦ Πατησίων).

— Τὴν 19 Ὀκτωβρίου τὸν ἀγιασμόν κατὰ τὰ ἐγκαίνια τοῦ Μουσείου τοῦ Ἐλ. Βενιζέλου.

— Τὴν 20 Ὀκτωβρίου τὴν θείαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Γερασίμου Ἄνω Ἰλισίων.

Ἐχοροστάτησε τὴν 20 Ὀκτωβρίου κατὰ τὸν Ἔσπερινὸν εἰς τὸν ἱερὸν Ναὸν Ἁγίου Ἀρτεμίου τῆς ὁδοῦ Φιλολάου.

Ἐνεκαίνισε τὴν 12 Ὀκτωβρίου τὰ «Σπίτια Γαλήνης τοῦ Χριστοῦ» τῶν ἐνοριῶν Ἁγίου Κωνσταντίνου Νέας Ἰωνίας, Ἁγίου Ἐλευθερίου Ἀσπρων Χωμάτων-Περιστερίου καὶ Ἁγίου Κωνσταντίνου Ὁμοιοίας.

— Τὴν 14 Ὀκτωβρίου ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ κτιρίου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὴν «Β' Ἐκθεσιν Ἁγίας Γραφῆς» τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος «Ὁ Εὐαγγελισμός», ὁμιλήσας καταλλήλως.

Κατέθεσε τὴν 12 Ὀκτωβρίου τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου καὶ Ὁρφανοτροφείου τοῦ Συνδέσμου ἀγάπης «Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος» ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πυργοπέλους 3 — Παγκράτι.

Συνειργάσθη τὴν 6 Ὀκτωβρίου μετὰ τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ. Νικολάου τοῦ ΣΤ' ἐπὶ θεμάτων ἐνδιαφερόντων τὰς δύο Ἐκκλησίας, καθὼς καὶ μετὰ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καθηγητοῦ κ. Εὐαγγέλου Θεοδώρου.

— Τὴν 8 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ παρέδρου τοῦ ΑΣΔΥ κ. Δ. Οἰκονόμου.

— Τὴν 9 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπο-

λίτου Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ, Προέδρου τῆς Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Τύπου καὶ θρησκευτικῆς διαφωτίσεως.

— Τὴν 14 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας κ. Κυπραίου, τοῦ Διοικητοῦ τοῦ ΟΔΔΕΠ κ. Ἦλ. Στεργιοπούλου καὶ ἄλλων ἀρμοδίων παραγόντων ἐπὶ θεμάτων ἀφορώντων τὰ λατομεῖα τῶν Μονῶν καὶ τοῦ ΟΔΔΕΠ, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν 17 Ὀκτωβρίου.

— Τὴν 16 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ ὀσιολογιωτάτου ἱερομονάχου κ. Μαξίμου Ψιλοπούλου, γραμματέως τῆς Μ.Σ.Ε. ἐπὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

— Τὴν 18 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Χριστ. Ἀλληλεγγύης, ἱατροῦ κ. Σοφ. Χατζηδάκη.

Προήδρευσε τῶν κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον συνεδριῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου.

— Τὴν 7 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Σιβιτανίδειου Σχολῆς.

— Τὴν 10 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου τοῦ Οἴκου Τυφλῶν.

— Τὴν 14 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος Κληρικῶν Ἑλλάδος (Ν.Ι.Κ.Ε.).

— Τὴν 15 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀχιλλοπούλειου Κληροδοτήματος.

— Τὴν 16 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ TAKE.

Παρέστη τὴν 10 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἄνωτάτης Ἐπιτροπῆς διὰ τὸ ΤΑΜΑ τοῦ Ἔθνους.

— Τὴν 16 Ὀκτωβρίου εἰς τὴν ἑναρξιν τῶν «Ἐπιμορφωτικῶν Συνάξεων Νέων Ἐφημερίων» τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

— Τὴν 19 Ὀκτωβρίου εἰς τὸ Μνημόσυνον τῆς Ἐνώσεως Κυπρίων Ἑλλάδος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως τῆς Κύπρου, καθὼς καὶ εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ Μουσείου Ἐλευθερίου Βενιζέλου.

Ἐπεσκέφθη τὴν 16 Ὀκτωβρίου τὴν Ἐνωσιν Συντακτῶν Ἡμερησίων Ἐφημερίδων Ἀθηνῶν, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἀνεκνήρυσθη τὸ πρῶτον ἐπίτιμον μέλος αὐτῆς. Κατὰ τὴν σχετικὴν τελετὴν ὠμίλησε περὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς εὐθύνης τῶν δημοσιογράφων.

Ἐδέχθη τὴν 9 Ὀκτωβρίου τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον, τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Συνάδων κ. Γερμανόν, τὸν ὁμότιμον καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γ. Ράμμον, τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Μουτσόπουλον, τὸν ἐκ Ἀθῆναις πρέσβυν τῆς Γαλλίας, τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Σύμβουλον κ. Κωνσταντῖνον Κούρκουλαν, τὸν κ. Ἱ. Γερουλάνον, τοὺς αἰδεσιμ. Δ. Ι. Lhomas καὶ R. Maxwell, τὴν κ. Μ. Σωτηρίου, τὸν Οὐγγρον πρωθιερέα κ. Φέριζ Μπέρκι, τὸν αἰδεσιμ. Ν. Κοτσώνην καὶ τὸν κ. Ἁ. Δαυίδην.

— Τὴν 10 Ὀκτωβρίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κορινθίας κ. Παντελεήμονα.

— Τὴν 11 Ὀκτωβρίου τὸν πανοσιολ. ἀρχιμανδρίτην κ. Γεώργιον Δημόπουλον.

— Τὴν 12 Ὀκτωβρίου τὸν δημοσιογράφον κ. Κ. Παράσχον.

— Τὴν 13 Ὀκτωβρίου τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Αἰτωλοακαρνανίας κ. Θεόκλητον.

— Τὴν 14 Ὀκτωβρίου τὸν ἐν Ἀθήναις πρέσβυν τῆς Ἰορδανίας κ. Ζ. Abdula καὶ τὸν ἐν Βελιγραδίῳ πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος κ. Τετέν.

— Τὴν 15 Ὀκτωβρίου τὸν Σεβασμ. Ἀρχιεπίσκοπον Σιναίου κ. Γρηγόριον, τὸν αἰδ. Γ. Καλαϊτζήν, τὸν θεολόγον κ. Ἀντώνιον Παπαντωνίου, τὴν Διευθύντριαν τῆς Σχολῆς Κοινωνικῶν Λειτουργῶν-Διακονισσῶν δ. Α. Μουρούκα, τὸν δημοσιογράφον κ. Ρήγαν, τὸν καθηγητὴν τοῦ Κολεγίου Ἀθηνῶν κ. Γ. Μποζώνην, τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Π. Μποζώνην, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Ἁ. Ζακόπουλον καὶ τὴν κ. Α. Μεταξά.

— Τὴν 16 Ὀκτωβρίου τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Χριστουπόλεως κ. Ἰάκωβον, τὸν εἰδικὸν σύμβουλον ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Κ. Κωνσταντοπούλον, τὸν καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ἦ. Οἰκονόμου καὶ τὸν πτέραρχον ἐ. ἀ. κ. Θ. Παπαναστασίου.

— Τὴν 17 Ὀκτωβρίου τὸν τέως ὑπουργὸν κ. Γ. Βογιατζῆν, τὸν ἐκδότην καὶ Διευθυντὴν τοῦ «Ἐλευθέρου Κόσμου» κ. Σάββαν Κωνσταντόπουλον, τὸν πρῶτον Διευθυντὴν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδευσεως κ. Κ. Παπαπάνου, τὸν δημοσιογράφον κ. Ἰ. Τερζόπουλον, τὸν αἰδ. Σπ. Γιαννάτον καὶ τὸν κ. Κ. Καφαμπέλην.

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλονίκη παραμονὴν του, τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ παρελθόντος μηνός, ὁ Ὑφυπουργὸς Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Κ. Βοβολίνης ἐπεσκέφθη τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κ. Λεωνίδα, μετὰ τοῦ ὁποίου συνειργάσθη διὰ μακρῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐκλογῆς καταλλήλου περιοχῆς, ὡς καὶ τῆς ἐκτάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ ἀνεγερθῆ ὁ νέος μεγαλοπρεπὴς ναὸς τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Ὁ Σεβασμιώτατος καὶ ὁ κ. Ὑφυπουργὸς ἐπεσκέφθησαν ἀκολουθῶν διάφορα σημεῖα τῆς συμπρωτεύουσης, κρινόμενα ὡς κατάλληλα διὰ τὴν ἀνάγεσιν τοῦ νέου ναοῦ.

Ἱ. Μητρόπολις Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου

Τὴν 22αν καὶ 23ην Σεπτεμβρίου 1969 συνῆλθεν ἐν Καβάλα καὶ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Σίλα τὸ Δ' Ἱερατικὸν Συνέδριον τῶν Ἐφημερίων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Κύριον θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦτο ἡ προτροπὴ τοῦ Ἀποστόλου τῶν Ἑθνῶν Παύλου: «Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ».

Ἐπὶ τῶν εἰσηγήσεων, αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου σκέλους ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Ἀλεξάνδρου, ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἀρχιερακοῦ Ἐπιτρόπου Πρωτ/ρου π. Παναγιώτου Ζαυθοπούλου, διεξήχθη εὐρυτάτη συζήτησις καὶ ἐξήχθησαν συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα συνοψίζονται ὡς κάτωθι:

α) Ὁ Ἱερωμένος ἔχει Θεόθεν τὴν ὑποχρέωσιν ἔναντι τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ἰδιότητός του, νὰ προσέχη τὸν ἑαυτόν του. Νὰ προστατεύεται πανταχόθεν, νὰ εἶναι θωρακισμένος καὶ ἀπρόσβλητος, νὰ ζῇ τὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν.

β) Χρειαζεται νὰ καταβληθῆ ἀγρυπνὸς μέριμνα, ὥστε νὰ καταπολεμήσῃ τὰ παρεμβαλλόμενα ἐμπόδια εἰς τὴν ἐσωτερικὴν μασ ζωὴν.

γ) Ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ νὰ καλλιεργῆται ἰδιαίτερος μὲ τὴν μελέτην τοῦ Θείου Λόγου, τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς προσευχῆς.

δ) Τὸ κυριώτερον μέλημά μας νὰ εἶναι ὀλοπρόθυμος καὶ ἀνιδιοτελής προσφορὰ ἀγάπης πρὸς τοὺς Ἑνορίτας.

ε) Ἡ Ἐκκλησία ν' ἀποτελῆ καταφύγιον διὰ τὸν Ἑνορίτην.

στ) Νὰ ἀφυπνισθῆ ὁ πόθος διὰ δημιουργίαν καὶ ἐνοριακὴν δράσιν μὲ χρησιμοποίησιν τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου.

ζ) Τὸ χριστιανικὸν ἔντυπον νὰ γίνῃ κτῆμα ἀπάντων τῶν Ἑνοριτῶν.

η) Νὰ δημιουργηθοῦν εἰς ἐκάστην ἐνορίαν βιβλιοθήκαι δαινειστικά χριστιανικὸν καὶ ἐποικοδομητικῶν βιβλίων.

θ) Νὰ καταβληθῆ ἰδιαίτερα προσπάθεια πρὸς διάδοσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

ι) Ὁ Ἱερεὺς ἔχει ἐπιτακτικὸν καθῆκον νὰ ἐμφορῆται ἀπὸ ἀγάπην καὶ ἀπὸ πνεῦμα συνεργασίας μετὰ τῶν συλλειτουργῶν του, διότι τοῦτο οἰκοδομεῖ καὶ τοὺς πιστοὺς.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἀπέστειλε πρὸς τὴν Α. Ἀγιότητα τὸν Πάπαν Παῦλον ΣΤ' τηλεγράφημα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκφράζει τὴν χαρὰν του διὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου τῶν Ἐπισκόπων καὶ τὰς εὐχὰς του, ὅπως αἱ ἐργασίαι τῆς καταλήξουν εἰς καρποφόρα ἀποτελέσματα.

— Μετὰ πάσης λαμπρότητος καὶ συμφώνως πρὸς τὸ παλαιότερον κρατοῦν Ὑπικόν, ἐωρτάσθη εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Ναόν, τῇ 1η Σεπτεμβρίου ἐ.έτους, ἡ ἡμέρα τῆς 1ης νέας Ἰνδικτιῶνος καὶ ἡ ἑορτὴ τῆς Παναγίας τῆς Παμμακαρίστου. Ἡ Α. Θ.Π. ὁ Πατριάρχης προέσθη τῆς τελετῆς τῆς Ἰνδικτιῶνος, καθ' ἣν ἀνεπέμφθησαν δεήσεις ὑπὲρ τοῦ εὐλογηθῆναι τὸν στέφανον τοῦ νέου ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος Κυρίου καὶ εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου». Ἀκολουθῶν, ὁ Παναγιώτατος ἀνε-

γνώσε τὴν εἰθισμένην Πράξιν, ὑπογράψας ἐν τῷ Τόμῳ τῆν Η' Ἰνδικτιῶνα.

— Τὴν 25 Σεπτεμβρίου ἐγένετο ἡ ἑναρξίς τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου καὶ πολλῶν γονέων τῶν ἱεροσπουδαστῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφέντων ἐφέτος εἰς τὴν Σχολὴν ἱεροσπουδαστῶν ἀνέρχεται εἰς 27.

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Κρήτης

Ἀπὸ τῆς 22ας μέχρι τῆς 24ης Σεπτεμβρίου ἐ.έτους συνῆλθεν εἰς τὴν Ἱ. Μονὴν Ἁγίου Γεωργίου Γοργολαίην τὸ ΙΗ' Συνέδριον τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης. Κατ' αὐτὸ ἐγένοντο πέντε εἰσηγήσεις ἐπὶ συγχρόνων ποιμαντικῶν θεμάτων, διεξήχθησαν ἐποικοδομητικαὶ συζητήσεις καὶ ἐξήχθησαν συμπεράσματα.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ὁ πρωθιερεὺς τοῦ Λβώβ κ. Γεώργιος Πρότσιουκ ἀνεκέρχθη ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας τῆς Μόσχας διδάκτωρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας διὰ τὴν διατριβὴν «Ὁ λατινισμὸς καὶ ἡ προστασία τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς Οὐκρανίας (ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῶν Ἐκκλησιῶν μέχρι τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς Οὐνίας ἐν ἔτει 1946)», ὁ δὲ Σεβασμ. Ἀρχιεπίσκοπος Χερσῶνος καὶ Ὀδησοῦ κ. Σέργιος μάγιστρος, ὑποβαλὼν τὴν διατριβὴν «Ἡ ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Βορονιέζ ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς μέχρι τῶν ἡμερῶν μας».

— Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου ὠργανώθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Λένινγκραντ συνάντησις μεταξὺ τῶν ἀντιπροσωπειῶν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας εἰς τὰ πλαίσια τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὁ ὁποῖος ἐνεκαινιάσθη τὸ 1963. Τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας ἡγήθη ὁ M. Adolf Wischmann, τοῦ Τμήματος τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων. Αἱ δύο ἀντιπροσωπείαι ἀντήλλαξαν ἀπόψεις ἐπὶ τῷ θέματι: «Τὸ βάπτισμα καὶ ἡ διακονία τῶν βεβαπτισμένων ἐν τῷ κόσμῳ». Εἰς εὐχαριστήριον τηλεγράφημά του πρὸς τὸν Σεβασμ. Μητροπολίτην Λένινγκραντ καὶ Νόβγοροντ, ὁ κ. Wischmann ἐχαρακτήρησε τὴν συνάντησιν οὕτην ὠραίαν, καρποφόρον καὶ ἀλησμόνητον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ὁ ἑορτασμὸς τῆς 750ετηρίδος τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Σερβίας ἤρχισε τὴν Κυριακὴν, 14 Σεπτεμβρίου ἐ.έτους, μὲ τὴν θεῖαν Λειτουργίαν εἰς τὸν ἱερὸν Ναόν τοῦ Ἁγίου Μάρκου, τὴν ἑποῖαν ἐτέλεσεν ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Γερμανός, συνιερουργούντων τῶν Μητροπολιτῶν Ζάγκρεμπ κ. Δαμσκηνοῦ καὶ Μαυροβούνιου κ. Δανιήλ καὶ τῶν Ἐπισκόπων Σιριμου κ. Μακαρίου καὶ Ζίτσης κ. Βασιλείου. Εἰς τὴν θεῖαν Λειτουργίαν παρέστησαν οἱ λοιποὶ Ἱεράρχαι, ἀντιπρόσωποι τῶν ἱερῶν Μονῶν Βατοπεδίου καὶ Χιλανδαρίου, ἀντιπρόσωποι τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, τὸ διπλωματικὸν σῶμα καὶ πολλοὶ χιλιάδες πιστῶν. Εἰς τὴν ἐγκύκλιον τῆς Ἱεραρχίας πρὸς τὸν σερβικὸν ὀρθόδοξον λαόν, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσεν ὁ Ἐπίσκοπος Πρεζρένης κ. Παῦλος, ἐξαιρεται τὸ ἔργον καὶ αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν σερβικὸν λαόν. Κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ ναοῦ αἱ χιλιάδες τῶν πιστῶν προέβησαν εἰς θερμότητας ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τοῦ Μακαριώτατου Πατριάρχου κ. Γερμανοῦ. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας συνεχίσθησαν αἱ ἑορταστικαὶ ἐκδηλώσεις εἰς τὴν αἰθουσαν τοῦ Λαϊκοῦ Πανεπιστημίου Βελιγραδίου, παρουσίᾳ τῆς Ἱεραρχίας, μελῶν τῆς Κυβερνήσεως, ἀκαδημαϊκῶν καὶ καθηγητῶν Πανεπιστημίου καὶ ἄλλων προσκεκλημένων. Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης κ. Μίλαν Κάσανιν ὠμίλησε περὶ τοῦ ρόλου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας Σερβίας εἰς τὸν πολιτισμὸν τοῦ σερβικοῦ λαοῦ.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν συνῆλθεν ἐκτάκτως ἡ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Ζίτσης καὶ ἀκολουθῶνς ἐτελέσθη ἡ θεῖα Λειτουργία. Κατὰ τὸ γαῦμα ὁ Σεβασμ. Ἐπίσκοπος Ζίτσης κ. Βασίλειος προσεφώνησε τὸν Πατριάρχην, ὑπογραμμίσας χαρακτηριστικῶς, ὅτι ἡ Ἐκκλησία Σερβίας εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ σερβικοῦ λαοῦ καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ

βσιζείται όλος ό πολιτισμός και όλη ή παιδεία του σερβικού λαού. 'Απαντών εις τήν προσφώνησιν, ό Μακαριώτατος έκαμεν έκκλησιν προς τας άρχάς, όπως έπιτρέψουν τήν συνεχίσιν των έργασιών διά τήν άποπεράτωσιν του έν Βελιγραδίω άνεγειρομένου ιερού Ναού του 'Αγίου Σάββα, του πρώτου 'Αρχιεπισκόπου τής αυτοκεφάλου 'Εκκλησίας τής Σερβίας.

Αί τριήμεροι έορταστικά έκδηλώσεις έληξαν τήν 16 Σεπτεμβρίου, ότε ό Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Γερμανός έδωσε μεγάλην δεξίωσιν εις τό μέγαρον του Πατριαρχείου.

—'Η 'Ιεραρχία τής Σερβικής 'Εκκλησίας, συνεδρίασασα τήν 16 Σεπτεμβρίου 1969 εις τό μέγαρον του Πατριαρχείου, έτάχθη όμοφώνως έναντίον τής σχεδιαζομένης κατεδαφίσεως τής επί του όρους Λόβτσεν έκκλησίας, ένθα άνεπαύονται τά όστα του άειμνήστου Μητροπολίτου Μαυροβουνίου Πέτρου Πέτροβιτς-Νιέγκος, ό όποίος ύπήρξε μέγας ποιητής και βαθύς φιλόσοφος.

—Τό περιοδικόν «Γκλάσνικ», έπίσημον Δελτίον τής Σερβικής 'Εκκλησίας, δημοσιεύει εις τό φύλλον του Αύγουστου 1969 άρθρον του νυν καθηγητού τής Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης αιδεσιμ. κ. 'Ιωάννου Σ. Ρωμανίδου, υπό τον τίτλον «'Η όρθόδοξος πνευματικότητα», κατά μετάφρασιν του Θεοφιλεστάτου 'Επισκόπου κ. Δανιήλ.

—Τήν 7 'Οκταβρίου έπεβίωσεν έν Βελιγραδίω ό Μητροπολίτης του Ζάγκρεμπ Δαμασκηνός.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Τήν 11 'Οκτωβρίου έ. έτους ήρχισαν εις Ρώμην αί έργασία τής έκτάκτου Συνόδου των 'Επισκόπων, ή όποία ήσυχλήθη μέ τό θέμα τής συνεργασίας μεταξύ τής 'Αγίας 'Εδρας και των Συνελεύσεων των 'Επισκόπων, καθώς και μέ τήν συνεργασίαν μεταξύ των ειρμημένων Συνελεύσεων. Πρώτος εισηγητής ύπήρξεν ό καρδινάλιος κ. Σέπερ, ό όποίος άνέπτυξε τήν δογματικήν βάση του θέματος, άναφερθείς εις τήν άρχήν τής συλλογικότητας, τον ρόλον και τήν σημασίαν αυτής εις τήν ζωήν τής 'Εκκλησίας. 'Ο δεύτερος εισηγητής (ό καρδινάλιος των Παρισίων κ. Μαρτύ) ώμίλησε περί των σχέσεων μεταξύ τής 'Αγίας 'Εδρας και των Συνελεύσεων των 'Επισκόπων, ό δε τρίτος (ό αρχιεπίσκοπος του Παναμά κ. Marc G. McGrath) περί των σχέσεων μεταξύ των Συνελεύσεων των 'Επισκόπων. Αί εισηγήσεις έκινήθησαν εις τά πλαίσια τής άποφάσεως τής Β' Συνόδου του Βατικανού, κατά τήν όποιαν ό Ρωμιός Ποντίφις, ως «βικάριος του Χριστού και Ποιμήν συμπάσης τής 'Εκκλησίας», έχει «πλήρη, άνωτάτην και παγκόσμιον έξουσίαν επί τής 'Εκκλησίας, τήν όποιαν δύναται πάντοτε νά άσκη έλευθέρως».

'Ο 'Αρχιεπίσκοπος Παρισίων Καρδινάλιος Μαρτύ έπρότεινε εις τήν Σύνοδον των 'Επισκόπων, όπως ό Πάπας ένημερώνεται επί των άπόψεων όλων των 'Επισκόπων πριν ή κοινοποίησιν σπουδαίον έγγραφον, πρό τής δημοσιεύσεως του όποίου πρέπει τουλάχιστον νά ειδοποιηται ή Σύνοδος των 'Επισκόπων. 'Επίσης έπρότεινε τήν σύστασιν 'Επιτροπής υπό των κατά τόπους 'Επισκόπων, προς πύκνωσιν των έπαφών μεταξύ τής Κεντρικής 'Εκκλησιαστικής Διοικήσεως και των 'Επισκόπων.

—Εις έπιστολήν του προς τήν Α.Μ. τον Βασιλέα του Μαρόκου Χασάν Β', ή Α. 'Αγιότης ό Πάπας Παύλος ΣΤ' ποιείται έκκλησιν, όπως οι άντιπρόσωποι των τριών μονοθεϊστικών θρησκειών (οί Χριστιανοί, οι Μουσουλμάνοι και οι 'Ιουδαίοι) «άναγνωρίσουν τον μοναδικόν και ιερόν χαρακτήρα των 'Αγίων Τόπων και τής 'Ιερουσαλήμ ειδικότερον».

—'Ο γραμματεύς τής επί τής προαγωγής τής χριστιανικής ενότητος Γραμματείας του Βατικανού Π. 'Ιερώνυμος Χάμερ άνεκοίνωσεν, ότι έτοιμάζεται νέον τυπικόν Λειτουργίας ύπερ τής χριστιανικής ενότητος, τό όποιον πρόκειται νά εισαχθή εις τήν λατρείαν τής Ρωμαιοκαθολικής 'Εκκλησίας.

—Πέντε πάστορες και 3.000 'Αγγλικανοί έζήτησαν από τον ρωμαιοκαθολικόν έπίσκοπον του Κουρνούλ των 'Ινδιών νά προσχωρήσουν εις τήν Ρωμαιοκαθολικήν 'Εκκλησίαν.

—Οί εύρωπαϊκοί σταθμοί τηλεόρασεως πρόκειται νά προβάλουν τήν διαρκείας 45 λεπτών κινηματογραφικήν ται-

νίαν περί του Πάπα 'Ιωάννου του ΚΓ', ή όποία έλαβε τό «Βραβείον 'Ιταλίας 1969».

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Τό Παγκόσμιον Συμβούλιον των 'Εκκλησιών και αί 'Ορθόδοξοι και Προτεσταντικά 'Εκκλησία τής Μέσης 'Ανατολής ώργάνωσαν εις τήν Λευκωσίαν τής Κύπρου δεκαήμερον σεμινάριον επί των προβλημάτων των προσφύγων τής Μέσης 'Ανατολής.

—Δέκα πέντε όρθόδοξοι, ρωμαιοκαθολικοί, διαμαρτυρόμενοι και άγγλικανοί μετέσχον περί τας άρχάς του παρελθόντος Σεπτεμβρίου του έν Λευκωσία τής Κύπρου διοργανωθέντος οικουμενικού σεμιναρίου επί του θέματος: «'Η στάσις των Χριστιανών έναντι των άπίστων».

—'Από τής 17ης μέχρι τής 20ης Σεπτεμβρίου έ. έτους συνητήθησαν εις τό Σιοφόν τής Ούγγαρίας περί τούς έκατον διαμαρτυρούμενοι, όρθόδοξοι και ρωμαιοκαθολικοί δημοσιογράφοι έξ όλης τής Εύρώπης, οι όποιοι παρηκολούθησαν τας έκθέσεις δύο Ούγγρων 'Επισκόπων επί του θέματος: «'Η διακονία των 'Εκκλησιών μεταξύ τής 'Ανατολής και τής Δύσεως».

—Τήν 17ην Σεπτεμβρίου έ. έτους άπεβίωσεν έκ συγκοπής, εις ηλικίαν 60 έτών, ό Καθηγητής τής Θεολογικής Σχολής τής Βουδαπέστης Βαρνάβας Νάγκυ, ό όποίος έλαβεν ένεργόν μέρος εις τήν προετοιμασίαν των Συνελεύσεων του Π.Σ.Ε. του 'Αμστερνταμ (1948) και του 'Εβανστον (1954).

—Εις τήν Γενεύην κατετέθη ό θεμέλιος λίθος του νέου κτιρίου, όπου θα στεγασθή ή Παγκόσμιος 'Ομοσπονδία των 'Ενώσεων των Χριστιανών Φοιτητών.

Π Α Ρ Α Τ Η Λ Ι Α

'Ιερά Μητρόπολις Καρυστίας και Σκύρου

«Έχοντας ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 33 του ύπ' αριθ. 2/1969 Κανονισμού τής 'Ιεράς Συνόδου «Περί 'Ιερών Ναών, 'Ενοριών και έφημεριών» και προκειμένου νά προβώμεν εις τήν ανακήρυξιν ύποψηφίων προς πλήρωσιν τής κενής οργανικής θέσεως τακτικού 'Εφημερίου του 'Ιερού Ναού των Εισοδίων τής Θεοτόκου Σκύρου, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τό Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσιν ήμίν αίτησιν μετά των υπό του ως άνω Κανονισμού όριζομένων πιστοποιητικών.

Έν Κύμη τή 6η 'Οκτωβρίου 1969.

† 'Ο Καρυστίας και Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

«Έχοντας ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 33 του ύπ' αριθ. 2/1969 Κανονισμού τής 'Ιεράς Συνόδου «Περί 'Ιερών Ναών και 'Εφημεριών» και προκειμένου νά προβώμεν εις τήν ανακήρυξιν ύποψηφίων προς πλήρωσιν τής κενής οργανικής θέσεως τακτικού 'Εφημερίου του 'Ιερού Ναού τής 'Αγίας Τριάδος Κονιστρών, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από τής δημοσιεύσεως τής παρούσης εις τό Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλωσιν ήμίν αίτησιν μετά των υπό του ως άνω Κανονισμού όριζομένων πιστοποιητικών.

Έν Κύμη τή 18η 'Οκτωβρίου 1969.

† 'Ο Καρυστίας και Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

'Ιερά Μητρόπολις Μαρωνείας

«Έχοντας ύπ' όψει τας διατάξεις του άρθρου 33 του ύπ' αριθ. 2/1969 Κανονισμού «Περί 'Ιερών Ναών, 'Ενοριών και 'Εφημεριών», καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τά κανονικά και νόμιμα προσόντα προς κατάληψιν των κενών οργανικών 'Εφημεριακών θέσεων των 'Ενοριών: 1) 'Αγίου Θεοδώρου Ν. Σιδηροχωρίου, 2) 'Αγίου Τρύφωνος 'Εβρένου, 3) 'Αγίου Δημητρίου Ν. Σάντας, 4) 'Αγίας Τριάδος Πρωτάτου, 5) Παμ. Ταξιαρχών Λομφαρίου, 6) 'Αγίου Γεωργίου Συκορράχης,

7) 'Αγίου Γεωργίου Κίρκης, 8) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ροδίτου, 9) 'Αγίου Δημητρίου 'Αμφίων, 10) 'Αγίας Τριάδος Μεσσομένης, 11) 'Αγίου Γεωργίου Κρωβύλης, 12) 'Αγίου Δημητρίου Στρώμης, 13) 'Αγίου Νικολάου Διώνης, 14) 'Αγίας Παρασκευής 'Αρακείου, 15) Γεννασίου Θεοτόκου Λυκείου, 16) 'Αγίου Νικολάου 'Ιάσου και 17) Παμμ. Ταξιαρχῶν Ξυλαγανής, ἵνα υποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν υποψηφίων.

'Εν Κομοτηνῇ τῇ 7ῃ 'Οκτωβρίου 1969.

† 'Ο Μαρωνεῖας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου

'Εχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46-48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν ἐφημερικὴν θέσιν τοῦ 'Ι. Ναοῦ 'Αγίας Σοφίας Μουρτζανῶν, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον υποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.

'Εν Ρεθύμνῃ τῇ 6 'Οκτωβρίου 1969.

'Εντολῇ τοῦ Σεβ. 'Αρχιεπισκόπου Κρήτης
Τοποτηρητοῦ

'Ο Γενικὸς 'Αρχιερατικὸς 'Επίτροπος
Πρωθ. 'Ιωάννης Πίτερης

'Ιερά Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν

'Εχοντας ὑπ' ὄψιν τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ 'Ιερῶν Ναῶν καὶ 'Εφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Διαταγμάτων, ὡς καὶ τοὺς σχετικοὺς Νόμους περὶ 'Εκκλησιαστικῆς 'Εκπαιδεύσεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν 'Ιερῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τῶν 'Ιερῶν Ναῶν: 1) 'Αγίου Σπυρίδωνος Νερομύλων, 2) Κοιμήσεως Θεοτόκου Εὐρετῆς, 3) 'Αγίου Γεωργίου Αὐγανῶν, 4) Μεταμορφώσεως Σωτήρος Διευχῶν, 5) Μεταμορφώσεως Σωτήρος Βολισσοῦ, 6) Γενεθλίων Θεοτόκου Λεπτοπόδων, 8) 'Αγίου Μάμαντος 'Αφροδισίων, 9) 'Αγίας Παρασκευῆς Χαλάνδρων, 10) Προφήτου 'Ηλιοῦ Σπαρτοῦντος καὶ 11) 'Αγίας Παρασκευῆς Φυτῶν, ὅπως υποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιόδικον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τῶν υποψηφίων.

'Εν Χίῳ τῇ 1ῃ 'Οκτωβρίου 1969.

† 'Ο Χίου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

'Εκκλησιαστικὸν Συνοδικὸν Δικαστήριον

Κλητήριον ἐπίκριμα [2]

Πρὸς

Τὸν ἱερέα 'Ιωάννην Νικολάου,

ἐφημέριον 'Ιερῆς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν

('Αγνώστου διαμονῆς)

Καλεῖσαι, ἵνα ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως ἐνώπιον τοῦ 'Εκκλησιαστικοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου τῇ 12ῃ Νοεμβρίου 1969, ἡμέρα Πέμπτη καὶ ὥρα 8 π.μ. ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς 'Ιερῆς Συνόδου, ὁδὸς 'Αγίας Φιλοθέης ἀριθ. 19, ὅπως δικασθῆς ὡς κατηγορούμενος ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι.

Προσπεριηλωμένῃ σοι, ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἐξήμην.

'Εν 'Αθήναις τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1969.

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

'Αρχιμ. Δαμασκηνὸς Λαζαρίδης † 'Ο Πατρῶν ΚΩΝ/ΝΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Εκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† 'Ο 'Ιωαννίνων ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† 'Ο Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

A) 'Εσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 100 ἐτησίως.

B) 'Εξωτερικοῦ : Δολλάρια 4 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κων. Γ. Μπόνη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου 'Αθηνῶν, 'Ο ὕμνος τῆς ἀγάπης τοῦ Παύλου (Γ').

'Ο Μακ. 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν κ. 'Ιερώνυμος ἐπίτιμον μέλος τῆς 'Ενώσεως Συντακτῶν.

Μάρκου Α. Σιώτου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου 'Αθηνῶν, Χριστιανικὴ Πίστις καὶ σύγχρονος ἐπιστημονικὴ ἔρευνα.

'Αρχιμ. Τιμοθέου Κοντομέρκου, 'Η 'Εκκλησία καὶ οἱ ἀπόδημοι.

'Αποστόλου Α. Βαλληνδρά, μουσικολόγου, 'Ιστορικὴ συνάφεια τῆς πρὸ καὶ μετὰ τὴν 'Αλωσιν Βυζαντινῆς Μουσικῆς.

Σόλωνος Γ. Νινία, Φιλάρετος Μητροπολίτης Μόσχας (1782-1867).

Παρατηρήσεων στήλη.

'Εκκλησιαστικὰ χρονικά.

Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων καὶ κλητήρια ἐπικρίματα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
'Αθῆναι, 'Ιασιῶν 1 — Τηλέφ. 710.734.